

Analiza štampanih medija u Srbiji
Januar – Mart

Kvartalni **MEDIJAMETAR**

01|2018

Godina 4, Broj 1/2018
ISSN 2406-2707

Analiza štampanih medija u Srbiji
Januar - Mart

Kvartalni **MEDIJAMETAR**

01/2018

KVARTALNI MEDIJAMETAR
Analiza štampanih medija u Srbiji
Godina IV, Broj 1/2018
ISSN 2406-2707

Redakcija
Milana Brisić
Vladimir Abramović
Aleksandra Miličević
Marija Benke

Izdavač
Institut za javnu politiku Beograd
Kneza Miloša 68
E-mail: office@ijp.rs
Web: www.ijp.rs

Dizajn korica i priprema za štampu
Pavle Farčić
Štampa
Instant System Beograd

Za izdavača
Vladimir Popović

Urednici
Vladimir Popović
Velimir Ćurgus Kazimir

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

659.3

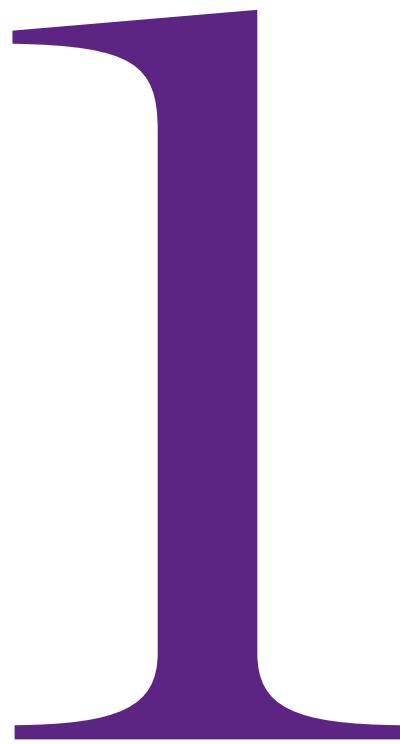
KVARTALNI medijametar : analiza štampanih medija u Srbiji / urednici Vladimir Popović, Velimir Ćurgus Kazimir. - God. 1, br. 1 (2015) - . - Beograd : Institut za javnu politiku, 2015- (Beograd : Instant System). - 24 cm

Tromesečno. Ima izdanje na drugom jeziku: Quarterly mediometer = ISSN 2406-274X
ISSN 2406-2707 = Kvartalni medijametar
COBISS.SR-ID 215060236

Sadržaj

- 1** Velimir Ćurgus Kazimir:
UVOD
- 2** Isidora Jarić, Danica Laban:
UZORAK
- 3** Isidora Jarić, Danica Laban:
REZULTATI ISTRAŽIVANJA
- 4** Dejan Vuk Stanković:
DISKURZIVNA ANALIZA
- 5** O AUTORIMA

Uvod

VELIMIR ĆURGUS KAZIMIR

UVOD:

Pukotina u stvarnosti

Najnoviji broj Kvartalanog Medijametra obeležava tri pune godine rada, kao i mogućnost da dublje sa-gledamo trendove i orientacije u našim nacionalnim dnevnim novinama. Tokom ovog perioda, u svih dvanaest kvartalnih analiza, kao i u ovoj trinaestoj, empirijska građa je istraživana na istovetan standardizovan način. Jedinica analize je jedan tekst, a sama analiza kombinacija dva istraživačka metoda: (a) analize sadržaja, koja je usmerena „određenim teorijsko-hipotetičkim okvirom ... kojim se stvara objektivna i sistematična iskustvena građa o sadržaju društvenog komuniciranja, koja omogućuje izvođenje relevantnih zaključaka o društvenom kontekstu u kojem se komuniciranje odvija”,¹ i (b) diskurzivne analize, koja nam je omogućila da različite, epistemički i metodološki nesamerljive,² autorske interpretativne strategije i uređivačke politike koje odražavaju predstave različitih, pre svega ideoloških i političkih, diskurzivnih realnosti, razumemo kroz analizu njihovih specifičnih diskurzivnih značenja.

U interpretativnom smislu, radi lakše organizacije teksta, analiza je, baš kao i u slučaju prethodnih izveštaja, podeljena u dve celine koje se odnose na: (a) analizu kvantitativnih pokazatelja prikupljenih uz pomoć analize sadržaja, i (b) diskurzivnu analizu kvalitativne građe izvučene iz tekstova koji su ušli u uzorak istraživanja.

Nema, naravno, ničega dramatičnog i iznenađujućeg u dnevnim novinama u periodu od januara do marta 2018. To što se u to vreme odvijala i predizborna kampanja za beogradske izbore nije mnogo uticala na osnovne kategorije i pokazatelje koje istražujemo.

I dalje je izveštaj žanr koji dominira na naslovcama dnevnih novina. U proseku, to su tri četvrteine svih objavljenih tekstova, a u slučaju dnevnog lista *Informer* čak 96 odsto tekstova. Dnevni list *Politika* je u tom smislu najuzdržanji sa „svega“ oko 64 odsto izveštaja.

Na trećem mestu, kao žanr, nalazi se članak - tu vode: *Politika* – 16,85 i *Danas* sa 15,29 odsto. Na četvrtom mestu je komentar. *Danas* ima 9,07 odsto, a *Politika*: 8,75 odsto komentara. To prilično govori o prirodi tih novina.

1 S. Gredelj, *S onu stranu ogledala*, Beograd: Istraživačko-izdavački centar SSO Srbije, 1986, 19.

2 G. Couvalis, *The Philosophy of Science*, London, Sage Publications, 1997.

Posebno je zanimljiv odnos između vrednosnog konteksta i balansiranosti izveštaja i njihovog primata u novinama. Po prirodi ovog žanra on bi morao da bude izveštaj o onome što se dogodilo, bez opredeljivanja. U praksi to izgleda ovako: izveštaj, prosečno, za sve novine, ima negativan vrednosni kontekst - svega 23,65 odsto. U slučaju dnevnog lista *Informer* je to 61 odsto, a u *Danasu* 10,2 odsto. Čak 77,39 odsto izveštaja nije balansirano!

Balansiranost tekstova, odnosno odsustvo balansiranosti, nešto je na čemu od početka insistiramo. Nisu nebalansirani samo izveštaji i članci nego i vesti, kojih je istina sve manje. To veoma mnogo govori o novinarskom odnosu prema profesiji i nužnoj objektivnosti.

Svaki objavljeni tekst morao bi da ima snažan povod da bude objavljen. Da li je u pitanju izveštaj o nekom aktuelnom i dramatičnom događaju, nacionalnom, lokalnom ili ličnom, jasno je da je povod krajnje razumljiv i transparentan. U srpskim dnevnim novinama to nije slučaj. Čak četvrtaina tekstova sa naslovnih strana ima povod koji je osmišljen u redakciji i nije rezultat nekog spoljnog, aktuelnog događaja. Na taj se način virtuelna stvarnost nadmeće sa onom postojećom. Od 569 tekstova osmišljenih u redakciji, 171 ili oko 30% je u negativnom ili pozitivnom vrednosnom kontekstu. Povod osmišljen u redakciji je u prvom kvartalu 2018. najzastupljeniji kada je tema teksta *politički život u Srbiji*.

Najzastupljenije teme su, naravno, i dalje politika i politički život.

Jedan tragičan događaj značajno je pomerio fokus na Kosovo. Reč je o ubistvu Olivera Ivanovića. Medijska pažnja posvećena tom događaju je bila tako velika da je Kosovo „pokrilo“ ceo region. Drugi značajan događaj - hapšenje Marka Đurića u Kosovskoj Mitrovici, još više je Kosovo učinio centralnom medijskom temom u ovom kvartalu.

Evropska Unija se pominje u veoma malom broj tekstova. Kao da nas Evropa više ne zanima. Nema ni jednog pozitivnog teksta o Evropskoj Uniji! Nasuprot tome, broj tekstova o Rusiji se ne smanjuje. O SAD, i njihovoj politici, piše se oštro, često negativno.

U izabranim tekstovima sa naslovnih strana medija iz uzorka, neimenovani izvori su, kao i u svim prethodnim kvartalima, drugi akter prema učešću. Ovoga puta prisutno je 418 pojavljivanja anonimnih izvora, odnosno 19.24% napisa, što je oko 4% manje u odnosu na nalaz iz proteklog kvartala (23.3%). To je prirodna posledica nebalansiranosti i povoda koji često nemaju nikakvu medijsku utemeljenost. Može se pisati o svemu i svačemu na način koji nema nikakve veze sa novinarskom profesijom. To, nesumnjivo, može da traje izvesno vreme. Pre ili kasnije otvorice se pukotina između ovakvih medija i ljudskih potreba i očekivanja. Ako svako može biti urednik i novinar, zašto to ne bi postao odmah - preko Tвитера i Fejsbuka.

2

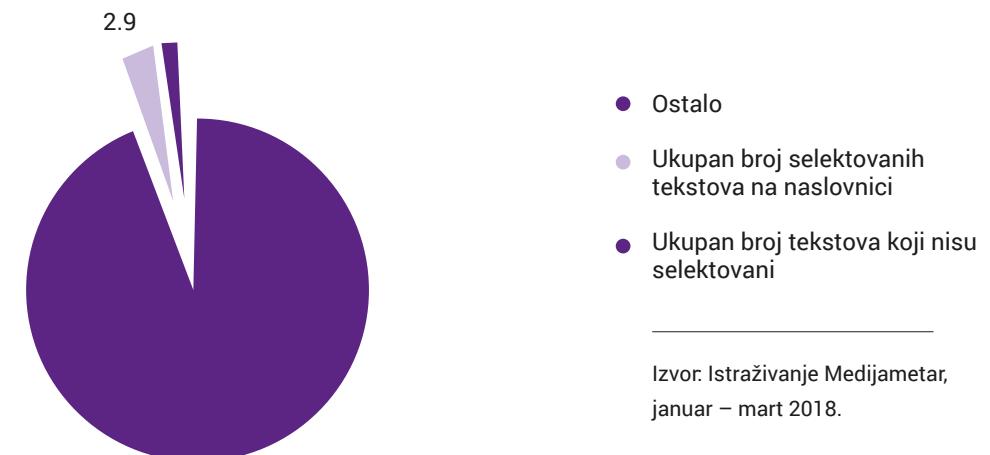
Uzorak

ISIDORA JARIĆ, DANICA LABAN

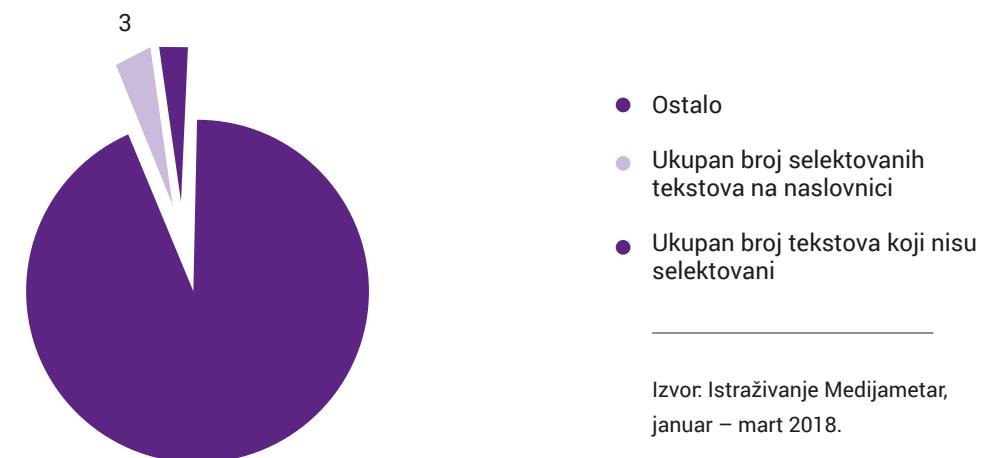
Uzorak

Kao što je navedeno u prethodnim izdanjima, osnovna ideja projekta *Medijametar* je da pokuša da rekonstruiše medijsku realnost dnevnih štampanih medija u Srbiji, onako kako se ona može rekonstruisati iz tekstova koji su pozicionirani (u celosti ili delimično) na naslovnim stranama, a na različite načine govore o aktuelnim političkim događajima i prilikama u Srbiji i svetu. Uzorak dnevnih novina sačinjen je još 2015. u odnosu na dva kriterijuma selekcije – najveću čitanost i reputaciju štampanih medija. Dnevni listovi *Alo!*, *Blic*, *Danas*, *Informer*, *Kurir*, *Politika* i *Večernje novosti* činiće uzorak *Medijametra* i tokom 2018. godine, kako bi bilo moguće uporedno praćenje rezultata. Naslovna strana je deo dnevnih novina koji čitaoci najviše povezuju sa identitetom/prepoznatljivošću jednog medija. Ona je često odgovorna za prvi utisak, našu potencijalnu naklonost ili odbojnost, koju formiramo o nekom štampanom izdanju. Sa naslovnom stranom u kontakt ne dolaze samo čitaoci određenog lista, već i ljudi koji te dnevne novine možda nikada neće uzeti u ruke. Preko novinskih i televizijskih reklama i izloga prodavnica štampe, naslovna strana dolazi u dodir sa auditorijumom širim od onog koji čini čitalačka publika bilo kog pojedinačnog izdanja dnevnih novina, formirajući tako, na izvestan način, javnu sliku novina koja simboliše njenu uređivačku politiku, vrednosnu orientaciju i usmerenost ka određenoj čitalačkoj publici. Zbog svih ovih gore pomenutih razloga, naslovne stranice dnevnih novina iz našeg uzorka našle su se u fokusu analize projekta *Medijametar*.

Tekstovi sa naslovnica najbolje oslikavaju koordinate uređivačkih politika dnevnih štampanih izdanja. Iako je to procentualno mali broj tekstova, kroz poruke plasirane na naslovnim stranama najlakše je rekonstruisati uređivački identitet dnevnih novina. Odnos ukupnog broja tekstova u svakom dnevnom izdanju pojedinačno i broja tekstova sa naslovnih strana koji su ušli u uzorak našeg istraživanja, prikazan je u grafikonima 1–7, za period od 1. januara do 31. marta 2018.

Grafikon 1. – Alo¹

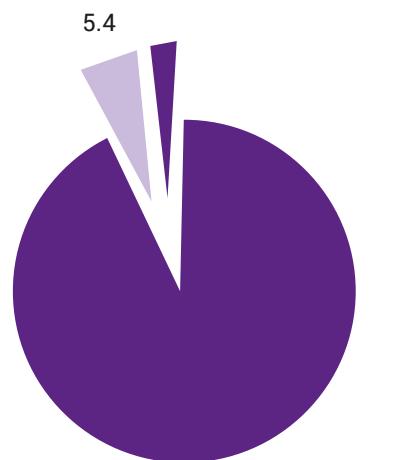
Izvor: Istraživanje Medijametar,
januar – mart 2018.

Grafikon 2. – Blic²

Izvor: Istraživanje Medijametar,
januar – mart 2018.

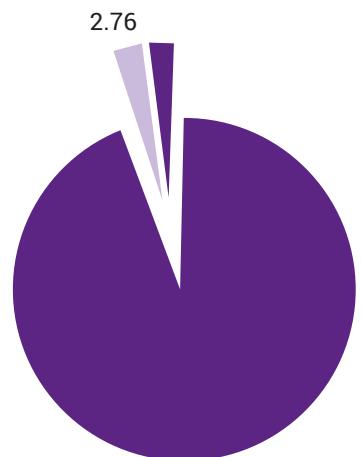
¹ Za više informacija videti Tabelu 94 u Apendiksu.

² Za više informacija videti Tabelu 95 u Apendiksu.

Grafikon 3. – Danas³

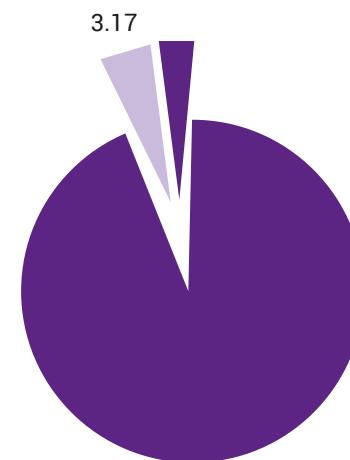
- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici
- Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani

Izvor: Istraživanje Medijametar,
januar – mart 2018.

Grafikon 4. – Informer⁴

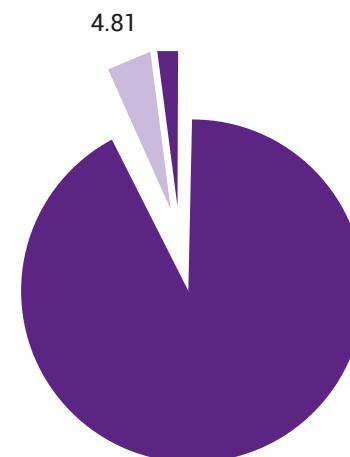
- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici
- Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani

Izvor: Istraživanje Medijametar,
januar – mart 2018.

Grafikon 5. – Kurir⁵

- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici
- Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani

Izvor: Istraživanje Medijametar,
januar – mart 2018.

Grafikon 6. – Politika⁶

- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici
- Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani

Izvor: Istraživanje Medijametar,
oktobar – decembar 2017.

³ Za više informacija videti Tabelu 96 u Apendiksu.

⁴ Za više informacija videti Tabelu 97 u Apendiksu.

⁵ Za više informacija videti Tabelu 98 u Apendiksu.

⁶ Za više informacija videti Tabelu 99 u Apendiksu.

Grafikon 7. – Večernje novosti⁷

- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici
- Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani

Izvor: Istraživanje Medijametar,
januar – mart 2018.

Ukupan broj analiziranih tekstova u svih sedam medija koji su ušli u uzorak našeg istraživanja je 2173, i taj broj čini prosečno 63,38% tekstova sa naslovnicama i 3,53% od ukupnog broja tekstova.

Tabela 1. – Alo!

Alo!/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
aktuelno	61	60	1
Beograd	4	1	3
društvo	8	3	5
hronika	5	2	3
intervju nedelje	6	5	1
politika	3	3	0
reportaža	1	0	1
saveti	2	0	2
sport	21	4	17
svet	4	3	1
v.i.p.	76	3	73
vesti	167	112	55
UKUPNO	358	196	162

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2018.

Tabela 2. – Blic

Blic/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
aktuelno/intervju	11	11	0
Beograd	4	0	4
Blic Fondacija	4	0	4
dodatak	4	3	1
društvo	73	42	31
ekonomija	9	6	3
hronika	60	23	37
istražujemo/dosije	4	2	2
kultura	10	0	10
politika	125	125	0
reportaža	1	0	1
sport	42	3	39
sudbine	3	0	3
svet/planeta	12	7	5

⁷ Za više informacija videti Tabelu 100 u Apendiksu.

tema dana/broja	64	53	11
zabava	43	1	42
UKUPNO	469	276	193

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 3. – Danas

Danas/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
Danas biznis	5	5	0
Beograd	5	5	0
Danas specijalni dodatak	50	43	7
Danas vikend	30	16	14
dijalog	10	9	1
događaj/tema dana	1	1	0
društvo	94	84	10
ekonomija	48	48	0
Globus	29	22	7
hronika	1	1	0
kultura	34	11	23
naslovna	51	51	0
Periskop	1	1	0
politika	114	114	0
Pomodoro	4	3	1
poslednja	12	11	1
sport	14	3	11
suočavanje	2	2	0
UKUPNO	505	430	75

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 4. – Informer

Informator/ rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
showtime	69	1	68
sport	44	1	43
udarne vesti	117	117	0
vesti	177	89	88
UKUPNO	407	208	199

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 5. – Kurir

Kurir/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
dnevni dodatak	17	1	16
društvo	58	22	36
hronika	93	41	52
intervju	5	4	1
kultura	22	1	21
planeta	12	11	1
politika	135	135	0
sport	6	1	5
stars	68	3	65
tema dana	60	55	5
vesti	5	5	0
UKUPNO	481	279	202

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 6. – Politika

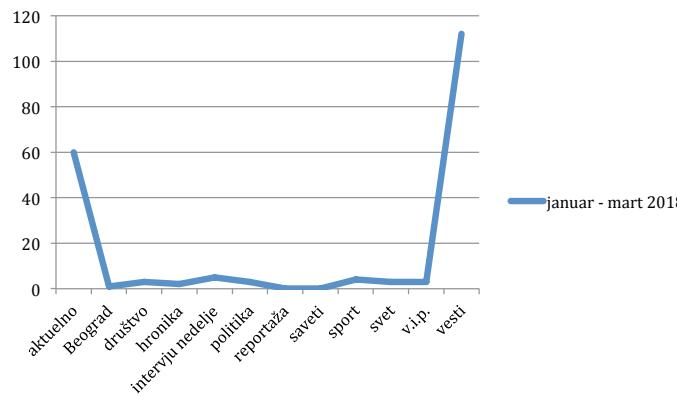
Politika/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
Beograd/beogradska hronika	20	9	11
čitaonica	9	0	9
dnevni dodatak	65	8	57
događaji dana	24	22	2
društvo	84	21	63
ekonomija	33	26	7
hronika	35	19	16
kultura	26	2	24
naslovna	244	239	5
Pogledi	11	11	0
politika	26	26	0
potrošač	19	11	8
region	8	7	1
sport	11	0	11
Srbija	28	9	19
svet	41	24	17
tema nedelje/dana	34	23	11
UKUPNO	718	457	261

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.**Tabela 7. – Večernje novosti**

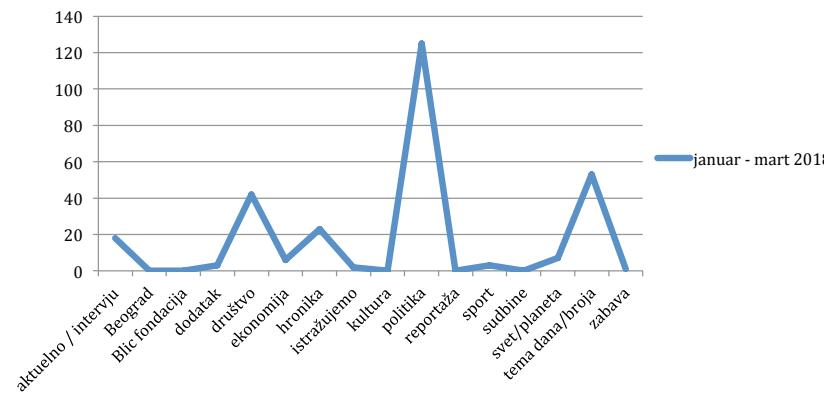
Večernje novosti/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
aktuelno	54	36	18
Beograd	2	2	0
događaji	22	22	0
druga strana	3	2	1
društvo	100	78	22
ekonomija	28	25	3
hronika	85	18	67
intervju	8	6	2
kultura	18	3	15
politika	89	89	0
reflektor	8	0	8
reportaža	15	6	9
serijal	1	0	1
sport	14	1	13
susedi	2	1	1
svet	16	15	1
tema dana	23	23	0
TV program	2	0	2
UKUPNO	490	327	163

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

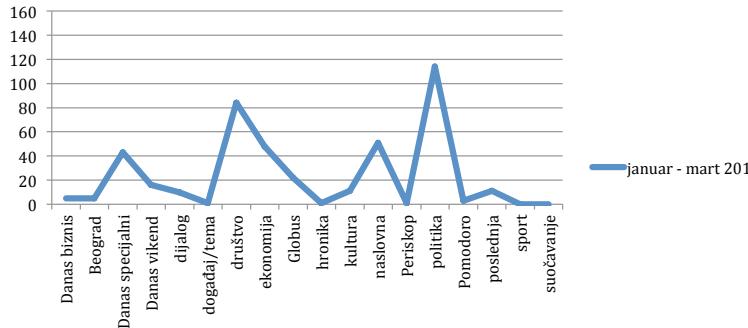
Uvidom u prikazane tabele 1–7 i dalje je uočljivo da struktura analiziranih dnevnih novina sledi dve različite logike. *Večernje novosti*, *Politika*, *Danas* i *Blic*, prate klasičnu strukturu dnevnih novina, dok list *Informér*, kao i u prethodnim tromesečjima, značajno odstupa od ove matrice. Novina je da je pred kraj prvog kvartala 2018. dnevni list *Alo!* povećao broj rubrika (koje i dalje ne prate u potpunosti klasičnu strukturu dnevnih novina) približivši se donekle konceptu *Kurira*, koji u određenoj meri prati obe logike. U dnevnom listu *Informér vesti* su i dalje dominantna rubrika, koja objedinjuje različite oblasti, a posebna pažnja pridaje se sadržajima zabavnog karaktera, poput informacija o poznatim ličnostima, zatim estradi i sportu, koje sve više dobijaju društveno–politički karakter. Uredivačke strategije koje su utvrđene u prethodnih dvanaest izdanja *Medijametra* u potpunosti su uočljive i u prvom kvartalu 2018. godine, što se jasno može primetiti u grafikonima 8 – 14.

Grafikon 8. – Alo!

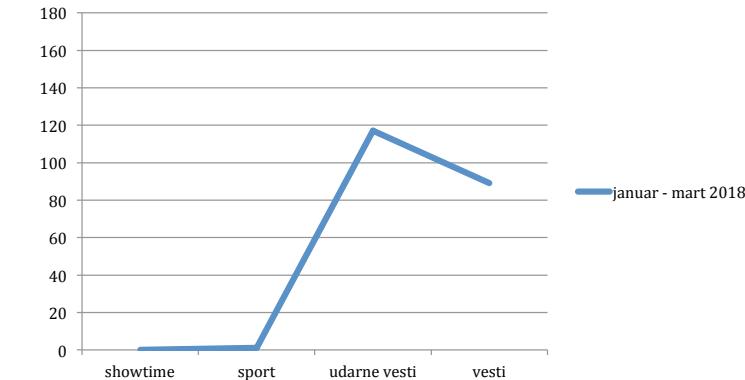
Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2018.

Grafikon 9. – Blic

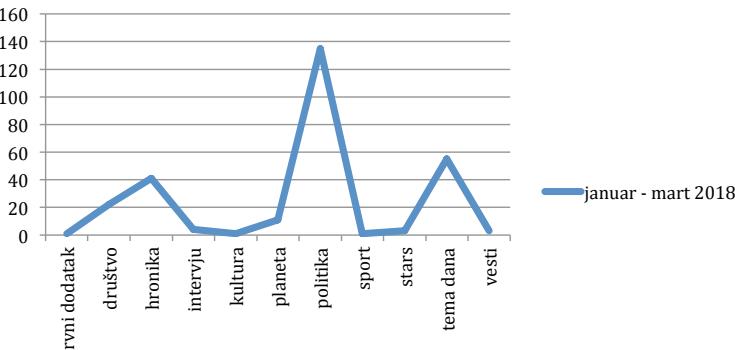
Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2018.

Grafikon 10. – Danas

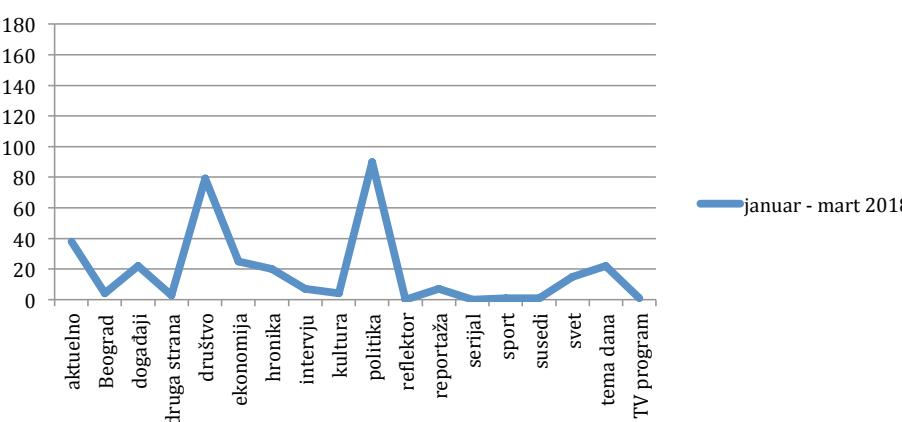
Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2018.

Grafikon 11. – Informer

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2018.

Grafikon 12. – Kurir

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2018.

Grafikon 14. – Večernje novosti

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

U tabeli 8 prikazan je broj selektovanih tekstova u svim prethodnim izdanjima *Medijametra*, gde se može uočiti da se broj selektovanih tekstova razlikuje samo za 6 u odnosu na prethodni kvartal. Taj podatak, između ostalog, ukazuje na stabilizovanje određenih obrazaca izveštavanja.

U odabranim tekstovima u prvom tromesečju 2018, pored političkih sadržaja, bilo je dosta reči i o kosovskim temama. Mediji su i u ovom periodu veliku pažnju posvećivali ubistvu pevačice Jelene Marjanović.

Tabela 8. – Broj selektovanih tekstova po kvartalima za period 2015 – 2018.

	2015.	2016.	2017.	2018.
prvi kvartal	1360	1924	2403	2173
drugi kvartal	1673	2106	2091	
treći kvartal	2172	2012	1991	
četvrti kvartal	2177	2251	2167	
ukupno	7382	8293	8652	

3

Rezultati
istraživanja

ISIDORA JARIĆ, DANICA LABAN

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Zastupljenost novinskih žanrova

U prvom kvartalu 2018. godine učešće izveštaja u ukupnom broju tekstova koji čine uzorak, objavljenih na naslovnim stranama je 75.7% ili 1645, što je gotovo identično kao i u poslednjem tromesečju 2017. Najveći ideo izveštaja ponovo je uočen u *Informeru* – 96.15%, dok je najmanja zastupljenost tekstova pisanih u ovom žanru u *Politici* – 63,68%. Sledeće novinske forme prema učešću su intervju i članak, koji čine 9.66%, odnosno 7.59% svih tekstova iz uzorka. Intervjui su najzastupljeniji u *Blicu* i *Danasu* (oko 15%), dok je u ovom novinskom žanru u *Informeru* objavljeno manje od 1% tekstova na naslovnicama. Najveći broj i učešće članaka beleži se u *Politici* (77 ili 16.85%), dok dnevni list *Alo!* nije objavio nijadan napis u ovoj novinskoj formi. Naredni žanr prema zastupljenosti je komentar – 4.1% (89 tekstova), dok je učešće vesti i u ovom kvartalu ponovo manje od 2% (38 tekstova). Reportaže i ostale forme (poput hibridnih žanrova ili feljtona) zanemarljivo su prisutne, u po 0.6% ili 13 napisa (videti više u tabelama 9, 10 i 11).

Tabela 9. – Pojedinačno učešće žanrova u izveštavanju sedam medija iz uzorka

Žanr	ukupan broj	%
izveštaj	1645	75,70
intervju	210	9,66
članak	165	7,59
komentar	89	4,10
vest	38	1,75
drugo	13	0,60
reportaža	13	0,60
total	2173	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 10. – Distribucija novinskih formi u tekstovima iz uzorka, prema medijima

Žanr	<i>Alo!</i>	<i>Blic</i>	<i>Danas</i>	<i>Informer</i>	<i>Kurir</i>	<i>Politika</i>	<i>Večernje novosti</i>	total
izveštaj	169	210	294	200	235	291	246	1645
intervju	19	44	65	2	25	33	22	210
članak	0	4	19	1	14	77	50	165
komentar	2	6	39	2	0	40	0	89
vest	5	7	6	2	3	8	7	38
drugo	0	5	5	1	2	0	0	13
reportaža	1	0	2	0	0	8	2	13
total	196	276	430	208	279	457	327	2173

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 11. – Distribucija novinskih formi u tekstovima iz uzorka, prema medijima

Žanr	<i>Alo!</i>	<i>Blic</i>	<i>Danas</i>	<i>Informer</i>	<i>Kurir</i>	<i>Politika</i>	<i>Večernje novosti</i>	total
izveštaj	86,22	76,09	68,37	96,15	84,23	63,68	75,23	75,70
intervju	9,69	15,94	15,12	0,96	8,96	7,22	6,73	9,66
članak	0,00	1,45	4,42	0,48	5,02	16,85	15,29	7,59
komentar	1,02	2,17	9,07	0,96	0,00	8,75	0,00	4,10
vest	2,55	2,54	1,40	0,96	1,08	1,75	2,14	1,75
drugo	0,00	1,81	1,16	0,48	0,72	0,00	0,00	0,60
reportaža	0,51	0,00	0,47	0,00	0,00	1,75	0,61	0,60
total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Izveštaj

Izveštaj je u analiziranim dnevnim novinama zastupljen na sledeći način: u *Informeru* – 96.15% ili 200 tekstova, u dnevним novinama *Alo!* – 86.22% ili 169 tekstova, u *Kuriru* 84.23% (235), *Blicu* – 76.09% (210), *Večernjim novostima* – 75.23% (246), *Danasu* – 68.37% (294) i *Politici* – 63.68% (291).

U odnosu na prethodno tromeseče, najveće promene u zastupljenosti izveštaja vidljive su u *Kuriru* i *Blicu*. U *Kuriru* je učešće izveštaja znatno povećano (za 23%), dok je dnevni list *Blic* objavio 14% manje tekstova u ovom novinskom žanru. Nešto manje učešće izveštaja prisutno je i u *Danasu* (4%). U ostalim medijima beleži se veoma sličan ideo novinske forme u odnosu na poslednji period 2017.

U sedam analiziranih štampanih medija zabeleženi su vrednosno obojeni¹ izveštaji, odnosno u tekstu je bio uočljiv jasan stav novinara, ali je učešće ovakvih tekstova u formi izveštaja ipak manje za oko 9% u odnosu na prethodni kvartal (29.54% u prvom tromesečju 2018., naspram 38.5% u četvrtom periodu 2017). Učešće vrednosno intoniranih tekstova napisanih u žanru izveštaja varira od 70.05% u *Informeru* do 10.54% u *Danasu* (u ova dva medija se u skoro svim tromesečjima beleži najveće, odnosno najmanje učešće vrednosno obojenih izveštaja), dok se u ostalim medijima nalaz uglavnom znatno razlikuje u odnosu na prethodni kvartal. Pozitivan ili negativan vrednosni stav novinara vidljiv je u 45.93% tekstova pisanih u ovoj formi u *Večernjim novostima* (povećanje od oko 6%), 29.21% u *Politici* (oko 5% manje), 24.26% u dnevnim novinama *Alo!* (oko 14% manje), 21.7% u *Kuriru* (nastavak trenda smanjenja vrednosno konotiranih tekstova – ovoga puta za čak 42.54%) i 11.43% u *Blicu* (oko 12% manje).

Tabela 12. – Struktura izveštaja u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Izveštaj	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Informer</i>	19	9,50	59	29,50	122	61,00
<i>Večernje novosti</i>	35	14.23	133	54,07	78	31,71
<i>Politika</i>	34	11,68	206	70,79	51	17,53
<i>Alo!</i>	2	1,18	128	75,74	39	23,08
<i>Kurir</i>	6	2,55	184	78,30	45	19,15
<i>Blic</i>	0	0,00	186	88,57	24	11,43
<i>Danas</i>	1	0,34	263	89,46	30	10,20
total	97	5,90	1159	70,46	389	23,65

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

U četvrtom tromesečju, 77.39% izveštaja je nebalansirano² (na primer, izveštaji sadrže izjavu samo jednog aktera, odnosno čitav tekst je zasnovan na stavu jednog sagovornika ili stavovima različitih sagovornika koji nastupaju sa istog stanovišta), a rezultat je sličan kao i u prethodnom kvartalu. Najviše nebalansiranih napisu u ovom žanru beleži se u *Informeru* – 99%, a slede *Alo!* (84.02%), *Večernje novosti* (80.49%), *Kurir* (77.02%), *Politika* (74.57%), *Blic* (63.81%) i *Danas* (69.05%).

1 U analizi koju predstavljamo, načine prezentovanja određenih tema ili aktera u pojedinačnim tekstovima iz našeg uzorka kodirali smo na tri različita načina, uzimajući u obzir kako tekst, tako i opremu teksta (nadnaslov, naslov i podnaslov). *Neutralnim* prezentovanjem određenih tema ili aktera označili smo one tekstove u kojima autori tekstova/novinari ne zauzimaju vrednosni stav prema određenom akteru ili temi, već nastoje da na relativno neutralan, odmeren način, poštujući profesionalne standarde, prezentuju određene činjenice koje su predmet teksta. Kao *pozitivne* označili smo one interpretacije u kojima novinari načinom prezentovanja određenih tema ili aktera iskazuju jasne simpatije i pozitivan odnos prema njima. Kao *negativne* označili smo one interpretacije u kojima novinari načinom prezentovanja određenih tema ili aktera iskazuju jasnu antipatiju i negativan odnos prema njima.

2 Balans predstavlja način na koji novinar pristupa temi. Balansiran tekst podrazumeva uravnotežen i objektivan pristup temi i sagovornicima i celovitost informacija.

Kada se sagledaju svi rezultati u odnosu na proteklo tromesečje, u dnevnim novinama *Informer*, *Večernje novosti* i *Danas* razlika u učešću balansiranih tekstova u odnosu na ukupan broj tekstova u pojedinačnom uzorku iznosi oko 1%. Međutim, u ostalim medijima primetne su izvesne promene. Smanjenje udela balansiranih tekstova vidljivo je u listu *Blic* (oko 3%), dok su *Kurir* i *Alo!* objavili oko 12%, odnosno 6% više celovitih napisu (**tabela 13**).

Tabela 13. – Balansiranost izveštaja u sedam medija iz uzorka

Izveštaj	balans %	
	medij	da
<i>Informer</i>		1,00
<i>Alo!</i>		15,98
<i>Večernje novosti</i>		19,51
<i>Kurir</i>		22,98
<i>Politika</i>		25,43
<i>Blic</i>		36,19
<i>Danas</i>		30,95
total	22,61	77,39

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Ostale novinske forme

Intervju je u novinama iz uzorka u prvom tromesečju 2018. godine bio drugi žanr prema zastupljenosti. Prema učešću, najviše je prisutan u *Blicu* i *Danasu* (15.94%, odnosno 15.12%), sledi list *Alo!* sa 9.69% ili 19 tekstova, a zatim *Kurir* sa 8.96% (25), *Politika* (7.22% – 33) i *Večernje novosti* (6.73% ili 22 teksta), dok je *Informer* objavio samo 2 napisu u ovoj formi.

Najveći broj intervjua – 187 ili 89.05% napisan je u neutralnom vrednosnom kontekstu, što se posebno odnosi na medije u kojima su svi objavljeni intervjuvi vrednosno neutralni (*Alo!*, *Blic* i *Kurir*). Veće učešće neutralnih tekstova u ovoj formi beleži se i u listu *Danas* (oko 98.46%), dok je u *Politici* neutralno oko 63% intervjua, a u *Večernjim novostima* 59% (12 od 22 napisu) (**tabela 14**).

Tabela 14. – Struktura intervjuja u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Intervju	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	Medij		pozitivan		neutralan	
	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Informer</i>	1	50,00	1	50,00	0	0,00
<i>Večernje novosti</i>	1	4,55	13	59,09	8	36,36
<i>Politika</i>	7	21,21	21	63,64	5	15,15
<i>Danas</i>	0	0,00	64	98,46	1	1,54
<i>Alo!</i>	0	0,00	19	100,00	0	0,00
<i>Blic</i>	0	0,00	44	100,00	0	0,00
<i>Kurir</i>	0	0,00	25	100,00	0	0,00
total	9	4,29	187	89,05	14	6,67

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Najveće učešće tekstova napisanih u formi članka u odnosu na ukupan broj objavljenih tekstova, ovoga puta zabeleženo je u dnevnim listovima *Politika* – 16.85% (77 tekstova) i *Večernje novosti* – 15.29% (50). Kada su u pitanju ostali mediji iz uzorka, nešto više članaka zabeleženo je još i u *Danasu* (19 ili 4.42%) i *Kuriru* (14 ili 5.02%), dok su *Blic* i *Informer* na naslovnicama objavili još 4, odnosno 1 tekst u ovoj formi. Na naslovnim stranama lista *Alo!* nisu bili najavljeni tekstovi napisani u žanru članka (**tabele 10 i 11**). Učešće te novinske forme u dnevnom listu *Kurir* umanjeno je za oko 26% u odnosu na prethodni period,³ a nešto manje članaka u odnosu na poslednje tromesečje 2017. objavio je i dnevni list *Politika* (za oko 3.5%). Povećano učešće zabeleženo u *Večernjim novostima* (za oko 9%).

Oko jedne trećine članaka koji su ušli u uzorak istraživanja u prvom tromesečju napisano je u negativnom vrednosnom kontekstu – 36.36% (60). Ukoliko se tome doda i 4.24% pozitivno konotiranih tekstova napisanih u ovoj formi, jasan vrednosni stav se uočava u oko 40% članaka (oko 19% manje u odnosu na prethodni kvartal). U *Kuriru* je zabeleženo najveće učešće vrednosno obojenih tekstova napisanih u ovoj formi – 64.29%, a slede *Večernje novosti* (52%), *Politika* (32.47%) i *Danas* (31.58%), dok su u *Blicu* svi objavljeni članci neutralni (**tabela 15**).

Tabela 15. – Struktura članaka u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Članak	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	Medij		pozitivan		neutralan	
	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Informer</i>	1	100,00	0	0,00	0	0,00
<i>Kurir</i>	0	0,00	5	35,71	9	64,29
<i>Večernje novosti</i>	3	6,00	24	48,00	23	46,00
<i>Politika</i>	3	3,90	52	67,53	22	28,57
<i>Danas</i>	0	0,00	13	68,42	6	31,58
<i>Blic</i>	0	0,00	4	100,00	0	0,00
total	7	4,24	98	59,39	60	36,36

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Najveći broj tekstova napisanih u žanru članka u prvom kvartalu 2018. nema balans – 79.39% objavljenih napisa. Balansa nema u 92.86% članaka u *Kuriru*, 92% u *Večernjim novostima*, 75.32% u *Politici* i 68.42% u *Danasu*. Tekstovi objavljeni u formi članka na naslovnicama *Blica* su svi balansirani (**tabela 16**).

Tabela 16. – Balansiranost članaka u sedam medija iz uzorka

Članak	balans %	
	medij	da
<i>Informer</i>		0,00
<i>Kurir</i>		7,14
<i>Večernje novosti</i>		8,00
<i>Politika</i>		24,68
<i>Danas</i>		31,58
<i>Blic</i>		100,00
total		20,61
		79,39

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Naredna forma prema učešću – **komentar** (kolumna, uvodnik), najzastupljenija je u *Danasu* (9.07% ili 39 tekstova) i *Politici* (8.75% – 40 napisa). Ostali mediji objavili su veoma mali broj tekstova u tom žanru – *Blic* 6 komentara, a *Alo!* i *Informer* po dva. Listovi *Kurir* i *Večernje novosti* nisu objavili nijedan komentar.

³ U četvrtom kvartalu 2017. ove novine objavile su 30.89% tekstova u formi članka.

Većina komentara objavljenih u *Danasu* (74.36%) i *Politici* (67.5%) je vrednosno konotirana, kao i tačno polovina malobrojnih tekstova objavljenih u formi komentara u listovima *Alo!* i *Blic*. U *Informeru* svi tekstovi u ovoj formi imaju jasan vrednosni kontekst (**tabela 17**).

Tabela 17. – Struktura komentara u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Komentar	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Informer</i>	1	50,00	0	0,00	1	50,00
<i>Danas</i>	2	5,13	10	25,64	27	69,23
<i>Politika</i>	5	12,50	13	32,50	22	55,00
<i>Alo!</i>	0	0,00	1	50,00	1	50,00
<i>Blic</i>	0	0,00	3	50,00	3	50,00
total	8	8,99	27	30,34	54	60,67

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

U prvom tromesečju 2018. ponovo se beleži veoma mali ideo **vesti** – 1.75% ili 38 tekstova, što je neznatno uvećanje u odnosu na prethodni kvartal. Najveće učešće vesti prisutno je u listovima *Alo!* i *Blic* (oko 2.5%), dok je najveći broj vesti objavljen u *Politici* (8 ili 1.75% tekstova) (**tabele 10 i 11**).

Najviše vesti objavljeno je u neutralnom kontekstu – 84.21%, a ukoliko se sagleda svaki medij pojedinačno, vrednosno obojene vesti objavili su samo dnevni listovi *Večernje novosti* (28.57%) i *Politika* (25%) (**tabela 18**).

Tabela 18. – Struktura vesti u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Vest	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	Medij		pozitivan		neutralan	
	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Informer</i>	0	0,00	0	0,00	2	100,00
<i>Večernje novosti</i>	0	0,00	5	71,43	2	28,57
<i>Politika</i>	1	12,50	6	75,00	1	12,50
<i>Blic</i>	0	0,00	7	100,00	0	0,00
<i>Danas</i>	0	0,00	6	100,00	0	0,00
<i>Alo!</i>	0	0,00	5	100,00	0	0,00
<i>Kurir</i>	0	0,00	3	100,00	0	0,00
total	1	2,63	32	84,21	5	13,16

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

U prvom kvartalu 2018. objavljeno je oko 74% jednostranih i/ili necelovitih vesti. U *Informeru* i *Kuriru* nijedan tekst u ovoj formi nije bio balansiran, dok je u *Blicu* i *Večernjim novostima* bilo celovito po 14.29% vesti, *Alo!* 20%, a *Danasu* i *Politici* po 50% vesti najavljenih na naslovnicama (**tabela 19**).

Tabela 19. – Balansiranost vesti u sedam medija iz uzorka

Vest	balans %	
	medij	da
<i>Informer</i>		0,00
<i>Kurir</i>		0,00
<i>Blic</i>		14,29
<i>Večernje novosti</i>		14,29
<i>Alo!</i>		20,00
<i>Danas</i>		50,00
<i>Politika</i>		50,00
total		26,32
		73,68

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Reportaže u trećem kvartalu čine 0.6% svih tekstova iz uzorka, a ovaj žanr bio je zastupljen u *Politici* (8), *Danasu* i *Večernjim novostima* (po 2 teksta) i listu *Alo!* (1 tekst). **Ostale forme** (poput feljtona i različitih hibridnih formi), zastupljene su samo u 13 napisu (**tabele 10 i 11**).

Povodi

U prvom kvartalu 2018. u redakcijama je osmišljen povod za 26.18% ili 569 tekstova. Povodom *delovanja Vlade Republike Srbije/pozicije* nastalo je 447 ili 20.57% napisa, dok je opozicija medijima dala povod za izveštavanje u 5.71% ili 124 napisa, što ponovo predstavlja gotovo identičan rezultat kao i u prethodnim kvartalima. Iz ovih rezultata se može zaključiti da se u ovom tromesecu skoro podjednak broj tekstova osmišljava u redakcijama (26.18%), kao što nastaje povodom delovanja pozicije i opozicije zajedno (26.28%).⁴

Tabela 20. – Distribucija povoda u sedam medija iz uzorka

Povod/svi mediji	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	1033	47,54
osmišljen u redakciji	569	26,18
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	447	20,57
delovanje opozicije	124	5,71
total	2173	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Od 569 tekstova osmišljenih u redakciji, 171 ili 30.06% je u negativnom ili pozitivnom vrednosnom kontekstu (**tabela 22**). Povod osmišljen u redakciji je u prvom kvartalu 2018. najzastupljeniji kada je tema teksta *politički život u Srbiji* (237 ili 41.65% napisa osmišljenih u redakcijama), slike teme u vezi sa Kosovom – 54 ili 9.49% tekstova, privredom (42 ili 7.38%), regionalnim odnosima (21 ili 3.69%) i kulturom (19 ili 3.34% napisa osmišljenih u redakciji) (**tabela 21**).

Tabela 21. – Povod osmišljen u redakciji – najčešće teme i vrednosni konteksti u sedam medija iz uzorka

Povod osmišljen u redakciji/ tema	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	237	41,65	1	0,42	194	81,86	42	17,72
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	54	9,49	0	0,00	30	55,56	24	44,44
privreda	42	7,38	0	0,00	25	59,52	17	40,48
regionalni saradnja/odnosi u regionu	21	3,69	10	47,62	9	42,86	2	9,52
kultura	19	3,34	5	26,32	9	47,37	5	26,32

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 22. – Povod osmišljen u redakciji – vrednosni kontekst tekstova u svim medijima

Povod osmišljen u redakciji	broj tekstova	pozitivan	neutralan	negativan
broj	569	27	398	144
%	100	4,75	69,95	25,31

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

U tabelama 23 – 29 predstavljen je raspored navedenih povoda prema medijima:

Tabela 23. – Distribucija povoda u listu *Alo!*

Alo!	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	101	51,53
osmišljen u redakciji	69	35,20
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	22	11,22
delovanje opozicije	4	2,04
total	196	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

⁴ U četvrtom tromesečju 2017. u redakcijama je osmišljen povod za 26.9% ili 583 teksta, povodom *delovanja Vlade Republike Srbije/pozicije* nastalo 433 ili 19.98% napisa, dok je opozicija medijima dala povod za izveštavanje u 5.77% ili 125 napisa.

Tabela 24.– Distribucija povoda u listu *Blic*

<i>Blic</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	118	42,75
osmišljen u redakciji	86	31,16
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	51	18,48
delovanje opozicije	21	7,61
total	276	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 25.– Distribucija povoda u listu *Danas*

<i>Danas</i>	broj pojavljivanja	% učešća
osmišljen u redakciji	181	42,09
ostalo	167	38,84
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	42	9,77
delovanje opozicije	40	9,30
total	430	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 26.– Distribucija povoda u listu *Informer*

<i>Informer</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	116	55,77
osmišljen u redakciji	68	32,69
delovanje opozicije	14	6,73
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	10	4,81
total	208	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 27.– Distribucija povoda u listu *Kurir*

<i>Kurir</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	128	45,88
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	75	26,88
osmišljen u redakciji	45	16,13
delovanje opozicije	31	11,11
total	279	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 28.– Distribucija povoda u listu *Politika*

<i>Politika</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	232	50,77
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	130	28,45
osmišljen u redakciji	84	18,38
delovanje opozicije	11	2,41
total	457	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 29. – Distribucija povoda u listu *Večernje novosti*

<i>Večernje novosti</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	171	52,29
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	117	35,78
osmišljen u redakciji	36	11,01
delovanje opozicije	3	0,92
total	327	100,00

Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Teme

Kako bi svaki tekst bio što jasnije definisan, odabrani napisi koji čine uzorak klasifikovani su u okviru samo jedne teme, ali su uvek evidentirani i drugi elementi prisutni u tekstu. To nam je omogućilo jasniji uvid u načine izveštavanja i pristup medija određenim temama i u prethodnim izdanjima *Medijametra*. Ovoga puta, u okviru šire teme *politički život u Srbiji*, posmatrano je na koji način su mediji tretirali element *beogradski izbori 2018*, odnosno, koliko je tekstova o političkim prilikama u Srbiji bilo posvećeno izborima koji su 4. marta 2018. bili održani u Beogradu.

Tekstovi iz oblasti crne hronike, koji imaju društveno-politički karakter, kao i napisi koji se odnose na ubistvo pevačice Jelene Marjanović ponovo su uvršteni u uzorak, kao svojevrsna paragema stanja u srpskom novinarstvu, koje odlikuju različiti vidovi nepoštovanja etičkih principa izveštavanja.

Zastupljenost tema

Sve političke teme su u periodu januar – mart 2018. bile prisutne u ukupno 712 ili 32.76% tekstova iz uzorka: *politički život u Srbiji* u 620 ili 28.53% tekstova, *aktivnosti predsednika Srbije* u 2.72% ili 59 napisu, *aktivnosti Vlade Srbije* 1.33% – 29, i *aktivnosti predsednice Vlade Srbije* 0.18% – 4 teksta. U odnosu na prethodni kvartal, unutrašnja politika je znatno prisutnija na naslovcama sedam dnevnih novina. Učešće ove tematike je uvećano za oko 8%, što je svakako posledica održavanja izbora u Beogradu.

Druga tema prema zastupljenosti, u prvom tromesečju 2018. je *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine*. Kosovska tematika ponovo znatno više privlači pažnju medija i prisutna je u 273 ili 12.56% svih tekstova iz uzorka. Porast broja ovih napisu može se prvenstveno objasniti ubistvom Olivera Ivanovića⁵ i hapšenjem direktora Kancelarije za Kosovo i Metohiju Marka Đurića⁶.

Razrešenje slučaja ubistva pevačice Jelene Marjanović⁷ je tema koja zaokuplja medije i u prvom kvartalu 2018, odnosno, to je bila treća tema prema zastupljenosti, prisutna u 134 ili 6.17% tekstova. U četvrom tromesečju 2017. porast broja i učešća tekstova o ovoj temi uzrokovano je istražnim radnjama, posebno saslušanjima, koje je preduzimalo Tužilaštvo posle hapšenja Zorana Marjanovića, supruga Jelene Marjanović, dok se od početka 2018. mediji okreću uglavnom senzacionalističkom izveštavanju – objavljaju izjave parapsihologa, proroka i osoba sličnog profila, zatim sugerišu postojanje svedoka i predstavljaju knjige o ovom ubistvu. Takođe, do medija i dalje dolaze informacije iz istrage. Tokom prva tri meseca 2018, list *Informator* je objavio 36, *Kurir* 31, *Alo!* 30, *Blic* 21, *Večernje novosti* 13 i *Politika* 3 teksta, dok je *Danas* ponovo jedini medij koji se nije bavio ovom temom.

⁵ Lider Građanske inicijative "Sloboda, demokratija, pravda" Oliver Ivanović ubijen je 16. januara 2018. u Kosovskoj Mitrovici.

⁶ Pripadnici specijalne jedinice Kosovske policije uhapsili su direktora Kancelarije za KiM Marka Đurića 25. marta 2018. u Kosovskoj Mitrovici, a zatim su ga sproveli na ispitivanje u policijsku stanicu u Prištini, nakon čega je proteran sa Kosova.

⁷ Jelena Marjanović ubijena je 2. aprila 2016.

Kada je reč o temi *regionalna saradnja/odnosi u regionu* (108 tekstova – 4.97%), beležimo manje prisustvo u odnosu na prethodni kvartal, ali i nešto manje negativno konotiranih napisu – 45.37%. Peta tema prema zastupljenosti u prvom kvartalu je privreda, o kojoj su mediji napisali 90 ili 4,14%, a slede teme u vezi sa međunarodnim odnosima (81 – 3.73%) i Rusijom – 73 teksta (3.36%). O aktivnostima predsednika Srbije i pravosudnim temama napisano je po 59 (2.72%) tekstova, dok je na naslovnim stranama objavljeno i po 52 teksta o temama u vezi sa SAD i socijalnom politikom (**tabela 30**).

Ako se posmatra vrednosni kontekst 2173 izabrana teksta u prvom kvartalu 2018, vrednostno je obojeno 30.05% tekstova – 5.75% pozitivno i 24.3% negativno (**tabela 31**). Najviše negativnih napisano je u vezi sa Sjedinjenim Američkim Državama (48.08%) i kao što je već navedeno, o regionalnim temama – 45.37% (49), dok je između 30% i 40% neagivno konotiranih napisu objavljeno i o ubistvu pevačice Jelene Marjanović,⁸ temama u vezi sa Kosovom i međunarodnim odnosima. Četvrtina napisu koji su govorili o socijalnoj politici u Srbiji takođe je negativna, a politički život predstavljen je u negativnom svetu u oko 17% napisu. U prvom kvartalu 2018. zabeleženo je i nešto više pozitivno konotiranih tekstova. Kao i u prethodnim tromesečjima, značajno učešće tekstova u pozitivnom tonu uočeno je kada su u pitanju teme u vezi sa Rusijom (36.99% ili 27 napisu), a u nešto većem broju tekstova u pozitivnom kontekstu pisano je o još 2 teme – privredi (15 ili 16.67%) i aktivnostima predsednika Srbije (11 ili 18.64% tekstova) (**tabela 30**).

Teme u vezi sa Evropskom Unijom ponovo se pominju u veoma malom broju tekstova – 44 ili oko 2%. Napisano najviše neutralnih – 88.64%, uz 11.36% negativnih, dok pozitivno konotirani napisi nisu zabeleženi.⁹ Sa druge strane, o Rusiji su u pozitivnom kontekstu pisale dnevne novine *Politika* (12 tekstova), *Informator* (8), *Večernje novosti* (6) i *Alo!* (1), dok je po jedan negativan napis zabeležen samo u *Danasu* i *Politici* (**grafikon 15**).

Kao što je napomenuto, u prvom kvartalu su mediji iz uzorka dosta pažnje posvetili gradskim izborima, koji su 4. marta 2018. održani u Beogradu. Ovaj element bio je posmatran u okviru šire teme – *politički život u Srbiji* i bio je prisutan u ukupno 395 ili 18.18% tekstova iz uzorka (u primarnom fokusu ili u širem kontekstu). U primarnom fokusu objavljeno je 277 napisu, odnosno u tim tekstovima je isključivo bilo reči o beogradskim izborima. Najveći broj, ali i učešće ovih tekstova zabeleženo je u *Danasu* (88 – 31.77%), dok *Večernje novosti* na naslovcama nisu pokazale interes za beogradске izbore (4 teksta ili 1.41%). Većina medija je izveštavala u neutralnom kontekstu, osim *Informera*, gde je ton tekstova dominantno negativan (66.67%) (**tabela 32**)

⁸ Prilikom ocenjivanja ovih napisu, kriterijum za procenu vrednosnog konteksta bio je odnos medija prema porodici Marjanović.

⁹ Negativno obojeni tekstovi o EU/politici EU objavljeni su u *Politici* (2), *Informeru*(2) i *Večernjim novostima* (1).

Tabela 30. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka¹⁰

Svi mediji	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	620	28,53	2	0,32	513	82,74	105	16,94
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	273	12,56	2	0,73	175	64,10	96	35,16
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	134	6,17	0	0,00	82	61,19	52	38,81
regionalni saradnja/odnosi u regionu	108	4,97	2	1,85	57	52,78	49	45,37
privreda	90	4,14	15	16,67	61	67,78	14	15,56
međunarodni odnosi	81	3,73	5	6,17	46	56,79	30	37,04
Rusija/odnos prema Rusiji	73	3,36	27	36,99	44	60,27	2	2,74
aktivnosti predsednika Srbije	59	2,72	11	18,64	47	79,66	1	1,69
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	59	2,72	2	3,39	50	84,75	7	11,86
SAD/odnos prema SAD	52	2,39	0	0,00	27	51,92	25	48,08
socijalna pitanja/socijalna politika	52	2,39	15	28,85	25	48,08	12	23,08

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2018.

Tabela 31. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme i svih sedam medija iz uzorka

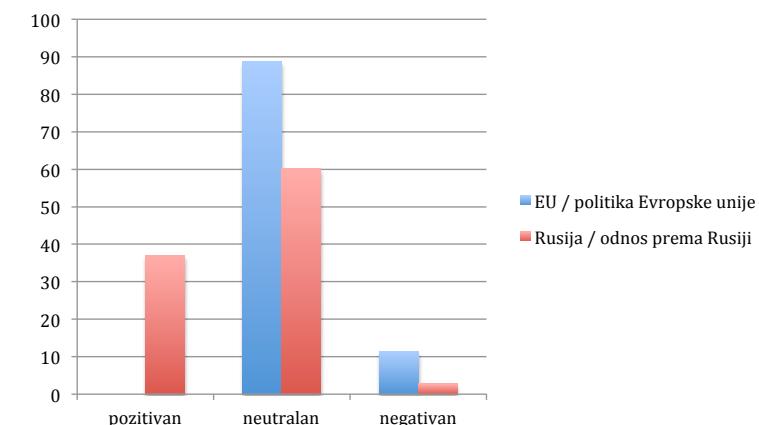
Total	broj	%
pozitivan	125	5,75
neutralan	1520	69,95
negativan	528	24,30
total	2173	100,00

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2018.

Tabela 32. – Distribucija tekstova u kojima je prisutan element *beogradski izbori 2018.* u okviru teme *politički život u Srbiji*, u primarnom fokusu, prema medijima i vrednosnom kontekstu

Medij	Politički život u Srbiji/beogradski izbori 2018.							
	pozitivan		neutralan		negativan		total	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Danas	1	1,14	83	94,32	4	4,55	88	31,77
Blic	0	0,00	62	100,00	0	0,00	62	22,38
Kurir	0	0,00	44	97,78	1	2,22	45	16,25
Informer	1	2,78	11	30,56	24	66,67	36	13,00
Alo!	0	0,00	23	88,46	3	11,54	26	9,39
Politika	0	0,00	11	68,75	5	31,25	16	5,78
Večernje novosti	0	0,00	4	100,00	0	0,00	4	1,44
total	2	0,72	238	85,92	37	13,36	277	100,00

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2018.

Grafikon 15. – Vrednosni kontekst u svim medijima iz uzorka prema temama *Rusija/odnos prema Rusiji* i *EU/politika Evropske unije*

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2018.

Distribucija tema prema medijima**Alo!**

List *Alo!*, kao i većina dnevnih novina iz uzorka, najviše piše o *političkom životu u Srbiji* (67 ili 34,18% tekstova), u napisima koji su velikom većinom neutralni (88,06%). U ovim novinama je drugi kvartal zaredom druga tema prema zastupljenosti bilo *ubistvo pevačice Jelene Marjanović*, o kojem je objavljeno 30 (15,31%) tekstova, a trećina je bila negativno intonirana. Navedene dve teme – *politički*

10 U svim tabelama koje se odnose na prvi kvartal 2018, predstavljeno je po deset najzastupljenijih tema.

život u Srbiji i ubistvo pevačice Jelene Marjanović, zajedno čine polovinu svih tekstova objavljenih na naslovnicama, koji su ušli u uzorak dnevnog lista *Alo!*. Treća tema prema zastupljenosti, kojoj uredništvo ovog medija posvećuje 26 tekstova je *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine*. Tekstovi koji se odnose na kosovsku tematiku su većinom neutralni – 84.62%. *Regionalni odnosi/regionalna saradnja* je naredna tema prema učešću (13 – 6.63%), o kojoj *Alo!* piše u većem broju negativnih tekstova (46.15%). Ovaj štampani medij izveštava o Rusiji u 10 tekstova, uglavnom u neutralnom kontekstu, dok je o temama u vezi sa kriminalom pisano u 9, isključivo neutralnih tekstova. *Alo!* o Sjedinjenim Američkim Državama piše isključivo u negativnom kontekstu (6 tekstova), a negativna je i tačno polovina napisa o pravosudnim temama. Aktivnosti Vlade, odnosno predsednika Republike Srbije zastupljene su u još 4, odnosno 3 teksta, koliko je napisano i o pitanjima religije (**tabela 33**).

Vrednosni kontekst u listu *Alo!* prisutan je u 21.94% napisa (**tabela 34**), što je oko 12% manje vrednosno konotiranih tekstova u odnosu na prethodni kvartal. U ovim novinama, 1.53% napisa ima pozitivan ton u odnosu na temu, dok su preostali tekstovi (20.41%) negativno intonirani.

Tabela 33. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u dnevnom listu *Alo!*

<i>Alo!</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	67	34,18	0	0,00	59	88,06	8	11,94
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	30	15,31	0	0,00	19	63,33	11	36,67
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	26	13,27	0	0,00	22	84,62	4	15,38
regionalni saradnja/odnosi u regionu	13	6,63	0	0,00	7	53,85	6	46,15
Rusija/odnos prema Rusiji	10	5,10	1	10,00	9	90,00	0	0,00
kriminal	9	4,59	0	0,00	9	100,00	0	0,00
SAD/odnos prema SAD	6	3,06	0	0,00	0	0,00	6	100,00
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	4	2,04	0	0,00	2	50,00	2	50,00
aktivnosti Vlade RS	4	2,04	0	0,00	4	100,00	0	0,00
pitanja vere, crkva, religija	3	1,53	0	0,00	3	100,00	0	0,00
aktivnosti predsednika Srbije	3	1,53	1	33,33	2	66,67	0	0,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 34. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Alo!*

<i>Alo!</i>	broj	%
pozitivan	3	1,53
neutralan	153	78,06
negativan	40	20,41
total	196	100

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Blic

Najzastupljenija tema u dnevnom listu *Blic* je *politički život u Srbiji*, sa učešćem od 45% (124 teksta), što je više nego dvostruko veće učešće ove teme u odnosu na protekli kvartal. Većina tekstova u kojima je pisano o ovoj tematiki je neutralna (91.94%), dok su preostali napisi negativni (8.06%). Druga tema prema zastupljenosti je *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine*, o kojoj je napisano 10.14% ili 28, uglavnom neutralnih tekstova. *Ubistvo pevačice Jelene Marjanović* okupiralo je 21 naslovnicu ovih dnevnih novina (7.61%), a 38% ovih tekstova bilo je negativno. *Aktivnosti Vlade Republike Srbije* je četvrta tema prema zastupljenosti (12 tekstova), predstavljena u 83.33% tekstova u neutralnom kontekstu. *Blic* je o regionalnim odnosima pisao isključivo u tekstovima u neutralnoj konotaciji (10 ili 3.62% napisisa), a u istom maniru i broju tekstova izveštavano je i o aktivnostima predsednika Srbije. Preostale najzastupljenije teme su uglavnom sagledavane iz neutralnog ugla, a jedini izuzetak je izveštavanje o obrazovanju koje je u 66.67% tekstova negativno (raspored i vrednosni kontekst najzastupljenijih tema u *Blicu* videti u **tabeli 35**).

U dnevnom listu *Blic*, u prvom kvartalu 2018, zabeleženo je najveće učešće neutralno konotiranih napisisa u odnosu na sve medije iz uzorka – čak 90.22%. Preostalih 9.78% tekstova je negativno intonirano, a u odnosu na prethodno tromesečje, ideo tekstova u kojima se beleži vrednosni kontekst smanjen je za oko 14% (**tabela 36**).

Tabela 35. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Blic*

<i>Blic</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	124	44,93	0	0,00	114	91,94	10	8,06
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	28	10,14	0	0,00	26	92,86	2	7,14
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	21	7,61	0	0,00	13	61,90	8	38,10
aktivnosti Vlade RS	12	4,35	0	0,00	10	83,33	2	16,67
regionalni saradnja/odnosi u regionu	10	3,62	0	0,00	10	100,00	0	0,00
aktivnosti predsednika Srbije	10	3,62	0	0,00	10	100,00	0	0,00
EU/politika Evropske Unije	6	2,17	0	0,00	6	100,00	0	0,00
obrazovanje	6	2,17	0	0,00	2	33,33	4	66,67
privreda	6	2,17	0	0,00	6	100,00	0	0,00
zdravstvo	5	1,81	0	0,00	4	80,00	1	20,00
sport	5	1,81	0	0,00	5	100,00	0	0,00
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	5	1,81	0	0,00	5	100,00	0	0,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.**Tabela 36.** – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Blic*

<i>Blic</i>	broj	%
pozitivan	0	0,00
neutralan	249	90,22
negativan	27	9,78
total	276	100

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.**Danas**

U dnevnom listu *Danas* i dalje su najprisutnije političke teme (178 tekstova – 41.4%), koje su, u odnosu na prethodni kvartal zastupljenije za oko 8%. Najveći broj tih napisa je neutralan (oko 89%), dok preostalih oko 11% tekstova ima negativnu konotaciju. Naredna tema prema učešću je *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine*, zastupljena u 43 neutralna teksta, a sledi privreda (28 ili 6.51%), o kojoj je takođe pisano u dominantno neutralnom maniru (78%), uz 5 negativnih i jedan pozitivan napis. Četvrtina negativno konotiranih tekstova napisana je o medijima, što je sledeća tema prema učešću (ukupno 20 ili 4.65% tekstova). Trećina tekstova koji nose negativnu konotaciju objavljena je o socijalnoj politici i socijalnim pitanjima (5 od 14 objavljenih), dok su, kao i u *Blicu*, svi tekstovi koji se odnose na regionalnu tematiku neutralni – 11 ili 2.56%. Isti broj tekstova napisan je i o dešavanjima u vezi sa lokalnom samoupravom, s tim što je vrednosni kontekst u 45.45% tekstova negativan. U sličnom tonu izveštavano je i o ekonomskim temama (37.5% negativnih tekstova) (više informacija o zastupljenosti tema u *Danasu* prikazano je u **tabeli 37**).

U dnevnom listu *Danas* 84.42% tekstova je neutralno (oko 5% više u odnosu na prethodni kvartal). Pozitivno intoniranih bilo je samo 3 (0.7%), a negativno 14.88% (**tabela 38**).

Tabela 37. – Vrednosni kontekst prema temama u dnevnom listu *Danas*

<i>Danas</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	178	41,40	1	0,56	158	88,76	19	10,67
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	43	10,00	0	0,00	43	100,00	0	0,00
privreda	28	6,51	1	3,57	22	78,57	5	17,86
mediji/sloboda medija	20	4,65	0	0,00	15	75,00	5	25,00
socijalna pitanja/socijalna politika	14	3,26	0	0,00	9	64,29	5	35,71
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	12	2,79	0	0,00	9	75,00	3	25,00
regionalni saradnja/odnosi u regionu	11	2,56	0	0,00	11	100,00	0	0,00
lokalna samouprava	11	2,56	0	0,00	6	54,55	5	45,45
vojska	9	2,09	0	0,00	8	88,89	1	11,11
ekonomija	8	1,86	0	0,00	5	62,50	3	37,50
Rusija/odnos prema Rusiji	8	1,86	0	0,00	7	87,50	1	12,50
kultura	8	1,86	0	0,00	8	100,00	0	0,00
dostizanje zahteva/standarda za EU integraciju	8	1,86	0	0,00	8	100,00	0	0,00
međunarodni odnosi	8	1,86	0	0,00	7	87,50	1	12,50

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 38. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Danas*

<i>Danas</i>	broj	%
pozitivan	3	0,70
neutralan	363	84,42
negativan	64	14,88
total	430	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Informer

Dnevne novine *Informer* najviše pažnje posvećuju *političkom životu u Srbiji*. O ovoj temi napisana su 63 teksta (30.29%), a najveći broj tih napisa je negativno intoniran (69.84%), uz jedan pozitivan tekst. Interesovanje za političku tematiku uvećano je u odnosu na prethodni kvartal, tako da je napisano 10% više tekstova iz ove oblasti. O *ubistvu pevačice Jelene Marjanović* pisano je u 36 tekstova, a njihov vrednosni kontekst je u većoj meri je bio negativan (55.56%). Kosovskoj tematici su posvećena 22 napisa (10.58%), od kojih je većina – 68.18% negativna, dok je četvrta tema od interesa u ovim dnevnim novinama – *regionalna saradnja/odnosi u regionu* (15 – 7.21%). Pristup *Informera* prema regionalnim temama, kao i u svim prethodnim periodima, vidljiv je i u prvom tromesečju, gde je 93.33% (ili 14 od ukupno 15 objavljenih) tekstova bilo negativno. U istom tonu, novinari i uredništvo ovog lista pristupaju u kada izveštavaju o tematiki u vezi sa SAD (11 tekstova, 9 ili 81.82% negativnih). Sa druge strane, *Informer* u svim kvartalima piše afirmativno o temama u vezi sa Rusijom – 88.89% ili 8 od 9 objavljenih tekstova je pozitivno intonirano, dok nijedan tekst nije napisan u negativnom kontekstu. Ovaj dnevni list izveštava i o privrednim temama (6 tekstova, 50% pozitivno konotiranih) i međunarodnim odnosima (6 tekstova, 66.67% negativnih), a o NATO (5 ili 2.4%) ponovo piše u većoj meri u negativnom kontekstu (60%). Među deset najzastupljenijih tema su i socijalna pitanja i kriminal, o kojima je napisan podjednak broj tekstova (5) (više informacija u **tabeli 39**).

Novinari *Informera* zauzimaju jasan stav 70.67% napisa iz uzorka, odnosno, pozitivan ton temama daju u 10.58%, a negativan u 60.1% tekstova (videti **tabelu 40**). U prvom kvartalu 2018, *Informér* je medij u kojem je zabeležen najveći broj vrednosno intoniranih napisa.

Tabela 39. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Informer*

<i>Informer</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	63	30,29	1	1,59	18	28,57	44	69,84
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	36	17,31	0	0,00	16	44,44	20	55,56
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	22	10,58	0	0,00	7	31,82	15	68,18
regionalni saradnja/odnosi u regionu	15	7,21	0	0,00	1	6,67	14	93,33
SAD/odnos prema SAD	11	5,29	0	0,00	2	18,18	9	81,82
Rusija/odnos prema Rusiji	9	4,33	8	88,89	1	11,11	0	0,00
privreda	6	2,88	3	50,00	1	16,67	2	33,33
međunarodni odnosi	6	2,88	1	16,67	1	16,67	4	66,67
NATO/NATO integracije	5	2,40	0	0,00	2	40,00	3	60,00
socijalna pitanja/socijalna politika	5	2,40	4	80,00	1	20,00	0	0,00
kriminal	5	2,40	0	0,00	3	60,00	2	40,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 40. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Informer*

<i>Informer</i>	broj	%
pozitivan	22	10,58
neutralan	61	29,33
negativan	125	60,10
total	208	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Kurir

Politički život u Srbiji je tema o kojoj je u *Kuriru* u prvom tromesečju napisan najveći broj tekstova – 37.63% (105 napisa), odnosno skoro dvostruko veći broj u odnosu na prethodni kvartal (105 u prvom kvartalu 2017, naspram 54 u poslednjem 2018). Većina ovih tekstova napisana je u neutralnom kontekstu (90.48%). Naredna tema prema zastupljenosti je *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine*, o kojoj je *Kurir* pisao u 35 tekstova na naslovcama (12.54%), od kojih je 45.71% negativno. *Ubistvo pevačice Jelene Marjanović* je i dalje u fokusu novinara *Kurira*, koji o ovom slučaju pišu u 31 dominantno neutralnom tekstu. Oblast crne hronike vidljiva je u još 16 naslova (5.73%), dok su podjednaku pažnju *Kurira* privukle teme u vezi sa estradom i aktivnosti predsednika Srbije – po 10, odnosno 3.58% tekstova. O međunarodnim odnosima, koji su naredna tema prema zastupljenosti, pisano je u 9 napisa (66.67% negativnih), a slede teme u vezi sa zdravstvom i Haškim tribunalom (po 6 ili 2.15% tekstova). U ovim dnevnim novinama pisano je i o regionalnim odnosima u dominantno neutralnom kontekstu (80%), što prestavlja drugačiji pristup u odnosu na preovlađujuće negativno izveštavanje o ovoj temi u prethodnom kvartalu. U isključivo neutralnom tonu pisano je i o SAD, Rusiji i pravosudnim temama (sve četiri teme prisutne su u po 5 ili 1.79% tekstova) (**tabela 41**).

List *Kurir* je ponovo korigovao uređivačku politiku u pravcu smanjenja učešća vrednosno konotiranih tekstova, kojih sada ima 21.86% (naspram 60.98% u poslednjem tromesečju 2017). Ovoga puta, beleži se 6 ili 2.15% pozitivno i 19.71% negativno konotiranih napisa (**tabela 42**).

Tabela 41. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Kurir*

<i>Kurir</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	105	37,63	0	0,00	95	90,48	10	9,52
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	35	12,54	0	0,00	19	54,29	16	45,71
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	31	11,11	0	0,00	23	74,19	8	25,81
kriminal	16	5,73	0	0,00	12	75,00	4	25,00
zabava/estrada	10	3,58	0	0,00	10	100,00	0	0,00
aktivnosti predsednika Srbije	10	3,58	4	40,00	6	60,00	0	0,00
međunarodni odnosi	9	3,23	0	0,00	3	33,33	6	66,67
zdravstvo	6	2,15	0	0,00	3	50,00	3	50,00
Hag /ratni zločini	6	2,15	0	0,00	5	83,33	1	16,67
regionalni saradnja/odnosi u regionu	5	1,79	0	0,00	4	80,00	1	20,00
SAD/odnos prema SAD	5	1,79	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Rusija/odnos prema Rusiji	5	1,79	0	0,00	5	100,00	0	0,00
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	5	1,79	0	0,00	5	100,00	0	0,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 42. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Kurir*

<i>Kurir</i>	broj	%
pozitivan	6	2,15
neutralan	218	78,14
negativan	55	19,71
total	279	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Politika

Dnevni list *Politika* se u prvom kvartalu 2018. najviše bavio političkim prilikama u Srbiji. O ovoj temi objavljeno je 48 tekstova (10.5%), koji su većinom u neutralnom kontekstu (79.17), uz oko 21% negativno konotiranih napisa. Druga tema prema zastupljenosti bili su međunarodni odnosi (46 ili 10% tekstova), o kojima je u 16 ili 34.78% pisano u negativnom i 6.52% u pozitivnom tonu. Kosovske teme bile su prisutne u 40 ili 8.75% tekstova na naslovcama *Politike* (42.5% u negativnom kontekstu), dok je naredna tema prema zastupljenosti bila privreda – 38 ili 8.32% tekstova, od kojih je oko 21% pozitivno intonirano. O Rusiji novinari ovog lista pišu u čak 12 pozitivno konotiranih tekstova (od 26 objavljenih), uz jedan negativno intoniran napis. Pravosudne teme su predstavljene u isključivo neutralnim tekstovima, što je manir izveštavanja i kada su u pitanju aktivnosti predsednika Srbije (95% neutralnih napisa). Socijalna pitanja zastupljena su u 19 tekstova (oko 37% negativnih), dok je, ovoga puta, tematika u vezi sa regionalnim odnosima bila znatno manje prisutna u odnosu na prethodne kvartale – 18 ili oko 4% napisa (33.33% negativnih). Novinari *Politike* izveštavali su i o pitanjima u vezi sa SAD i EU u po 16 tekstova. O EU dominiraju neutralni napisi (87.5%), dok je skoro 44% tekstova koji se odnose na SAD negativno (više u **tabeli 43**).

Dnevni list *Politika* u prvom kvartalu 2018. ponovo objavljuje najveći broj tekstova koji čine uzorak (457), a u ovom listu i dalje beležimo i najveću raznovrsnost teme. U *Politici* je objavljeno 34.14% vrednosno konotiranih tekstova (oko 9% manje u odnosu na prethodni kvartal), od kojih je 11.38% pozitivno i 22.76% negativno intonirano (videti **tabelu 44**).

Tabela 43. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Politika*

<i>Politika</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	48	10,50	0	0,00	38	79,17	10	20,83
međunarodni odnosi	46	10,07	3	6,52	27	58,70	16	34,78
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	40	8,75	0	0,00	23	57,50	17	42,50
privreda	38	8,32	8	21,05	24	63,16	6	15,79
Rusija/odnos prema Rusiji	26	5,69	12	46,15	13	50,00	1	3,85
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	24	5,25	0	0,00	24	100,00	0	0,00
aktivnosti predsednika Srbije	20	4,38	1	5,00	19	95,00	0	0,00
socijalna pitanja/socijalna politika	19	4,16	5	26,32	7	36,84	7	36,84
regionalni saradnja/odnosi u regionu	18	3,94	0	0,00	12	66,67	6	33,33
EU/politika Evropske Unije	16	3,50	0	0,00	14	87,50	2	12,50
SAD/odnos prema SAD	16	3,50	0	0,00	9	56,25	7	43,75

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.**Tabela 44.** – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Politika*

<i>Politika</i>	broj	%
pozitivan	52	11,38
neutralan	301	65,86
negativan	104	22,76
total	457	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.**Večernje novosti**

Večernje novosti su jedine novine iz uzorka koje nisu posvetile veću pažnju temi *politički život u Srbiji*, a samim tim ni beogradskim izborima, već je u ovom mediju politička tematika tek treća prema zastupljenosti (35 ili oko 11% tekstova). Ovaj medij je na naslovnicama najviše izveštavao o kosovskoj tematiki (79 ili 24.16% tekstova), a više od polovine napisa bilo je negativno konotirano (53.16%). *Večernje novosti* daju značajniji prostor regionalnim odnosima (36 ili 11% tekstova), ali o toj tematiki tradicionalno pišu u negativnom tonu (61.11%). Zabeleženo je i veće interesovanje za slučaj ubistva Jelene Marjanović, temu koja je bila zastupljena na naslovnicama u 13 tekstova (38.46% negativnih). Isti broj napisa posvećen je i *Rusiji/odnosima sa Rusijom*, s tim što je kontekst u 46.15% napisa pozitivan. U još po 10 tekstova ovaj list pisao je o 4 različite teme: Hag/ratnim zločinima, EU, privredi i aktivnostima predsednika Srbije. Ton ovih napisa negativan je kada je reč o haškim temama (60%), dok su ostale teme predstavljene u pretežno neutralnom kontekstu, uz po 3 pozitivno konotirana napisa o aktivnostima predsednika Srbije i privredi. Deset najprisutnijih tema u *Večernjim novostima* zaokružuju pravosudne i teme koje se odnose na infrastrukturu (9 ili 2.75%) (više u **tabeli 45**).

U neutralnom kontekstu na naslovnicama *Večernjih novosti* napisano je 53.52% tekstova koji su ušli u uzorak. Pozitivno je konotirano 11.93%, dok negativan vrednosni kontekst ima 34.56% napisa (**tabela 46**). U ovom listu zabeleženo je oko 3% manje vrednosno konotiranih napisa u odnosu na prethodni kvartal.

Tabela 45. – Vrednosni kontekst prema temama u dnevnom listu *Večernje novosti*

<i>Večernje novosti</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	79	24,16	2	2,53	35	44,30	42	53,16
regionalni saradnja/odnosi u regionu	36	11,01	2	5,56	12	33,33	22	61,11
politički život u Srbiji	35	10,70	0	0,00	31	88,57	4	11,43
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	13	3,98	0	0,00	8	61,54	5	38,46
Rusija/odnos prema Rusiji	13	3,98	6	46,15	7	53,85	0	0,00
Hag /ratni zločini	10	3,06	0	0,00	4	40,00	6	60,00
EU/politika Evropske Unije	10	3,06	0	0,00	9	90,00	1	10,00
privreda	10	3,06	3	30,00	6	60,00	1	10,00
aktivnosti predsednika Srbije	10	3,06	3	30,00	7	70,00	0	0,00
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	9	2,75	2	22,22	5	55,56	2	22,22
infrastruktura	9	2,75	3	33,33	4	44,44	2	22,22

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 46. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Večernje novosti*

<i>Večernje novosti</i>	broj	%
pozitivan	39	11,93
neutralan	175	53,52
negativan	113	34,56
total	327	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Balans

Kada uzmemo u obzir sve tekstove iz uzorka za prvi period 2018, može se primetiti da većina zastupljenih tema nije tretirana na celovit način, o čemu govori podatak da je balans prisutan u samo 19.14% svih napisa, što je za oko 2% više nego u prethodnom tromesečju. Najmanje balansiranih tekstova zabeleženo je u listu *Informer* 0.96% ili 2 od 208 napisa, a slede *Alo!* sa 14.29% (oko 6% balansiranih tekstova više u odnosu na prethodni kvartal), *Večernje novosti* sa 16.21%, *Kurir* – 19.71% (oko 11% više celovitih napisa), *Politika* (21.23%), *Danas* (23.26%) i *Blic* (29.35%) (**tabela 47**).

Iako vrednosni kontekst nije izražen u 69.95% svih tekstova, u sagledavanju realne slike medija iz uzorka svakako treba uzeti u obzir i činjenicu da velika većina tekstova sa naslovnicama koje smo analizirali nije celovita i da takav jednostran pristup oslikava opšte stanje u srpskim medijima. Balansirni tekstovi, najzad, nužno pokazuju određeni stepen uzdržanosti što, očigledno, ne predstavlja naročito raširenu pojavu u srpskom novinarstvu. Opredeljivanje, koje je ponekad veoma strasno, privlači publiku ali smanjuje ozbiljnost. Reč je o brzini reakcije, a ne o detaljnem i racionalnom informisanju koje zahteva istraživanje, veći broj sagovornika i pouzdanih i proverljivih podataka, uz dos-tupne izvore informacija. Na taj način se u kratkom vremenu stiče tiraž i popularnost, ali ne i ugled.

Tabela 47. – Balans u odnosu na sve teme i svih sedam medija iz uzorka

Svi mediji	da		ne	
	medij	%	broj	%
<i>Informer</i>	0,96	2	99,04	206
<i>Alo!</i>	14,29	28	85,71	168
<i>Večernje novosti</i>	16,21	53	83,79	274
<i>Kurir</i>	19,71	55	80,29	224
<i>Politika</i>	21,23	97	78,77	360
<i>Danas</i>	23,26	100	76,74	330
<i>Blic</i>	29,35	81	70,65	195
total	19,14	416	80,86	1757

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Akteri

Mediji u Srbiji se, bar sudeći prema analizi empirijskog materijala prikupljenog sa naslovnicama, pretežno bave političkim događajima unutar Srbije. Čak 44.40% od ukupnog broja aktera o kojima govore selektovani tekstovi sa naslovnicama čine (individualni i kolektivni) politički akteri koji zauzimaju različite pozicije unutar političkog života Srbije (videti **tabelu 48** i **tabele 54, 55, 56, 57 i 58**, koje govore o distribuciji, učestalosti pojavljivanja pojedinih individualnih i **tabele 59, 60, 61 i 62**, koje govore o distribuciji učestalosti pojavljivanja kolektivnih domaćih političkih aktera). Ukoliko ovom broju pridružimo i tekstove koji govore o inostranim političkim akterima, procenat učešća političkih aktera u ukupnom broju aktera na naslovnicama raste do 68.41%. Druga grupa po učestalosti pojavljivanja su različiti društveni akteri koji čine 13.83% našeg uzorka. Privredni i ekonomski akteri su protagonisti tekstova sa naslovnicama tek u 4.62% slučajeva (videti **tabelu 48**).

Tabela 48. – Ukupna distribucija aktera koji se pojavljuju u tekstovima koji su ušli u uzorak istraživanja (izražena u apsolutnim brojevima)

Akteri								
Politički akteri	11325	Unutrašnji	7350	Individualni	5204			
				Kolektivni	2146			
		Inostrani	3975	Individualni	2854			
				Kolektivni	1121			
	765	Unutrašnji	721	Individualni	243			
				Kolektivni	478			
		Inostrani	44	Individualni	3			
				Kolektivni	41			
Drugi društveni akteri	2291	Unutrašnji	2270	Individualni	1674			
				Kolektivni	596			
		Inostrani	21	Individualni	16			
				Kolektivni	5			
Neimenovani izvor				2173				
Total				16554				

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

U tabelama 49, 54, 55, 56, 57 i 58 data je distribucija učestalosti pojavljivanja pojedinih individualnih političkih aktera koji delaju unutar političke scene društva Srbije. Individualni politički akteri – članovi i članice Vlade Srbije (35.10%), akteri političkih stranaka pozicije (10.99%) i akteri iz redova stranaka opozicije (34.22%) značajno su prisutniji na naslovnicama (80.32%) u odnosu na 10.95% predstavnika državnih organa i institucija, 1.55% predstavnika vojske i policije i 7.16% onih koji ne pripadaju ni aktuelnoj Vladi Srbije, niti strankama pozicije i/ili opozicije.

Tabela 49. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera iz Vlade Republike Srbije i predsednika Republike Srbije

Vlada i predsednik Republike Srbije	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Aleksandar Vučić	723	39,57	22	3,04	684	94,61	17	2,35
Ivica Dačić	207	11,33	4	1,93	199	96,14	4	1,93
Ana Brnabić	177	9,69	2	1,13	175	98,87	0	0,00
Aleksandar Vulin	109	5,97	0	0,00	107	98,17	2	1,83
Nebojša Stefanović	89	4,87	2	2,25	87	97,75	0	0,00
Zorana Mihajlović	82	4,49	0	0,00	76	92,68	6	7,32
Aleksandar Antić	70	3,83	0	0,00	70	100,00	0	0,00
Rasim Ljajić	51	2,79	1	1,96	50	98,04	0	0,00
Jadranka Joksimović	42	2,30	0	0,00	42	100,00	0	0,00
Branko Ružić	30	1,64	0	0,00	27	90,00	3	10,00
Nenad Popović	27	1,48	0	0,00	27	100,00	0	0,00
Zoran Đorđević	25	1,37	0	0,00	25	100,00	0	0,00
Vanja Udovičić	22	1,20	0	0,00	14	63,64	8	36,36
Dušan Vujović	22	1,20	0	0,00	22	100,00	0	0,00
Mladen Šarčević	22	1,20	0	0,00	22	100,00	0	0,00
Zlatibor Lončar	21	1,15	1	4,76	20	95,24	0	0,00
Vladan Vukosavljević	20	1,09	1	5,00	19	95,00	0	0,00
Goran Knežević	19	1,04	0	0,00	19	100,00	0	0,00
Slavica Đukić Dejanović	19	1,04	0	0,00	19	100,00	0	0,00
Nela Kuburović	18	0,99	0	0,00	18	100,00	0	0,00
Goran Trivan	16	0,88	0	0,00	16	100,00	0	0,00
Branislav Nedimović	10	0,55	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Milan Krkobabić	6	0,33	0	0,00	6	100,00	0	0,00
total	1827	100,00	33	1,81	1754	96,00	40	2,19

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Kao i u prethodnom tromesečju, najzastupljeniji akter na naslovnim stranicama dnevnih novina u Srbiji bio je predsednik Srbije Aleksandar Vučić, o kome mediji iz našeg uzorka izveštavaju pretežno neutralno (u 94,61% slučajeva). O njemu je napisano još i 3,04% (22)¹¹ pozitivnih i 2,35% (17) tekstova sa negativnom konotacijom. Predsednik Srbije se kao protagonist tekstova na naslovnicama pojavljuje 723 puta, što je značajno više od prvog sledećeg rangiranog aktera, ministra inostranih

¹¹ Vise nego dvostruko u odnosu na prethodni kvartal u kojem ih je bilo svega 10, a oko 50% manje nego u trećem kvartalu 2017. kada je zabeleženo ukupno 40 pozitivno konotiranih tekstova.

poslova Ivice Dačića, koji je prisutan u 207 tekstova i premjerke Srbije Ane Brnabić, koja je prisutna u 177 napisu. Najveću frekvenciju pojavljivanja Aleksandra Vučića, izraženu u apsolutnim brojevima, beležimo u dnevnim listovima *Danas* (179), *Večernje novosti* (122) i *Politika* (114). Izraženo u relativnim brojevima procentualnog učešća tekstova u kojima se on pojavljuje kao akter, a u odnosu na ukupan broj selektovanih tekstova iz istih pojedinačnih novina, vidimo da je on kao akter najzastupljeniji u *Danisu* (41.63%), a potom u dnevним listovima *Večernje novosti* (37.31%) i *Informer* (37.02%). Najmanje učešće tekstova u kojima je akter predsednik Srbije, beležimo u listovima *Kurir* (25.09%) i *Politika* (24.95%) (videti **tabelu 51**).

Kada je reč o vrednosnom kontekstu, najveće učešće, kao i broj negativnih tekstova ponovo su prisutni u *Danisu* (9.50% ili 17 napisu). Najviše pozitivno konotiranih tekstova objavljeno je u listu *Alo!* – 11.67% ili 7 tekstova, a slede *Informer* (6), i *Večernje novosti* (5) i *Politika* i *Kurir* sa po dva pozitivno konotirana teksta (više informacija u **tabeli 50**).

Tabela 50. – Aleksandar Vučić: Vrednosti kontekst u odnosu na medij

Aleksandar Vučić	pozitivan		neutralan		negativan		total	
	medij	broj	%	broj	%	broj	%	broj
<i>Alo!</i>	7	11,67	53	88,33	0	0,00	60	100,00
<i>Blic</i>	0	0,00	101	100,00	0	0,00	101	100,00
<i>Danas</i>	0	0,00	162	90,50	17	9,50	179	100,00
<i>Informer</i>	6	7,79	71	92,21	0	0,00	77	100,00
<i>Kurir</i>	2	2,86	68	97,14	0	0,00	70	100,00
<i>Politika</i>	2	1,75	112	98,25	0	0,00	114	100,00
<i>Večernje novosti</i>	5	4,10	117	95,90	0	0,00	122	100,00
total	22	3,04	684	94,61	17	2,35	723	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 51. – Broj pojavljivanja Aleksandra Vučića u odnosu na ukupan broj tekstova u pojedinim dnevnim novinama

Aleksandar Vučić prema medijima	broj pojavljivanja	ukupan broj tekstova	% učešća u odnosu na ukupan broj tekstova
<i>Danas</i>	179	430	41,63
<i>Večernje novosti</i>	122	327	37,31
<i>Informer</i>	77	208	37,02
<i>Blic</i>	101	276	36,59
<i>Alo!</i>	60	196	30,61
<i>Kurir</i>	70	279	25,09
<i>Politika</i>	114	457	24,95
total	723	2173	33,27

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Premjerka Ana Brnabić je protagonistkinja u 177 (9.69%) analiziranih tekstova i treća je prema učestalosti pojavljivanja među individualnim političkim akterima sa političke scene Srbije (videti **tabelu 49**). U prvom kvartalu 2018. godine nije zabeležen nijedan negativno konotirani tekst o Ani Brnabić, a pozitivno konotirane tekstove o aktuelnoj premijerki objavila su samo dva lista: *Informer* (1 tekst) i *Večernje novosti* (1). (videti **tabelu 52**).

Najveći broj tekstova u kojima je akterka premijerka Srbije, objavili su dnevni listovi *Politika* (36) i *Večernje novosti* (35). Najveće učešće tekstova u odnosu na ukupan broj tekstova u mediju zabeležen je u *Večernjim novostima* (10.70%) i *Kuriru* (10.04%) (**tabela 53**).

Tabela 52. – Ana Brnabić: Vrednosti kontekst u odnosu na medij

Ana Brnabić	pozitivan		neutralan		negativan		total	
	medij	broj	%	broj	%	broj	%	broj
<i>Alo!</i>	0	0,00	13	100,00	0	0,00	13	100,00
<i>Blic</i>	0	0,00	22	100,00	0	0,00	22	100,00
<i>Danas</i>	0	0,00	31	100,00	0	0,00	31	100,00
<i>Informer</i>	1	8,33	11	91,67	0	0,00	12	100,00
<i>Kurir</i>	0	0,00	28	100,00	0	0,00	28	100,00
<i>Politika</i>	0	0,00	36	100,00	0	0,00	36	100,00
<i>Večernje novosti</i>	1	2,86	34	97,14	0	0,00	35	100,00
total	2	1,13	175	98,87	0	0,00	177	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 53. – Broj pojavljivanja Ane Brnabić u odnosu na ukupan broj tekstova u pojedinim dnevnim novinama

Ana Brnabić prema medijima	broj pojavljivanja	ukupan broj tekstova	% učešća u odnosu na ukupan broj tekstova
<i>Večernje novosti</i>	35	327	10,70
<i>Kurir</i>	28	279	10,04
<i>Blic</i>	22	276	7,97
<i>Politika</i>	36	457	7,88
<i>Danas</i>	31	430	7,21
<i>Alo!</i>	13	196	6,63
<i>Informer</i>	12	208	5,77
total	177	2173	8,15

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Ostali akteri iz ove grupacije su u 96% tekstova predstavljeni u neutralnom vrednosnom kontekstu. Pored predsednika, nešto veći broj negativno konotiranih tekstova zabeležen je i kod Vanje Udovičića (8) i Zorane Mihajlović (6) (**tabela 49**).

U prvom kvartalu 2018. godine ponovo beležimo rast broja opozicionih aktera potaknut aktivnostima u vezi sa beogradskim izborima (1781). Najzastupljeniji opozicioni lideri su Dragan Đilas (266 tekstova), Saša Janković (149), i Vuk Jeremić (137). Najviše negativnih tekstova napisano upravo o ovoj trojci opozicionih aktera: Draganu Đilasu (64 ili 24.06%), Saši Jankoviću (36 ili 21.16%) i Vuku Jeremiću (30 ili 21.9%). O predstavnicima opozicije u prvom tromesečju 2018. godine napisan je samo jedan pozitivno konotirani tekst (videti **tabelu 54**).

Tabela 54. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera iz opozicije

Opozicija – individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Dragan Đilas	266	14,94	1	0,38	201	75,56	64	24,06
Saša Janković	149	8,37	0	0,00	113	75,84	36	24,16
Vuk Jeremić	137	7,69	0	0,00	107	78,10	30	21,90
Aleksandar Šapić	129	7,24	0	0,00	114	88,37	15	11,63
Dragan Šutanovac	105	5,90	0	0,00	98	93,33	7	6,67
Boris Tadić	86	4,83	0	0,00	81	94,19	5	5,81
Vojislav Šešelj	76	4,27	0	0,00	75	98,68	1	1,32
Ljubiša Preletačević Beli	62	3,48	0	0,00	62	100,00	0	0,00
Saša Radulović	46	2,58	0	0,00	43	93,48	3	6,52
Boško Obradović	45	2,53	0	0,00	41	91,11	4	8,89
Čedomir Jovanović	44	2,47	0	0,00	38	86,36	6	13,64
Zoran Živković	40	2,25	0	0,00	36	90,00	4	10,00
Borko Stefanović	37	2,08	0	0,00	31	83,78	6	16,22
Miloš Jovanović	24	1,35	0	0,00	24	100,00	0	0,00
Velimir Ilić	18	1,01	0	0,00	10	55,56	8	44,44
Bojan Pajtić	17	0,95	0	0,00	13	76,47	4	23,53
Vesna Rakić Vodinević	16	0,90	0	0,00	16	100,00	0	0,00
Balša Božović	16	0,90	0	0,00	16	100,00	0	0,00
Sanda Rašković Ivić	15	0,84	0	0,00	14	93,33	1	6,67
Marko Bastać	14	0,79	0	0,00	14	100,00	0	0,00
Nenad Čanak	12	0,67	0	0,00	10	83,33	2	16,67
Janko Veselinović	11	0,62	0	0,00	8	72,73	3	27,27
Branislav Lečić	9	0,51	0	0,00	9	100,00	0	0,00
Dušan Duda Ivković	9	0,51	0	0,00	7	77,78	2	22,22
Dušan Teodorović	9	0,51	0	0,00	9	100,00	0	0,00
Nikola Jovanović	8	0,45	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Radomir Lazović	8	0,45	0	0,00	8	100,00	0	0,00

Ksenija Radovanović	8	0,45	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Predrag Marković	8	0,45	0	0,00	7	87,50	1	12,50
Đorđe Vukadinović	8	0,45	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Vojin Biljić	8	0,45	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Vjerica Radeta	8	0,45	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Dobrica Veselinović	7	0,39	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Rade Veljanovski	7	0,39	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Dragoljub Mićunović	7	0,39	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Srbijanka Turajlić	6	0,34	0	0,00	5	83,33	1	16,67
Dušan Petrović	6	0,34	0	0,00	5	83,33	1	16,67
Momir Stojanović	6	0,34	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Dijana Vukomanović	6	0,34	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Vladan Glišić	5	0,28	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Sreto Malinović	5	0,28	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Dušan Pavlović	5	0,28	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Milan Stamatović	5	0,28	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Marinika Tepić	5	0,28	0	0,00	3	60,00	2	40,00
Marko Đurišić	5	0,28	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Nikola Sandulović	4	0,22	0	0,00	3	75,00	1	25,00
Milorad Radulović	4	0,22	0	0,00	3	75,00	1	25,00
Igor Salak	4	0,22	0	0,00	3	75,00	1	25,00
Nebojša Zelenović	4	0,22	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Sulejman Ugljanin	3	0,17	0	0,00	1	33,33	2	66,67
Vladimir Gajić	3	0,17	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Slavica Janković	3	0,17	0	0,00	1	33,33	2	66,67
Petar Jović	3	0,17	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	230	12,91	0	0,00	214	93,04	16	6,96
total	1781	100,00	1	0,06	1551	87,09	229	12,86

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2018.

U tabelama 55 i 56 prikazan je vrednosni kontekst unutar kojeg se pojedini individualni politički akteri – predstavnici političkih stranaka pozicije i državnih organa, institucija i agencija, pojavljuju u selektovanim tekstovima sa naslovnicama, dok tabelle 57 i 58 prikazuju učestalost i vrednosni kontekst pojavljivanja predstavnika vojnih i policijskih organa i drugih društveno-političkih aktera.

Tabela 55. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera pozicije

Pozicija – individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Zoran Radojičić	50	8,74	3	6,00	47	94,00	0	0,00
Aja Jung	33	5,77	3	9,09	30	90,91	0	0,00
Milovan Drecun	32	5,59	0	0,00	32	100,00	0	0,00
Dragan Marković Palma	28	4,90	0	0,00	28	100,00	0	0,00
Irena Vujović	28	4,90	0	0,00	28	100,00	0	0,00
Vuk Drašković	26	4,55	0	0,00	26	100,00	0	0,00
Milutin Mrkonjić	25	4,37	0	0,00	21	84,00	4	16,00
Milenko Jovanov	23	4,02	0	0,00	23	100,00	0	0,00
Darko Glišić	18	3,15	0	0,00	18	100,00	0	0,00
Živorad Nikolić	16	2,80	0	0,00	16	100,00	0	0,00
Vladimir Đukanović	16	2,80	0	0,00	16	100,00	0	0,00
Muamer Zukorlić	14	2,45	0	0,00	14	100,00	0	0,00
Toma Fila	13	2,27	1	7,69	11	84,62	1	7,69
Miroslav Lazanski	12	2,10	0	0,00	12	100,00	0	0,00
Bogoljub Karić	10	1,75	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Vesna Stanojević	10	1,75	1	10,00	9	90,00	0	0,00
Miodrag Linta	9	1,57	0	0,00	9	100,00	0	0,00
Marija Obradović	9	1,57	0	0,00	9	100,00	0	0,00
Vladimir Orlić	9	1,57	0	0,00	9	100,00	0	0,00
Ivan Tasovac	8	1,40	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Aleksandar Martinović	7	1,22	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Milutin Jeličić	6	1,05	0	0,00	2	33,33	4	66,67
Marijan Rističević	6	1,05	0	0,00	5	83,33	1	16,67
Dragan Jovanović	6	1,05	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Nikola Šainović	5	0,87	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Sima Avramović	5	0,87	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Predrag Marković	5	0,87	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Igor Bečić	5	0,87	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Novica Tončev	5	0,87	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Radomir Nikolić	4	0,70	0	0,00	3	75,00	1	25,00
Meho Omerović	4	0,70	0	0,00	4	100,00	0	0,00

Andrej Vučić	4	0,70	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Nenad Prokić	3	0,52	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Boško Ničić	3	0,52	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	115	20,10	0	0,00	112	97,39	3	2,61
total	572	100,00	8	1,40	550	96,15	14	2,45

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 56. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera predstavnika državnih organa, institucija i agencija

Državni organi, institucije i agencije – individualno	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Marko Đurić	119	20,88	1	0,84	117	98,32	1	0,84
Siniša Mali	113	19,82	1	0,88	109	96,46	3	2,65
Goran Vesić	82	14,39	0	0	82	100	0	0
Tomislav Nikolić	57	10	0	0	56	98,25	1	1,75
Nikola Selaković	35	6,14	0	0	35	100	0	0
Maja Gojković	33	5,79	0	0	31	93,94	2	6,06
Andreja Mladenović	14	2,46	0	0	14	100	0	0
Miloš Vučević	10	1,75	0	0	9	90	1	10
Nikola Nikodijević	8	1,4	0	0	8	100	0	0
Igor Mirović	7	1,23	1	14,29	6	85,71	0	0
Jorgovanka Tabaković	5	0,88	0	0	5	100	0	0
Milutin Folić	3	0,53	0	0	0	0	3	100
Veljko Odalović	3	0,53	0	0	3	100	0	0
ostali	81	14,21	1	1,23	75	92,59	5	6,17
total	570	100	4	0,7	550	96,49	16	2,81

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 57. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera predstavnika vojske i policije

Vojska i policija – individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Bratislav Gašić	17	20,99	0	0,00	17	100,00	0	0,00
Ljubiša Diković	14	17,28	0	0,00	14	100,00	0	0,00
Milan Vukšić	4	4,94	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Vladimir Rebić	4	4,94	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Novica Antić	3	3,70	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Jovan Krivokapić	3	3,70	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	36	44,44	6	16,67	30	83,33	0	0,00
total	81	100,00	6	7,41	75	92,59	0	0,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 58. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja **ostalih** individualnih i kolektivnih političkih i društvenih aktera

Ostali društveno – politički akteri	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Slobodan Milošević	103	26,08	1	0,97	94	91,26	8	7,77
Zoran Đindjić	79	20,00	3	3,80	76	96,20	0	0,00
Vojislav Koštunica	28	7,09	0	0,00	27	96,43	1	3,57
Mirjana Marković	23	5,82	0	0,00	22	95,65	1	4,35
Jelena Karleuša	16	4,05	0	0,00	15	93,75	1	6,25
Ivan Stambolić	12	3,04	0	0,00	12	100,00	0	0,00
Svetlana Ceca Ražnatović	12	3,04	0	0,00	12	100,00	0	0,00
SANU	10	2,53	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Fond za humanitarno pravo	9	2,28	0	0,00	7	77,78	2	22,22
Sergej Trifunović	8	2,03	0	0,00	6	75,00	2	25,00
Slavko Ćuruvija	7	1,77	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Emir Kusturica	7	1,77	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Nataša Kandić	7	1,77	0	0,00	5	71,43	2	28,57
Dušan Kovačević	7	1,77	0	0,00	7	100,00	0	0,00

Nebojša Arsenijević	6	1,52	0	0,00	0	0,00	6	100,00
Siniša Jasnić	6	1,52	0	0,00	1	16,67	5	83,33
Aleksandar Karađorđević	5	1,27	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Tamara Vučić	5	1,27	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Ana Bekuta	5	1,27	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Vladimir Kostić	5	1,27	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Jelena Milić	4	1,01	0	0,00	3	75,00	1	25,00
Borka Pavićević	4	1,01	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Marko Milošević	4	1,01	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Sonja Biserko	4	1,01	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Dragica Nikolić	4	1,01	0	0,00	3	75,00	1	25,00
Miša Vacić	3	0,76	0	0,00	2	66,67	1	33,33
Žene u crnom	3	0,76	0	0,00	1	33,33	2	66,67
Nada Macura	3	0,76	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Mirko Cvetković	3	0,76	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Mlađan Dinkić	3	0,76	0	0,00	3	100,00	0	0,00
total	395	100,00	4	1,01	358	90,63	33	8,35

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

U okviru kategorije *ostali* predstavljeni su akteri koji imaju određen društveni uticaj ili se iz drugih razloga nalaze zastupljeni u javnom prostoru, ali njihova društvena uloga nije institucionalizovana. Takođe, u ovu kategoriju su svrstane i ličnosti koje su tokom života imale veliki uticaj ili značajne političke uloge, poput Zorana Đindjića ili Slobodana Miloševića.

Primetno je manje onih tekstova koji se bave značajnim kolektivnim političkim akterima, koji su među unutarpolitičkim akterima zastupljeni sa 29,19%. U tabelama 59 – 62 izlistani su svi akteri iz našeg uzorka klasifikovani u ovu kategoriju, zajedno sa frekvencijama i vrednosnim konotacijama njihovog pojavljivanja.

Tabela 59. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: državni organi i institucije

Državni organi, institucije i agencije – kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Vlada Srbije	157	23,93	4	2,55	150	95,54	3	1,91
“srpske vlasti”	71	10,82	2	2,82	67	94,37	2	2,82
Ministarstvo unutrašnjih poslova	59	8,99	1	1,69	57	96,61	1	1,69
Ministarstvo odbrane	27	4,12	0	0,00	26	96,30	1	3,70
Narodna skupština republike Srbije	26	3,96	0	0,00	24	92,31	2	7,69
Ministarstvo pravde	21	3,20	0	0,00	21	100,00	0	0,00
Narodna banka Srbije	19	2,90	0	0,00	19	100,00	0	0,00
Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike	18	2,74	0	0,00	17	94,44	1	5,56
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja	16	2,44	0	0,00	16	100,00	0	0,00
Ministarstvo spoljnih poslova	14	2,13	0	0,00	14	100,00	0	0,00
Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine	13	1,98	0	0,00	13	100,00	0	0,00
Poreska uprava Srbije	12	1,83	0	0,00	9	75,00	3	25,00
Ministarstvo kulture i informisanja	12	1,83	0	0,00	12	100,00	0	0,00
Kabinet predsednika RS	11	1,68	0	0,00	11	100,00	0	0,00
Ministarstvo finansija	11	1,68	0	0,00	11	100,00	0	0,00
Grad Beograd	10	1,52	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Ministarstvo omladine i sporta	9	1,37	0	0,00	9	100,00	0	0,00
Republički fond PIO	9	1,37	0	0,00	9	100,00	0	0,00
Ministarstvo zdravljia	9	1,37	0	0,00	9	100,00	0	0,00
CSR	8	1,22	0	0,00	5	62,50	3	37,50
Skupština Grada Beograda	8	1,22	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Kancelarija Vlade Srbije za KiM	7	1,07	0	0,00	7	100,00	0	0,00

Predsedništvo Srbije	7	1,07	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Kabinet premijerke RS	6	0,91	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Ministarstvo privrede	6	0,91	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	5	0,76	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Agencija za restituciju	4	0,61	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Savet za nacionalnu bezbednost	4	0,61	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	4	0,61	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija	3	0,46	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Uprava carina	3	0,46	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Republički zavod za statistiku	3	0,46	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Nacionalna služba za zapošljavanje	3	0,46	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	61	9,30	0	0,00	61	100,00	0	0,00
total	656	100,00	7	1,07	633	96,49	16	2,44

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 60. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **vojska i policija**

Vojska i policija – kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Vojska Srbije	39	49,37	2	5,13	37	94,87	0	0,00
BIA	19	24,05	0	0,00	19	100,00	0	0,00
ostali	10	12,66	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Vojni sindikat Srbije	5	6,33	0	0,00	5	100,00	0	0,00
VBA	2	2,53	0	0,00	2	100,00	0	0,00
Policijski sindikat Srbije	2	2,53	0	0,00	2	100,00	0	0,00
SAJ	2	2,53	0	0,00	2	100,00	0	0,00
ostali	10	12,66	0	0,00	10	100,00	0	0,00
total	79	100,00	2	2,53	77	97,47	0	0,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 61. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **pozicija**

Pozicija – stranke	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
SNS	334	58,19	8	2,40	310	92,81	16	4,79
SPS	143	24,91	0	0,00	143	100,00	0	0,00
Jedinstvena Srbija	33	5,75	0	0,00	33	100,00	0	0,00
PUPS	15	2,61	0	0,00	15	100,00	0	0,00
SNP	13	2,26	0	0,00	13	100,00	0	0,00
SDPS	10	1,74	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Pokret socijalista	8	1,39	0	0,00	8	100,00	0	0,00
SPO	5	0,87	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Pokret snaga Srbije	3	0,52	0	0,00	3	100,00	0	0,00
SVM	3	0,52	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	7	1,22	0	0,00	7	100,00	0	0,00
total	574	100,00	8	1,39	550	95,82	16	2,79

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 62. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **opozicija**

Opozicija – stranke	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
DS	171	20,98	1	0,58	161	94,15	9	5,26
Dosta je bilo	78	9,57	2	2,56	75	96,15	1	1,28
Dveri	73	8,96	1	1,37	71	97,26	1	1,37
PSG	68	8,34	0	0,00	64	94,12	4	5,88
SRS	63	7,73	0	0,00	61	96,83	2	3,17
Inicijativa Ne davimo Beograd	53	6,50	0	0,00	53	100,00	0	0,00
Narodna stranka	51	6,26	0	0,00	50	98,04	1	1,96
LDP	44	5,40	1	2,27	41	93,18	2	4,55
DSS	42	5,15	0	0,00	41	97,62	1	2,38
SDS	42	5,15	0	0,00	42	100,00	0	0,00
Nova stranka	42	5,15	0	0,00	40	95,24	2	4,76
Levica Srbije	14	1,72	0	0,00	12	85,71	2	14,29
Nova Srbija	13	1,60	0	0,00	12	92,31	1	7,69
PokS	8	0,98	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Pokret za preokret	8	0,98	0	0,00	8	100,00	0	0,00
LSV	6	0,74	0	0,00	6	100,00	0	0,00
ostali	39	4,79	0	0,00	38	97,44	1	2,56
total	815	100,00	5	0,61	783	96,07	27	3,31

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Značajno manji procenat tekstova sa naslovnicama govori o inostranim (individualnim i kolektivnim) političkim akterima i političkim akterima sa Kosova (svega 24,01% od ukupnog broja aktera). Protagonisti ovih tekstova češće su individualni akteri (u 71,79% slučajeva) nego oni kolektivni (28,20%) (videti tabelu 48 i tabele 63 – 76).

Tabela 63. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih aktera: **Kosovo**

Kosovo	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Oliver Ivanović	152	14,56	8	5,26	144	94,74	0	0,00
Hašim Tači	105	10,06	0	0,00	87	82,86	18	17,14
Ramuš Haradinaj	77	7,38	0	0,00	64	83,12	13	16,88
“kosovske vlasti”	65	6,23	0	0,00	52	80,00	13	20,00
Euleks	38	3,64	0	0,00	30	78,95	8	21,05
ROSU	35	3,35	0	0,00	20	57,14	15	42,86
Srpska lista	29	2,78	0	0,00	29	100,00	0	0,00
OVK	29	2,78	0	0,00	17	58,62	12	41,38
KFOR	28	2,68	0	0,00	24	85,71	4	14,29
Kadri Veselji	27	2,59	0	0,00	24	88,89	3	11,11
Goran Rakić	27	2,59	0	0,00	27	100,00	0	0,00
Građanska inicijativa SDP	25	2,39	0	0,00	25	100,00	0	0,00
“kosovska policija”	23	2,20	0	0,00	18	78,26	5	21,74
Specijalni sud za ratne zločine OVK	19	1,82	0	0,00	19	100,00	0	0,00
Unmik	16	1,53	0	0,00	15	93,75	1	6,25
Dalibor Jeftić	14	1,34	0	0,00	14	100,00	0	0,00
Bedžet Pacoli	12	1,15	0	0,00	12	100,00	0	0,00
Milan Radojičić	10	0,96	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Vlada Kosova	9	0,86	0	0,00	8	88,89	1	11,11
Skupština Kosova	6	0,57	0	0,00	4	66,67	2	33,33
Isa Mustafa	4	0,38	0	0,00	3	75,00	1	25,00
Pokret Samoopredelenje	4	0,38	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Albin Kurti	4	0,38	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Daut Haradinaj	3	0,29	0	0,00	2	66,67	1	33,33
Vljora Čitaku	3	0,29	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Iljir Deda	3	0,29	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Kosovske bezbednosne snage	3	0,29	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	274	26,25	1	0,36	253	92,34	20	7,30
total	1044	100,00	9	0,86	918	87,93	117	11,21

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 64. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Hrvatska**

Hrvatska	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Kolinda Grabar Kitarović	52	19,77	0	0,00	52	100,00	0	0,00
Andrej Plenković	42	15,97	0	0,00	39	92,86	3	7,14
Milorad Pupovac	21	7,98	0	0,00	21	100,00	0	0,00
“hrvatske vlasti”	19	7,22	0	0,00	7	36,84	12	63,16
Vlada Hrvatske	11	4,18	0	0,00	9	81,82	2	18,18
Franjo Tuđman	8	3,04	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Stjepan Mesić	5	1,90	0	0,00	5	100,00	0	0,00
“hrvatska policija”	4	1,52	0	0,00	3	75,00	1	25,00
Savo Štrbac	4	1,52	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Miro Kovač	3	1,14	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Ivo Josipović	3	1,14	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	91	34,60	1	1,10	76	83,52	14	15,38
total	263	100,00	1	0,38	230	87,45	32	12,17

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 65. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Crna Gora**

Crna Gora	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Milo Đukanović	7	10,29	0	0,00	5	71,43	2	28,57
Duško Marković	7	10,29	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Filip Vujanović	6	8,82	0	0,00	5	83,33	1	16,67
“crnogorska policija”	4	5,88	0	0,00	4	100,00	0	0,00
“crnogorske vlasti”	3	4,41	0	0,00	2	66,67	1	33,33
Specijalno državno tužilaštvo Crne Gore	3	4,41	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	38	55,88	0	0,00	37	97,37	1	2,63
total	68	100,00	0	0,00	63	92,65	5	7,35

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 66. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Federacija BiH**

BiH	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Milorad Dodik	67	36,41	0	0,00	66	98,51	1	1,49
Bakir Izetbegović	18	9,78	0	0,00	17	94,44	1	5,56
Mladen Ivanić	13	7,07	0	0,00	13	100,00	0	0,00
“vlasti BiH”	7	3,80	0	0,00	6	85,71	1	14,29
Dragan Mektić	7	3,80	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Dragan Čović	6	3,26	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Naser Orić	5	2,72	0	0,00	3	60,00	2	40,00
Alija Izetbegović	5	2,72	0	0,00	4	80,00	1	20,00
Vlada RS	4	2,17	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Željka Cvijanović	3	1,63	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Oružane snage BiH	3	1,63	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Predsedništvo BiH	3	1,63	0	0,00	3	100,00	0	0,00
SNSD	3	1,63	0	0,00	3	100,00	0	0,00
SDS	3	1,63	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	37	20,11	0	0,00	34	91,89	3	8,11
total	184	100,00	0	0,00	175	95,11	9	4,89

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 67. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Makedonija**

Makedonija	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Zoran Zaev	14	27,45	0	0,00	14	100,00	0	0,00
Đorđe Ivanov	5	9,80	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Nikola Gruevski	4	7,84	0	0,00	4	100,00	0	0,00
VMRO-DPMNE	3	5,88	0	0,00	3	100,00	0	0,00
SDSM	3	5,88	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	22	43,14	0	0,00	22	100,00	0	0,00
total	51	100,00	0	0,00	51	100,00	0	0,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 68. – Distribucija učestalosti vrednosni kontekst pojavljivanja drugih individualnih inostranih političkih aktera

Inostrani politički akteri	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Redžep Tajip Erdogan	23	5,15	0	0,00	22	95,65	1	4,35
Emanuel Makron	21	4,70	0	0,00	21	100,00	0	0,00
Kim Džong Un	17	3,80	3	17,65	14	82,35	0	0,00
Edi Rama	14	3,13	0	0,00	12	85,71	2	14,29
Tereza Mej	12	2,68	0	0,00	10	83,33	2	16,67
Šinzo Abe	11	2,46	1	9,09	10	90,91	0	0,00
Si Činping	11	2,46	0	0,00	11	100,00	0	0,00
Sebastijan Kurc	10	2,24	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Aleksandar Lukašenko	7	1,57	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Ketrin Ešton	7	1,57	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Hajnc Kristijan Štrahe	7	1,57	0	0,00	7	100,00	0	0,00
“kineske vlasti”	7	1,57	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Aleksis Cipras	7	1,57	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Miro Cerar	6	1,34	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Boris Džonson	6	1,34	0	0,00	5	83,33	1	16,67
Marijano Rahoj	5	1,12	1	20,00	4	80,00	0	0,00
Bojko Borisov	5	1,12	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Binali Jildirim	4	0,89	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Marti Ahtisari	4	0,89	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Viktor Orban	4	0,89	0	0,00	3	75,00	1	25,00
Karles Puđdemon	3	0,67	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Mevlut Čavušoglu	3	0,67	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Li Kećang	3	0,67	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Bašar al Assad	3	0,67	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Li Maćang	3	0,67	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	244	54,59	0	0,00	227	93,03	17	6,97
total	447	100,00	5	1,12	418	93,51	24	5,37

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2018.

Tabela 69. – Distribucija učestalosti vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera izvan regiona: **Nemačka**

Nemačka	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Angela Merkel	55	40,74	0	0,00	55	100,00	0	0,00
Zigmar Gabrijel	15	11,11	0	0,00	15	100,00	0	0,00
“nemačke vlasti”	14	10,37	0	0,00	11	78,57	3	21,43
Gerhard Šreder	6	4,44	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Martin Šulc	4	2,96	0	0,00	4	100,00	0	0,00
ostali	41	30,37	0	0,00	40	97,56	1	2,44
total	135	100,00	0	0,00	131	97,04	4	2,96

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2018.

Tabela 70. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera izvan regiona: **Rusija**

Rusija	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Vladimir Putin	145	31,05	13	8,97	128	88,28	4	2,76
“ruske vlasti”	31	6,64	2	6,45	28	90,32	1	3,23
Sergej Lavrov	31	6,64	1	3,23	30	96,77	0	0,00
Marija Zaharova	29	6,21	0	0,00	29	100,00	0	0,00
Aleksandar Čepurin	23	4,93	0	0,00	23	100,00	0	0,00
Rusko–srpski humanitarni centar u Nišu	12	2,57	0	0,00	12	100,00	0	0,00
Sergej Skripalj	10	2,14	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Ministarstvo spoljnih poslova Rusije	10	2,14	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Dmitrij Peskov	9	1,93	0	0,00	9	100,00	0	0,00
Dmitrij Medvedev	7	1,50	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Vojska Rusije	6	1,28	1	16,67	5	83,33	0	0,00
Sergej Šojgu	6	1,28	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Vlada Rusije	5	1,07	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Ambasada Rusije	3	0,64	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	140	29,98	4	2,86	133	95,00	3	2,14
total	467	100,00	21	4,50	438	93,79	8	1,71

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2018.

Tabela 71. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera izvan regiona: **SAD**¹²

SAD	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Donald Tramp	114	19,35	0	0,00	103	90,35	11	9,65
“američke vlasti”	37	6,28	0	0,00	23	62,16	14	37,84
Stejt dipartment	31	5,26	0	0,00	31	100,00	0	0,00
CIA	27	4,58	0	0,00	23	85,19	4	14,81
Kajl Skat	26	4,41	0	0,00	22	84,62	4	15,38
Ves Mičel	25	4,24	0	0,00	21	84,00	4	16,00
Reks Tilerson	19	3,23	0	0,00	19	100,00	0	0,00
Hilari Klinton	14	2,38	0	0,00	13	92,86	1	7,14
“američka administracija”	14	2,38	0	0,00	13	92,86	1	7,14
Barak Obama	13	2,21	0	0,00	13	100,00	0	0,00
Hojt Brajan Ji	13	2,21	0	0,00	9	69,23	4	30,77
Kongres SAD	12	2,04	0	0,00	12	100,00	0	0,00
Bil Klinton	10	1,70	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Pentagon	10	1,70	0	0,00	8	80,00	2	20,00
Majk Pompeo	10	1,70	0	0,00	10	100,00	0	0,00
FBI	9	1,53	0	0,00	9	100,00	0	0,00
Melanija Tramp	8	1,36	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Ambasada SAD	7	1,19	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Džared Kušner	7	1,19	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Dejvid Petreus	7	1,19	0	0,00	4	57,14	3	42,86
Džordž Soros	6	1,02	0	0,00	5	83,33	1	16,67
Demokratska stranka SAD	5	0,85	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Džejms Matis	5	0,85	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Ambasada SAD u Prištini	5	0,85	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Ambasada SAD u Sarajevu	4	0,68	0	0,00	2	50,00	2	50,00
Greg Delavi	4	0,68	0	0,00	4	100,00	0	0,00

12 I u ovom, kao i u prethodnih nekoliko tromesečja primećujemo povećan broj aktera iz SAD (589). U četvrtom kvartalu 2017. godine zabeležili smo 543 pojavlivanja aktera iz SAD, u trećem kvartalu 458, u drugom 565, u prvom tromesečju 2017. godine 763 pojavlivanja. U poslednjem tromesečju 2016. godine broj aktera iz SAD je bio višestruko uvećan (871) u odnosu na treće (396) i drugo tromesečje 2016. (222).

Stiven Benon	3	0,51	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Džordž Buš	3	0,51	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Ivanka Tramp	3	0,51	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Đina Haspel	3	0,51	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	135	22,92	0	0,00	120	88,89	15	11,11
total	589	100,00	0	0,00	523	88,79	66	11,21

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 72. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih političkih aktera: **predstavnici EU institucija i EU institucije**

EU	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
EU	118	32,96	0	0,00	104	88,14	14	11,86
Evropska komisija	44	12,29	0	0,00	41	93,18	3	6,82
Federika Mogerini	41	11,45	0	0,00	41	100,00	0	0,00
Johanes Han	29	8,10	0	0,00	29	100,00	0	0,00
Žan Klod Junker	26	7,26	0	0,00	25	96,15	1	3,85
“evropske vlasti”	18	5,03	0	0,00	13	72,22	5	27,78
Evropski parlament	18	5,03	0	0,00	17	94,44	1	5,56
Maja Kocijančić	10	2,79	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Donald Tusk	6	1,68	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Evropski savet	5	1,40	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Sem Fabrici	5	1,40	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Delegacija EU u Srbiji	4	1,12	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Dejvid Mekalister	3	0,84	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	31	8,66	0	0,00	31	100,00	0	0,00
total	358	100,00	0	0,00	334	93,30	24	6,70

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 73. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih političkih aktera: predstavnici međunarodnih pravosudnih institucija, organizacija za zaštitu ljudskih prava i Saveta Evrope

Ljudska prava	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Evropski sud za ljudska prava	15	33,33	0	0,00	13	86,67	2	13,33
Savet Evrope	10	22,22	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Međunarodni sud pravde u Hagu	10	22,22	0	0,00	10	100,00	0	0,00
OEBS	4	8,89	0	0,00	4	100,00	0	0,00
ostali	6	13,33	0	0,00	4	66,67	2	33,33
total	45	100,00	0	0,00	41	91,11	4	8,89

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 74. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih političkih aktera: predstavnici UN institucija i UN institucije

UN	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Ujedinjene nacije	45	47,87	0	0,00	45	100,00	0	0,00
SB UN	23	24,47	0	0,00	23	100,00	0	0,00
Antonio Gutereš	10	10,64	0	0,00	10	100,00	0	0,00
UNESCO	4	4,26	0	0,00	4	100,00	0	0,00
ostali	12	12,77	0	0,00	11	91,67	1	8,33
total	94	100,00	0	0,00	93	98,94	1	1,06

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 75. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera: NATO

NATO	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
NATO	101	83,47	0	0,00	85	84,16	16	15,84
Jens Stoltenberg	7	5,79	0	0,00	7	100,00	0	0,00
ostali	13	10,74	0	0,00	10	76,92	3	23,08
total	121	100,00	0	0,00	102	84,30	19	15,70

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 76. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih aktera: akteri u vezi sa Haškim tribunalom

Haški tribunal	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Haški tribunal	28	25,69	0	0,00	21	75,00	7	25,00
Ratko Mladić	24	22,02	0	0,00	24	100,00	0	0,00
Radovan Karadžić	7	6,42	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Franko Simatović	4	3,67	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Slobodan Praljak	4	3,67	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Jovica Stanišić	4	3,67	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Teodor Meron	3	2,75	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Vladimir Lazarević	3	2,75	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	32	29,36	0	0,00	27	84,38	5	15,63
total	109	100,00	0	0,00	97	88,99	12	11,01

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Već i iz ovog letimičnog pregleda frekvencija pojavljivanja pojedinih aktera na naslovnim stranama odabranih štampanih dnevних novina iz našeg uzorka, jasno se uočava da mediji sa nejednakim interesovanjem tretiraju pitanja iz domena unutrašnje i spoljne politike. Činjenica da su inostrani akteri na naslovnicama dnevnih novina u Srbiji prisutni u značajno manjem procentu (35.09% u odnosu na 64.90% učestalosti pojavljivanja domaćih političkih aktera), govori o fokusiranosti domaćih medija na polje unutrašnje politike, koje u interpretaciji pojedinih dnevних listova često poprima oblike fikcije, o čemu je bilo više reči u delu analize koji se bavi interpretativnim strategijama u medijskoj obradi određenih tema. Razlozi za primetno odsustvo interesovanja za privredne aktere i njihovo razumevanje društvene, ekonomске i političke situacije u Srbiji i svetu ostaje zagonetno (svega 4.62% od ukupnog uzorka aktera čine privredni akteri), tim pre što se u narativima mnogih političara ekonomski pitanja i privredna konsolidacija zemlje apostrofiraju kao ključni elementi budućih razvojnih strategija društva Srbije (videti **tabelu 48** i **tabele 77 – 79**).

Tabela 77. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja **individualnih privrednih/ekonomskih aktera**

Privredni akteri – individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Miroslav Mišković	18	7,41	0	0,00	15	83,33	3	16,67
Dragan Šolak	16	6,58	0	0,00	10	62,50	6	37,50
Miodrag Kostić	8	3,29	0	0,00	7	87,50	1	12,50
Marko Čadež	6	2,47	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Marko Mišković	6	2,47	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Dušan Bajatović	6	2,47	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Jelena Trivan	5	2,06	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Zoran Babić	5	2,06	1	20,00	4	80,00	0	0,00
Milorad Grčić	3	1,23	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Aleksandar Vlahović	3	1,23	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Blagoje Spaskovski	3	1,23	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Miroslav Bogićević	3	1,23	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	161	66,26	1	0,62	153	95,03	7	4,35
total	243	100,00	2	0,82	224	92,18	17	7,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 78. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja **kolektivnih domaćih privrednih/ekonomskih aktera**

Privredni akteri – kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Aerodrom Nikola Tesla	25	5,23	0	0,00	25	100,00	0	0,00
SBB	19	3,97	0	0,00	17	89,47	2	10,53
RTB Bor	17	3,56	2	11,76	15	88,24	0	0,00
Vensi erports	16	3,35	2	12,50	14	87,50	0	0,00
Er Srbija	15	3,14	1	6,67	10	66,67	4	26,67
Gasprom njeft	12	2,51	1	8,33	11	91,67	0	0,00
Elektroprivreda Srbije	10	2,09	0	0,00	10	100,00	0	0,00
PKB	9	1,88	0	0,00	9	100,00	0	0,00
Telenor	8	1,67	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Železara Smederevo	7	1,46	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Privredna komora Srbije	7	1,46	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Srbijagas	7	1,46	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Železnice Srbije	5	1,05	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Telekom Srbija	5	1,05	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Delta holding	5	1,05	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Agrokor	4	0,84	0	0,00	3	75,00	1	25,00
Beograd na vodi	3	0,63	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Etihad	3	0,63	0	0,00	2	66,67	1	33,33
Mitilineos	3	0,63	0	0,00	3	100,00	0	0,00
RBV	3	0,63	0	0,00	3	100,00	0	0,00
AIK banka	3	0,63	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Igl Hils	3	0,63	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Saobraćajni institut CIP	3	0,63	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Energoprojekt	3	0,63	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Galenika	3	0,63	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	280	58,58	2	0,71	266	95,00	12	4,29
total	478	100,00	8	1,67	450	94,14	20	4,18

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 79. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih aktera iz međunarodnih finansijskih institucija

MMF/Svetska banka	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
MMF	19	43,18	0	0,00	19	100,00	0	0,00
Svetska banka	12	27,27	0	0,00	12	100,00	0	0,00
Džejms Ruf	3	6,82	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	10	22,73	0	0,00	10	100,00	0	0,00
total	44	100,00	0	0,00	44	100,00	0	0,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Pored već pominjanih političkih i privrednih aktera, protagonisti naslovica su i razni drugi društveni akteri, koji na različite načine utiču na društvene i političke prilike unutar društva Srbije. Na osnovu prikupljene empirijske građe mi smo ih podelili na:

(a) predstavnike samostalnih i nezavisnih vladinih tela i institucija (videti **tabelu 80**), (b) analitičare¹³ političkih, društvenih, ekonomskih, bezbednosnih i drugih prilika (**tabele 81 i 82**), (c) predstavnike Srpske pravoslavne crkve i drugih verskih organizacija¹⁴ (**tabele 83 i 84**), (d) aktere iz medija (**tabela 85**), (e) predstavnike pravosudnih organa (**tabela 86**), (f) advokate i protagoniste različitih sudskih postupaka (**tabele 87 i 88**), i (h) protagonisti medijskih afera (**tabela 89**) i (i) aktere iz prošlosti (**tabela 90**).

Tabela 80. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: **predstavnici nezavisnih tela**

Nezavisna tela	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Agencija za borbu protiv korupcije	17	19,32	0	0,00	17	100,00	0	0,00
REM	13	14,77	0	0,00	12	92,31	1	7,69
Rodoljub Šabić	8	9,09	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Fiskalni savet	6	6,82	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Nacionalni savet za visoko obrazovanje	5	5,68	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Savet za borbu protiv korupcije	4	4,55	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Brankica Janković	3	3,41	0	0,00	3	100,00	0	0,00
RaTEL	3	3,41	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Pavle Petrović	3	3,41	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Vladimir Vučković	3	3,41	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	23	26,14	0	0,00	23	100,00	0	0,00
total	88	100,00	0	0,00	87	98,86	1	1,14

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Posebnu ulogu u tekstovima na naslovnim stranama medija iz uzorka imaju analitičari (stručnjaci) (videti **tabele 81 i 82**), a mediji ih tretiraju u neutralnom kontekstu u čak 99,63% tekstova. Tokom čitavog prvog kvartala 2018. godine, analizirane dnevne novine su u velikoj meri promovisale stavove ovih stručnjaka, tako da je njihovo mišljenje bilo zastupljeno čak 538 puta. Najveće učešće i broj zastupljenih analitičara zabeležen je u dnevnom listu *Informer* (186 pojavljivanja). Za ostale podatke videti **tabelu 81**.

13 Za više podataka o zastupljenosti pojedinih analitičara na naslovnicama različitih medija iz našeg uzorka videti **tabele 101 – 107** u Apendiksu.

14 Za više podataka o zastupljenosti pojedinih predstavnika Srpske pravoslavne crkve i drugih verskih organizacija na naslovnicama različitih medija iz našeg uzorka videti **tabele 108 – 114** u Apendiksu.

Tabela 81. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama u različitim medijima iz uzorka istraživanja

Medij/analitičari	broj	%
Informer	186	34,57
Danas	106	19,70
Politika	76	14,13
Blic	46	8,55
Večernje novosti	45	8,36
Kurir	45	8,36
Alo!	34	6,32
total	538	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 82. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **analitičari**

Analitičari	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Dragomir Andelković	42	7,81	0	0,00	42	100,00	0	0,00
Bojan Klačar	19	3,53	0	0,00	19	100,00	0	0,00
Vladimir Pejić	17	3,16	0	0,00	17	100,00	0	0,00
Nebojša Krstić	16	2,97	0	0,00	15	93,75	1	6,25
Vladimir Vuletić	16	2,97	0	0,00	16	100,00	0	0,00
Dejan Vuk Stanković	15	2,79	0	0,00	15	100,00	0	0,00
Branko Radun	13	2,42	0	0,00	13	100,00	0	0,00
Dušan Janjić	12	2,23	0	0,00	12	100,00	0	0,00
Aleksandar Popov	8	1,49	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Dušan Proroković	8	1,49	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Boban Stojanović	8	1,49	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Orhan Dragaš	8	1,49	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Ljubodrag Savić	8	1,49	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Milojko Arsić	7	1,30	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Mahmud Bušatlija	7	1,30	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Zoran Milivojević	7	1,30	0	0,00	7	100,00	0	0,00

Dževad Galijašević	7	1,30	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Dragan Đukanović	7	1,30	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Nemanja Nenadić	7	1,30	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Vladislav Jova-nović	7	1,30	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Saša Borojević	7	1,30	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Božidar Spasić	6	1,12	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Zlatko Nikolić	6	1,12	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Milan Kovačević	6	1,12	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Ljubomir Madžar	6	1,12	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Mario Spasić	6	1,12	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Ljuban Karan	5	0,93	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Zoran Stojiljković	5	0,93	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Petar Vojinović	5	0,93	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Aleksandra Joksi-mović	5	0,93	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Dragovan Milićević	4	0,74	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Mlađen Kovačević	4	0,74	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Miroslav Šutić	4	0,74	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Marko Nicović	3	0,56	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Živadin Jovanović	3	0,56	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Draško Đenović	3	0,56	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Dejan Gavrilović	3	0,56	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Igor Avžner	3	0,56	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Milan Antonijević	3	0,56	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Darko Trifunović	3	0,56	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Ratko Božović	3	0,56	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Zoran Dragičić	3	0,56	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Cvijetin Milivojević	3	0,56	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	200	37,17	1	0,50	199	99,50	0	0,00
total	538	100,00	1	0,19	536	99,63	1	0,19

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 83. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama u različitim medijima iz uzorka istraživanja

Medij/religija	broj	%
<i>Večernje novosti</i>	107	41,31
<i>Politika</i>	58	22,39
<i>Kurir</i>	28	10,81
<i>Alo!</i>	18	6,95
<i>Blic</i>	17	6,56
<i>Danas</i>	16	6,18
<i>Informer</i>	15	5,79
total	259	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 84. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: **predstavnici SPC i drugih verskih organizacija**

Religija	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
SPC	47	18,15	0	0,00	47	100,00	0	0,00
Patrijarh Irinej	47	18,15	2	4,26	45	95,74	0	0,00
Amfilohije, mitropolit crnogorsko-primorski	37	14,29	0	0,00	30	81,08	7	18,92
Teodosije, vladika	24	9,27	0	0,00	24	100,00	0	0,00
Alojzije Stepinac	7	2,70	0	0,00	6	85,71	1	14,29
Grigorije, vladika zahumsko-hercegovacki	6	2,32	0	0,00	5	83,33	1	16,67
Porfirije, mitropolit zagrebačko-ljubljanski	5	1,93	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Mitropolija crnogorsko-primorska	5	1,93	0	0,00	4	80,00	1	20,00
Papa Franja	5	1,93	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Josip Bozanić, kardinal	4	1,54	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Patrijarh Pavle	4	1,54	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Irinej, vladika bački	3	1,16	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Irinej, episkop istočno-američki	3	1,16	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	62	23,94	1	1,61	57	91,94	4	6,45
total	259	100,00	3	1,16	242	93,44	14	5,41

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 85. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera iz **medija**¹⁵

Mediji	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
RTS	32	11,27	0	0,00	26	81,25	6	18,75
TV Pink	19	6,69	0	0,00	15	78,95	4	21,05
Dragan Bujošević	17	5,99	0	0,00	11	64,71	6	35,29
Željko Mitrović	12	4,23	1	8,33	11	91,67	0	0,00
TV N1	10	3,52	0	0,00	8	80,00	2	20,00
NUNS	8	2,82	0	0,00	8	100,00	0	0,00
TV Happy	8	2,82	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Slaviša Lekić	8	2,82	0	0,00	7	87,50	1	12,50
Informer	7	2,46	0	0,00	6	85,71	1	14,29
Milorad Vučelić	7	2,46	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Dragan J. Vučićević	6	2,11	0	0,00	6	100,00	0	0,00
TV Prva	6	2,11	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Milomir Marić	5	1,76	1	20,00	4	80,00	0	0,00
NIN	4	1,41	0	0,00	3	75,00	1	25,00
Milan Ćulibrk	4	1,41	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Kurir	4	1,41	0	0,00	2	50,00	2	50,00
TV 02	3	1,06	0	0,00	3	100,00	0	0,00
UNS	3	1,06	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Politika	3	1,06	0	0,00	2	66,67	1	33,33
TV Studio B	3	1,06	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	115	40,49	1	0,87	98	85,22	16	13,91
total	284	100,00	3	1,06	241	84,86	40	14,08

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tokom prikupljanja empirijske građe, na naslovcima je ponovo primećeno značajno prisustvo aktera u vezi sa aktivnostima pravosudnih i istražnih organa. Akteri iz ove grupacije su prikazani u tabelama 86 – 88 kao predstavnici pravosudnih organa (239), advokati (99) i drugi protagonisti aktuelnih ili završenih sudskeh/istražnih postupaka (137).

¹⁵ Predstavljeni su akteri koji su bili predmet pisanja drugih medija, odnosno medejske kuće o čijem su radu izveštavali drugi mediji.

Tabela 86. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: **predstavnici pravosudnih organa**

Pravosuđe	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Više javno tužilaštvo u Beogradu	49	20,50	0	0,00	49	100,00	0	0,00
Viši sud u Beogradu	32	13,39	0	0,00	31	96,88	1	3,13
Apelacioni sud u Beogradu	29	12,13	0	0,00	29	100,00	0	0,00
Specijalni sud u Beogradu	10	4,18	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Tužilaštvo za organizovani kriminal	10	4,18	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Visoki savet sudstva	9	3,77	0	0,00	9	100,00	0	0,00
Ustavni sud	5	2,09	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Vrhovni kasacioni sud	5	2,09	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Treće osnovno javno tužilaštvo u Beogradu	5	2,09	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Tužilaštvo za ratne zločine	5	2,09	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Državno veče tužilaca	4	1,67	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Prvi osnovni sud u Beogradu	3	1,26	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Prvo osnovno javno tužilaštvo u Beogradu	3	1,26	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Državno pravobranilaštvo	3	1,26	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	67	28,03	0	0,00	65	97,01	2	2,99
total	239	100,00	0	0,00	236	98,74	3	1,26

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 87. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **advokati¹⁶**

Advokati	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Branko Lukić	4	4,04	0	0,00	4	4,04	0	0,00
Veljko Delibašić	3	3,03	0	0,00	3	3,03	0	0,00
Branislav Tapušković	3	3,03	0	0,00	3	3,03	0	0,00
Zora Dobričanin Niko-dinović	2	2,02	0	0,00	2	2,02	0	0,00
Zdenko Tomanović	2	2,02	0	0,00	2	2,02	0	0,00
Predrag Savić	2	2,02	0	0,00	2	2,02	0	0,00
ostali	83	83,84	0	0,00	83	83,84	0	0,00
total	99	100,00	0	0,00	99	100,00	0	0,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 88. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **akteri sudskih postupaka i istraživača**

Protagonisti istražnih i sudskih postupaka	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Milorad Ulemek Legija	29	21,17	0	0,00	29	100,00	0	0,00
Dušan Spasojević Šiptar	16	11,68	0	0,00	15	93,75	1	6,25
Mile Luković Kum	11	8,03	0	0,00	10	90,91	1	9,09
Zvezdan Jovanović	11	8,03	0	0,00	11	100,00	0	0,00
Ljubiša Buha Čume	6	4,38	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Željko Ražnatović Arkan	5	3,65	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Radomir Marković	4	2,92	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Dejan Milenković Bagzi	3	2,19	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	52	37,96	0	0,00	47	90,38	5	9,62
total	137	100,00	0	0,00	130	94,89	7	5,11

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

16 Pojedini advokati su u tekstovima media iz uzorka imali ulogu analitičara, te su stoga prikazani u toj grupi aktera.

U tabeli 89 prikazani su svi akteri koje su mediji iz uzorka povezivali sa ubistvom pevačice Jelene Marjanović, kao i članovi njene porodice, poznanici i prijatelji. Ovi akteri su na naslovnim stranama u prvom kvartalu 2018. godine bili prisutni u 596 pojavljivanja.

Tabela 89. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **“Ubistvo Jelene Marjanović”**

Ubistvo Jelene Marjanović	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Jelena Marjanović	136	22,82	0	0,00	136	100,00	0	0,00
Zoran Marjanović	135	22,65	0	0,00	87	64,44	48	35,56
Jana Marjanović	74	12,42	0	0,00	74	100,00	0	0,00
Vladimir Marjanović	46	7,72	0	0,00	40	86,96	6	13,04
Miloš Marjanović	42	7,05	0	0,00	40	95,24	2	4,76
Zorica Marjanović	29	4,87	0	0,00	25	86,21	4	13,79
Teodora Krsmanović	21	3,52	0	0,00	21	100,00	0	0,00
Milica Marjanović	19	3,19	0	0,00	19	100,00	0	0,00
Porodica Marjanović	14	2,35	0	0,00	6	42,86	8	57,14
Nenad Šipka	13	2,18	0	0,00	13	100,00	0	0,00
Uroš Marjanović	9	1,51	0	0,00	9	100,00	0	0,00
Zorica Krsmanović	9	1,51	0	0,00	9	100,00	0	0,00
Zorica Mitrović	6	1,01	0	0,00	5	83,33	1	16,67
ostali	43	7,21	0	0,00	41	95,35	2	4,65
total	596	100,00	0	0,00	525	88,09	71	11,91

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 90. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera iz **prošlosti**

Prošlost	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Josip Broz Tito	29	56,86	0	0,00	28	96,55	1	3,45
Milan Nedić	5	9,80	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Dragoljub Mihailović	5	9,80	0	0,00	5	100,00	0	0,00
ostali	12	23,53	0	0,00	12	100,00	0	0,00
total	51	100,00	0	0,00	50	98,04	1	1,96

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

NEIMENOVANI IZVORI

U izabranim tekstovima sa naslovnih strana medija iz uzorka, neimenovani izvori su, kao i u svim prethodnim kvartalima, drugi akter prema učešću. Ovoga puta prisutno je 418 pojavlivanja anonimnih izvora, odnosno 19.24% napisa, što je oko 4% manje u odnosu na nalaz iz proteklog kvartala (23.3%).

Široka upotreba neimenovanih izvora precizno je ustanovljena zahvaljujući načinu kvantifikacije anonimnih izvora, koji primenjujemo od drugog izdanja *Medijametra*, tako što na taj način nisu klasifikovani samo izvori koje je sam medij definisao kao neimenovane, već i svi oni koji obezbeđuju informacije koje nije moguće proveriti, bez obzira na način na koji su uvedeni u tekst. Naravno, ova zastupljenost informacija dobijenih od anonimnih izvora pre govori o maniru prilikom izveštavanja sedam medija iz uzorka, nego o stvarnoj potrebi zaštite identiteta osoba koje obezbeđuju određena saznanja.

Kako Mat Carlson u svojoj knjizi "Pod uslovima anonimnosti" kaže: "Novinarstvo je utkano u okruženje i na njega se oslanja, što znači da nikada ne može biti nezavisni posmatrač, kako se tvrdi... Na ovu vrstu nedoumica može se bolje odgovoriti ukoliko se kulturi neimenovanih izvora pristupi kao *kulturi*. Ovakav stav pomera istraživanje o nezavisnim izvorima dalje od frekventnosti i načina primene ka pitanjima značenja koja delimo i obrazaca kolektivne interpretacije između novinara, izvora i publike. Obezbeđivanje anonimnosti nije samopitanje tehnika. Zapravo, to je zahtev za određenim načinom zamišljanja odnosa između ove tri strane."¹⁷

Novinska forma koja sadrži najveći broj i učešće informacija dobijenih od neimenovanih izvora je izveštaj. Od 1645 tekstova napisanih u ovoj formi, 384 ili 23.34% sadrži anonimne izvore (**tabela 91**).

Tabela 91. – Učešće "neimenovanih izvora" u svim novinskim formama, u sedam medija iz uzorka

Žanr	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
izveštaj	1645	384	23,34
članak	165	30	18,18
reportaža	13	2	15,38
komentar	89	2	2,25
intervju	210	0	0,00
vest	38	0	0,00
drugo	13	0	0,00
total	2173	418	19,24

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

17 M. Carlson, *On the condition of anonymity*, Urbana, Chicago, Springfield, University of Illinois Press, 2011, 7

Najveći broj i učešće napisa koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora u odnosu na ukupan broj objavljenih tekstova beleži se u *Informeru* (38.94% ili 81 tekst), a slede *Alo!* (28.06% – 55). *Večernje novosti* (22.94% – 75), *Kurir* (21.15% – 59), *Blic* (18.84% – 52), *Danas* (13.02% – 56) i *Politika* (8.75% – 40) (**tabela 92**).

Tabela 92. – Učešće "neimenovanih izvora" prema analiziranim medijima

Medij	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
<i>Informer</i>	208	81	38,94
<i>Alo!</i>	196	55	28,06
<i>Večernje novosti</i>	327	75	22,94
<i>Kurir</i>	279	59	21,15
<i>Blic</i>	276	52	18,84
<i>Danas</i>	430	56	13,02
<i>Politika</i>	457	40	8,75
total	2173	418	19,24

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Najveći broj tekstova koji sadrže informacije anonimnih izvora (105) zabeležen je kada je reč o *političkom životu u Srbiji*, međutim najveće učešće neimenovanih izvora u odnosu na ukupan broj tekstova objavljenih o nekoj temi uočeno je kada su u pitanju napisi koji govore o *ubistvu pevačice Jelene Marjanović*. Od 131 teksta u kojem je fokus na ovoj temi, čak 72.52% sadrži anonimne izvore. Veće učešće neimeovanih izvora prisutno je i u tekstovima koji govore o *kriminalu* 54.55% (više informacija u **tabeli 93**).

Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora, prema pet najzastupljenijih tema, u svakom od sedam analiziranih medija, mogu se videti u Apendiksu u **tabelama 115 – 121**.

Tabela 93. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama, u sedam medija iz uzorka¹⁸

Tema/svi mediji	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
politički život u Srbiji	614	105	17,10
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	131	95	72,52
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	239	38	15,90
regionalni saradnja/odnosi u regionu	103	20	19,42
kriminal	33	18	54,55
pričnica	87	17	19,54
Rusija/odnos prema Rusiji	71	14	19,72
aktivnosti Vlade RS	29	10	34,48
SAD/odnos prema SAD	48	9	18,75
pitanja vere, crkva, religija	28	9	32,14
vojska	25	7	28,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Zaključak

Prvo tromeseče 2018. godine ne razlikuje se značajno od prethodnih perioda obuhvaćenih analizom sedam dnevnih novina. Izveštaji su i dalje ubedljivo najprisutniji žanr na naslovnicama. Posle izveštaja slede članci i komentari. Iz strukture žanrova prisutnih u novinama lako se mogu uočiti razlike u uređivačkim politikama. Kad uporedimo strukturu žanrova, balansiranost, korišćenje podataka iz neimenovanih izvora, kao i kombinaciju tema, slika novina postaje zaista celovita. U ovom tromesečju dominantna tema koja je dala ton većini dnevnih novina bila politika i politički život u Srbiji. Zanimljivo je i smanjeno interesovanje za region, u odnosu na prethodne kvartale, koje je neposredno potaknuto sa dva događaja koja su se odigrala na Kosovu – tragičnim ubistvom Olivera Ivanovića i hapšenjem Marka Đurića, šefa Kancelarije za Kosovo i Metohiju – koji su jednostavno potisnuli regionalne, ali i skoro sve ostale teme u drugi plan.

Apendiks

Tabela 94. – Uzorak *Alo!*

<i>Alo!</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	196
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	162
Ostalo	6398
Total	6756

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 95. – Uzorak *Blic*

<i>Blic</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	276
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	193
Ostalo	8717
Total	9186

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 96. – Uzorak *Danas*

<i>Danas</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	430
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	75
Ostalo	7451
Total	7956

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

18 Prikazano je deset tema sa najvećim brojem neimenovanih izvora.

Tabela 97. – Uzorak *Informer*

<i>Informer</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovniči	208
Ukupan broj tekstova na naslovniči koji nisu selektovani	199
Ostalo	7124
Total	7531

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 98. – Uzorak *Kurir*

<i>Kurir</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovniči	279
Ukupan broj tekstova na naslovniči koji nisu selektovani	202
Ostalo	8334
Total	8815

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 99. – Uzorak *Politika*

<i>Politika</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovniči	457
Ukupan broj tekstova na naslovniči koji nisu selektovani	261
Ostalo	8787
Total	9505

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 100. – Uzorak *Večernje novosti*

<i>Večernje novosti</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovniči	327
Ukupan broj tekstova na naslovniči koji nisu selektovani	163
Ostalo	11240
Total	11730

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 101. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama: *Alo!*

<i>Alo!</i>	broj	%
Dragomir Andđelković	11	32,35
Branko Radun	4	11,76
ostali	19	55,88
total	34	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 102. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama: *Blic*

<i>Blic</i>	broj	%
Aleksandar Popov	6	13,04
Bojan Klačar	5	10,87
Boban Stojanović	4	8,70
Vladimir Pejić	3	6,52
ostali	28	60,87
total	46	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 103. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama: *Danas*

Danas	broj	%
Nebojša Krstić	8	7,55
Nemanja Nenadić	6	5,66
Vladimir Vuletić	6	5,66
Bojan Klačar	5	4,72
Dušan Janjić	5	4,72
Mahmud Bušatlija	5	4,72
Boban Stojanović	4	3,77
Dragomir Anđelković	4	3,77
Milan Kovačević	4	3,77
Milojko Arsić	4	3,77
Milan Antonijević	3	2,83
Igor Avžner	3	2,83
ostali	49	46,23
total	106	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 104. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama: *Informer*

Informator	broj	%
Dejan Vuk Stanković	11	5,91
Vladimir Pejić	9	4,84
Nebojša Krstić	8	4,30
Branko Radun	6	3,23
Saša Borojević	6	3,23
Zoran Milivojević	6	3,23
Dragomir Anđelković	6	3,23
Dušan Proroković	6	3,23
Mario Spasić	6	3,23
Vladimir Vuletić	5	2,69
Ljuban Karan	5	2,69
Miroslav Šutić	4	2,15
Dževad Galijašević	4	2,15
Ljubodrag Savić	4	2,15
Dušan Janjić	4	2,15
Orhan Dragaš	4	2,15
Bojan Klačar	4	2,15
Božidar Spasić	3	1,61
Marko Nicović	3	1,61
Zlatko Nikolić	3	1,61
ostali	79	42,47
total	186	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 105. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama: *Kurir*

Kurir	broj	%
Dragomir Anđelković	7	15,56
Zlatko Nikolić	3	6,67
Dušan Janjić	3	6,67
ostali	32	71,11
total	45	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 106. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama: *Politika*

Politika	broj	%
Dragomir Anđelković	4	5,26
Vladimir Pejić	3	3,95
Vladimir Vučetić	3	3,95
ostali	66	86,84
total	76	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 107. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama: *Večernje novosti*

Večernje novosti	broj	%
Dragomir Anđelković	9	20,00
Dragan Đukanović	3	6,67
ostali	33	73,33
total	45	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 108. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama: *Alo!*

Alo!	broj	%
Amfilohije, mitropolit crnogorsko–primorski	5	27,78
Patrijarh Irinej	4	22,22
SPC	3	16,67
ostali	6	33,33
total	18	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 109. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama: *Blic*

Blic	broj	%
Patrijarh Irinej	5	29,41
Amfilohije, mitropolit crnogorsko–primorski	4	23,53
SPC	4	23,53
ostali	4	23,53
total	17	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 110. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama: *Danas*

Danas	broj	%
Teodosije, vladika	5	31,25
Patrijarh Irinej	4	25,00
Amfilohije, mitropolit crnogorsko–primorski	3	18,75
SPC	3	18,75
ostali	1	6,25
total	16	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 111. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama: *Informer*

Informer	broj	%
Patrijarh Irinej	5	33,33
SPC	2	13,33
Alojzije Stepinac	2	13,33
Amfilohije, mitropolit crnogorsko–primorski	2	13,33
Teodosije, vladika	2	13,33
ostali	2	13,33
total	15	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 112. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama: *Kurir*

Kurir	broj	%
Patrijarh Irinej	9	32,14
Teodosije, vladika	5	17,86
Amfilohije, mitropolit crnogorsko–primorski	5	17,86
ostali	9	32,14
total	28	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 113. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama: *Politika*

Politika	broj	%
SPC	10	17,24
Amfilohije, mitropolit crnogorsko–primorski	8	13,79
Patrijarh Irinej	6	10,34
Teodosije, vladika	4	6,90
Grigorije, vladika zahumskohercegovački	3	5,17
Mitropolija crnogorsko–primorska	3	5,17
ostali	24	41,38
total	58	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 114. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama u dnevnom listu: *Večernje novosti*

Večernje novosti	broj	%
SPC	23	21,50
Patrijarh Irinej	14	13,08
Amfilohije, mitropolit crnogorsko–primorski	10	9,35
Teodosije, vladika	6	5,61
Porfirije, mitropolit zagrebačko ljubljanski	3	2,80
Alojzije Stepinac	3	2,80
ostali	48	44,86
total	107	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 115. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama: *Alo!*

Tema/Alo!	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	24	80,00	30
politički život u Srbiji	13	19,40	67
kriminal	6	66,67	9
Rusija/odnos prema Rusiji	4	40,00	10
SAD/odnos prema SAD	3	50,00	6

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 116. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama: *Blic*

Tema/Blic	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	17	13,71	124
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	15	71,43	21
aktivnosti Vlade RS	8	66,67	12
regionalni saradnja/odnosi u regionu	3	30,00	10
pitanja vere, crkva, religija	2	50,00	4

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 117. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama:
Danas

Tema/ <i>Danas</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	20	11,24	178
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	13	30,23	43
vojska	3	33,33	9
privreda	3	10,71	28
dostizanje zahteva/standarda za EU integraciju	2	25,00	8

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 118. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama:
Informer

Tema/ <i>Informator</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	26	41,27	63
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	23	63,89	36
regionalni saradnja/odnosi u regionu	7	46,67	15
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	7	31,82	22
Rusija/odnos prema Rusiji	5	55,56	9
kriminal	5	100,00	5

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 119. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama u listu: *Kurir*

Tema/ <i>Kurir</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	26	83,87	31
politički život u Srbiji	9	8,57	105
kriminal	7	43,75	16
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	6	17,14	35
zabava/estrada	3	30,00	10

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 120. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama:
Politika

Tema/ <i>Politika</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	9	23,68	38
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	9	18,75	48
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	2	40,00	5
regionalni saradnja/odnosi u regionu	2	5,00	40
lokalna samouprava	2	11,11	18

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

Tabela 121. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama: *Večernje novosti*

Tema/ <i>Večernje novosti</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	11	37,93	29
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	9	20,00	45
regionalni saradnja/odnosi u regionu	7	22,58	31
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	6	60,00	10
infrastruktura	2	25,00	8

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.

4

Diskurzivna
analiza

DEJAN VUK STANKOVIĆ

DISKURZIVNA ANALIZA

Intenzivna političko-vrednosna sporenja u iščekivanju beogradskih izbora

Uvod

Duh žestoke političke polemike, primeren nedavno završenoj kampanji za beogradske izbore, u velikoj meri preneo se i na pisanje štampanih medija u periodu od januara do kraja marta 2018. godine. Intenzivna i direktna sukobljavanja između zaoštrenih i hermetičnih političko-vrednosnih stavova, prožeta diskursom uvreda i kleveta, pokazala su da je pisanje štampanih medija suštinski uslovljeno borbom za svaki glas, u (prividno) neizvesnoj trci za Skupštinu grada Beograda.

Pisanje štampanih medija, posebno nedeljnika, svedočanstvo je o raznovrsnosti pristupa, stavova, argumenta, stilskih figura i zaključaka koji se, što kontinuirano, što povremeno, pojavljuju u prilično dinamičnom medijskom prostoru u Srbiji.

I u periodu važne predizborne utakmice, kakva su bili beogradski izbori, nesporno je da postoji bazična sloboda mišljenja i govora, tačnije sloboda izražavanja. Konkretno, moguće je objaviti, izraziti se u raznim formama i poslati različite vrste poruka. Isto tako, zastupljene su brojne političke orientacije, od radikalne desnice sve do levice. Rečju, u nedeljnicima ne postoji ni cenzura ni autocenzura.

Ova okolnost je važna makar iz dva razloga, koji, striktno gledano, nisu iz sfere političkog. Prvo, moguće je legitimisati u javnom polju bilo kakvo tvrđenje ili interpretativni model, koji se odnosi na događaje, aktere i društveno-istorijske procese. Interpretativni kodovi, s druge strane, imaju moć stalnog širenja na internetu, a neretko su značajan podsticaj za mnogobrojne televizijske priloge ili intervjuje. Ishod te slobode je snažna medijska polarizacija koja se preklapa sa linijama podele koje figuriraju u demokratskom društvu. Podela na kritičke i provladine medije, konvergentna je sa podelom na političke aktere koji su deo vlasti i oficijelna ili pak neoficijelna opozicija. Posmatrano iz vizure pisanja, srpsko društvo je nalik tradicionalnim demokratskim društvima. Ono je slobodno i pluralno na bazičnom nivou. S druge strane, postoji primat retoričko-polemičkog nad racionalno-argumentativnim diskursom. U svetu ove okolnosti, jasno je da je mogućnost saglašavanja u medijima i društvu šire, fiktivna. Ona figurira kao suviše apstraktna i teško ostvariva. S druge strane, sukob je stvaran i postaje sve više neminovnost. Izborni nadmetanje u Beogradu, pojačalo je navedenu medijsko-političku konstelaciju.

U sadržinskom smislu, osporavanje političkog protivnika uz olako data obećanja prosperiteta ili pak kreaciju optimizma, glavni su elementi pisanja tokom nedavno završene kampanje. Matrica osporavanja političkog protivnika, tačnije njegovog načina mišljenja i prakse, radikalna je i sveobuhvatna. Model radikalne kritike razvijen je do detalja, pre svega zbog potrebe aktivnog učešća medija u predizbornoj kampanji i podsticaja čitalačke publike na revolt protiv pojedinih političkih aktera. Ova ocena važi kako za kritički nastrojene medije, tako i za medije koji slove za one bliske vlasti.

U nedeljnicima je prisutan je visok nivo kriticnosti prema aktuelnoj vlasti, posebno prema njenom najstaknutijem akteru, predsedniku Srbije, Aleksandru Vučiću. Odnos prema vlasti, kakav poznaje nedeljna štampa, ali i najveći broj uredničkih kolumni u dnevnim novinama, intoniran je prema kritičkom obrascu, koji varira u zavisnosti od orientacije redakcije. Paralelno sa negativnom opsесijom Vučićem, razvija se, pre svega, kritički narativ o beogradskoj vlasti, predvođenom SNS-om, uz niz konkretnih primedbi koje se tiču načina njenog funkcionisanja, kompetencije kadrova, nezavršenih gradskih projekata, uz dodatak o navodno spornom karakteru izborne kampanje vođene glavnom gradu.

U kontekstu već pomenute negativne opsесije usmerene ka predsedniku Srbije Aleksandru Vučiću, potrebno je naglasiti naročito dve karakteristike nedeljničke štampe.

Naime, primetan je značajan udeo intervjuja kao novinarskog žanra u njenoj strukturi. Sagovornici se biraju po političko-vrednosnom ključu koji, u gotovo apsolutnom obimu, korespondira sa orientacijom članova redakcije. Primetna je i izrazita sklonost ka ponavljanju izbora sagovornika, u cilju intenziviranja uticaja sadržaja poruke, u vrednosnom i političkom smislu. Neretko, reč je o ličnostima koje predstavljaju autoritete u svojim profesijama, ali i onima koji se sami predstavljaju takvima. Reč o neskrivenoj težnji da se popularnost koja je zastupljena u široj javnosti (npr. pevača, glumaca itd.) predstavi kao svojevrsna preporuka za njihov građanski stav, koji je, gotovo po pravilu, negativno intoniran protiv vlasti. Reč je o veštrom transferu socijalne priznatosti u domen dnevne politike, tačnije propagandi koji ide "rukou pod rukou" sa zastupničkim novinarstvom. Ovakvo modeliranje javnog prostora, javnost pretvara u poprište stalnih i nikada završenih sporova visokog intenziteta. Sadržinski gledano, najveći broj poruka iz intervjuja (po pravilu, koncepcijски povezanih sa naslovnom stranom) ponavlja već pripremljenu političko-vrednosnu matricu uređivačkog kolegijuma nedeljnika ili dnevnih novina.

Ponavljanje medijske poruke je u srži njene kontrole u javnom prostoru. Ovo je druga važna karakteristika nedeljničke štampe. Ona ima značajan politički učinak – ishod je stvaranje ambijenta izraženih i zaoštrenih podela. Učestalost ponavljanja jedne iste poruke, saopštene od strane različitih sagovornika, stvara određeni obrazac mišljenja i reakcije kod čitalaca, formirajući relativno čvrsta uverenja kod njih. Fiksiranje slike o akteru ili događaju jedno je od najčešćih sredstava u političko-propagandnom ratu. Fiksiranje slike (imida) predstavlja postupak u kome i pomoću koga, jedan akter ostaje "zamrznut" u vremenu, tačnije "slikan" u nekom ranijem političko-istorijskom trenutku, bez obzira na njegove moguće i stvarne transformacije i bitno promenjene političke, ekonomski, i šire socijalno-istorijske okolnosti.

Ova pseudo-intelektualna matrica, banalno pojednostavljujući stvarnosti, funkcioniše po principu dodeljenih uloga. Akteri su postavljeni u javni prostor po modelu "dobrih" i "loših" momaka. Moralno i politički pozitivni atributi pripisani su određenoj grupi političkih ličnosti i organizacija, koji su takvi u svakom istorijsko-političkom trenutku, dok su negativni neopozivo i neupitno dodeljeni suprotnoj stra-

ni. U središtu sukoba u javno-političkom polju je manjejska podela u medijsko-političkoj eliti. U duhu ovakve moralno-političke optike, proizlazi da su svi nedeljnici pristrasni. U svojoj pristrasnosti, oni su vrlo jasni i oštri, iz čega proističe i njihov iracionalni karakter. Sukobljeno interpretacija događaja, procesa i aktera je takva da izvorni nacionalitet u javnom polju, primeren demokratski konstituisanoj javnosti, ne može da funkcioniše ni kao korisna iluzija, niti bilo kakvo regulativno načelo, u razvrstavanju tekstualno-vizuelne sadrzine.

Svi mogu protiv svakog i svako to čini iz svojih, naglašeno "svojih" razloga, koji su nesamerljivi u odnosu na stavove i argumente druge strane. Duh polemike u srpskim nedeljnim novinama, posebno u kolumnama i intervjima, je istinski radikalni, odiše političkom defaminacijom oponenata i moralnom isključivošću prvog reda.

U isti mah, ponavljanje jedne te iste poruke pokazuje značajan nivo hermetičnosti određene uređivačke politike. Iz ove vizure, lako se dolazi i do fiksiranja određene slike o akteru, procesu ili konkretnom događaju. Neprekidno ponavljanje jedne poruke i neskrivena težnja ka fiksiranju određene slike, pokazuje da je štampa bitna kao sredstvo političke komunikacije, tačnije da je jedan od aduta u stalnom komunikacijskom ratu među akterima političkog života u Srbiji. Hermetičnost jedne novinarske redakcije pokazuje i da mediji ne nose nikakvu otvorenost za raspravu o temi, već da šalju osuđujuću, a često i moralno "presuđujuću" poruku o akterima, događajima i procesima.

Veoma je važna uloga naslovne strane, posebno u nedeljnicima, koja je neretko strukturirana poput predizbornog plakata. Na primer: fotografija izabranog sagovornika uz odabir najizrazitije/najdramatičnije/najsgestivije poruke iz intervjua, ili pak fotografija sa porukom koja nedvosmisleno usmerava čitaoca u pravcu poželjne i navodno jedine, interpretacije. Sličnu ulogu unutar nedeljnika, kao što je na primer *N/N*, ima karikatura. Upravo dinamično jedinstvo reči i slike dodatno osnažuje snažnu političko-propagandnu poruku. Treća važna karakteristika natpisa u nedeljnicima i uredničkim kolumnama je smisao i retoričko preklapanje stavova novinara i angažovane javnosti i neposrednih političkih aktera. Ova tendencija, pokazuje da su nedeljne novine veoma često samo "sofisticirani" resurs u dnevopolitičkoj borbi stranaka, naročito kad je reč o sferi konstruisanja i održavanja njihovih medijskih slika.

Nedeljnike možemo klasifikovati na dva relevantna načina. Prema kriterijumu podele koji je uobičajen i najčešće prisutan u demokratskom društvu, oni bi trebalo da budu podeljeni na one bliske stanovištu vlasti ili pak na nedeljnike koji su umereno ili radikalno kritični prema istoj. U Srbiji, navedeni kriterijum podele, ne može dosledno da se razvije stoga što su svi nedeljnici u Srbiji delimično ili potpuno kritični prema vlasti. Među delimično kritične prema vlasti treba ubrojati nedeljnik *Pečat*, koji krajnje otvoreno, kritikuje evropsku spoljnopoličku orientaciju sadašnje Vučićeve vladavine. Ipak, ovaj nedeljnik pokazuje snažnu kritičku distancu prema moralnom kredibilitetu, aksioškom opredeljenju i političkim stavovima postpetotbarskih pobednika. S druge strane, nedeljnici poput *N/N-a*, *Vremena*, *Novog Magazina* i *Nedeljnika* potpuno su kritični prema vlasti. Razlika koja je vidljiva, postoji u takozvanoj intonaciji kritike.

I dok u *Vremenu* i donekle *N/N-u* (posebno u domenu unutrašnje politike i ekonomije) postoji potpuna, konkretizovana i "žestoka" kritika vlasti, dotle se u nedeljnicima poput *Novog Magazina* i *Nedeljnika* ističe umereniji ton u izražavanju kritičkih stavova. Oni daleko manje "optužuju" i "etiketiraju" ličnosti, nego što je to slučaj sa dva, po mnogima najuticajnija srpska nedeljnika: *Vremenom* i *N/N-om*.

Na sličan način nedeljnike možemo razvrstati prema njihovoj spoljnopoličkoj orijentaciji. *Vreme*, *N/N*, *Novi Magazin* i *Nedeljnik* karakteriše u pretežnoj meri evropska orijentacija. S druge strane, nedeljnik *Pečat* više nego jasno ističe antizapadni i posledično proruski stav, koji treba da podupre nacionalistički diskurs koji je relevantno sličan dominantnom diskursu iz ratnih devedesetih godina dvadesetog veka.

Slika vlasti – autoritarna, klijentelistička, ne poštuje demokratska načela, bez rezultata u ekonomiji, ekstremno i naglašeno manipulativna

Prikaz najkarakterističnijih poruka koje se o vlasti difuzno šire u nedeljnim novinama i uredničkim kolumnama, treba započeti uvidom u širu sliku društveno-istorijske i političko-kultурне stvarnosti koja se formira u pomenutim medijima. Opšta slika društva je negativno određena. Srpsko društvo je prikazano kao duboko i fatalno dekadentno, u njemu gotovo da ne postoji ništa napredno i prosvećeno. Sve pojave i događaji su mahom moralno sporni, politički neprihvatljivi, većina poruka je lažna, sve što se događa je razorno po samu društvenu supstancu. Razume se, pretpostavka je da je takva, u osnovi duboko sporna, stvarnost proizvedena u moralno korumpiranom društvu i sa, na razne načine, nedorasлом elitom na vlasti. Ovo ideju lapidarno izražava glumac Radoslav Milenković, koji svoj moralno-politički svetonazor po potrebi i estetizuje, uvodeći pojedine primere iz umetnosti, poput slike holandskog slikara Hijeronimusa Boša, ne bi li utemeljio vlastitu političku tezu: "Zanos kojim gajite i sprovodite svoje ambicije ne može da nadomesti nedostatak sadržaja. Pa se u krajnjem rezultatu ispoljava kao groteska. To poistovećivanje lične ambicije, sujeti i sna o sebi čini stvar smešnom, bez obzira na to koliko je nama gorko, teško i tužno u stvari. Taj nesklad između zamišljenog i toga što jeste čini da sve postaje kao kod Boša – ne-pregledno kolo nakaza... U suštini, estetički, zbog tog i takvog nesklađa i izobličenja stvarnost poprima svojstva komičkih žanrova. Nema sklada između unutrašnjeg i izraženog, između sadržaja i forme. A naša politička stvarnost i njena pojavnost i sve što ona simulira počiva ne na znanju, već na proizvoljnosti. Nije utemeljena na suštini ljudske prirode i sveta u kome ljudska vrsta opstaje, uprkos svemu, svih ovih milenijuma."

Društvo u kome postoji radikalna moralna dekadencija predstavlja oblik društvenog i političkog organizovanja i prakse koji potire sve ideale prosvetjenosti, poput slobode, racionalnosti, ličnog dostojaanstva, brige za druge. Aktuelni politički i širi socio-kulturni kontekst u Srbiji određen je kao krajnje dekadentan, opasan i anti-prosvetan. Na ovu okolnost ukazuje politikoškinja Jelena Đorđević, profesor Fakulteta političkih nauka u Beogradu: "Biću slobodna da dodam kako mi se čini, kada je naše društvo u pitanju, da postoji jedna sveprožimajuća depresivnost, beznađe i dezorientacija, što nije nimalo čudno. Osećanje da nemamo budućnosti, da je svet pogan, politika deo ove ili one zavere, prosto onemoćuje ljudе, ubija volju. Trenutno zbog načina na koji ova vlast silom dokazuje moć ljudi smatraju da je beznadežno bilo šta učiniti jer će vlast putem laži, pritisaka, nasilja uspeti u svakoj svojoj nakani. Uz to, i tabloidno pro-

¹ Radoslav Milenković, "Politika postaje groteska," intervj u sa Tanjom Nikolić Đaković, *N/N*, br. 3499, str. 24

pagiranje svih mogućih belosvetskih i ostalih zavera utiče na osećanje bespomoćnosti. Što je najgore, a nismo svesni toga, sve to do krajnosti poništava samosvest i dostojanstvo. ....sve institucije su se učutale, izlazak na ulice ništa ne znači, a javna reč nema uticaja. institucije ne postoje niti uopšte imaju svest da imaju neku ulogu u društvu osim da poslušnički prate dominantni diskurs koji nameće vlast. O tom agresivnom, nepristojnom žargonu nemam šta da dodam, svi to znaju – kome to smeta. Nažalost, izgleda da većini ne smeta jer tako zdušno takav način govora osnažuju uživanjem u psovačkom žargonu tabloida svih vrsta.”²

Prema sudu Jelene Đorđević, nesporno je da spoj nedemokratske političke prakse i tzv. tabloidne kulture predstavlja širi društveno-kulturni okvir koji ima unutrašnju dinamiku potiranja svega prosvećenog, ali i tendenciju da se perpetuiru, tačnije, kontinuirano (samo)održava: “To je kulturni okvir u kojem se većina vaspitava i obrazuje. Čitav ambijent u kojem živimo je kontaminiran – besom, siromaštvo, beznađem, indiferentnošću, tupošću, apsolutnim nedostatkom bilo kakve brige da se društvo u celini upristoji, da se bori s nasiljem svih vrsta, pa i verbalnim. Naprotiv, ono je dominantni model koji se svakodnevno nameće, bez prestanka, sa vrha ono što je posebno karakteristično jeste duboka podeljenost, politička i kulturna podeljenost koja ne dozvoljava da se mrdnemo s mrtve tačke.”³

Razume se, kao što citat pokazuje, postoji politička namera da se to stanje proizvede. Ova, u osnovi hipoteza, se ne dokazuje, ali se prihvata kao polazište iz koga se manje ili više dosledno izvodi niz negativnih vrednosnih zaključaka vezanih za aktuelnu vlast.

Karakterističan žanr pisanja o (podrazumevanim) negativnim pretpostavkama o sadašnjoj vlasti, koji imenovanu i smisaono nadovezuje na citirane prethodnike, je stav zamenice glavnog i odgovornog urednika *NIN*, Vesne Mališić, koja povodom niza incidenta između desničarskih grupa i njihovih neistomišljenika, negativno opsednuta aktuelnom vlašću, piše: "...kad predsednik države podrugljivo govori o američkoj N1 televiziji, kad bez zadrške kriminalizuje političke protivnike, kad ohrabruje antievropske nastupe, kad televizije tretira kao propagandne štabove, kad pušta ministre da se ostrviju na neistomišljenike ili da se svađaju sa vlastima u regionu – on faktički otvara vrata nasilju koje iza toga sledi. Apsurd je što se tom vatrom igra upravo vlast kojoj su puna usta Evrope, a mir i stabilnost verbalno proklamuju kao najveće vrednosti. I što u toj suludoj, iracionalnoj matematici, po kojoj će obračun ultra desničara i demokratskih snaga doneti politički profit vlasti, izostaje jednostavna istina – ko crta đavola, njemu će se i prikazati. Jadna je uteha što će se na kraju balade vlast naći, oči u oči, sa onima koje je probudila i omogućila.”⁴

Paralelno sa ocrtavanjem šireg političko-socijalnog trenutka, jedna od preokupacija novinara u nedeljnicima, ali i njihovih sagovornika u intervjuima, bilo je pitanje o prirodi i načinu funkcionisanja aktuelne vlasti. Vlast predvođena Aleksandrom Vučićem i Srpskom naprednom strankom, određena je vrednosno negativno najpre načelno, sa demokratsko-liberalnog stanovišta.

Vlast je opisana i određena kao “autoritarna”, “tiranska”, “nedemokratska”. Posebno je važno istaći spor-

² Jelena Đorđević, “Palanačka kultura kreira politiku,” intervju sa Nadeždom Gaće, *Novi magazin*, br. 358

³ Isto, str. 23

⁴ Vesna Mališić, “Igranje vatrom,” *NIN*, br. 3502, str. 4

ni legitimitet u demokratskom smislu, kako bi u javnosti bila “poništена” i “anulirana” masovna podrška stečena u više izbornih ciklusa, održanih u kratkom vremenskom periodu. Zbog ovog političkog nauma, intenzivno i ekstenzivno se potkopava svaka primisao o bilo kakvoj demokratičnosti vlasti. Pored ovog opštег političkog motiva, koji konstantno karakteriše uređivačku politiku i vrednosno-političku orijentaciju ubedljive većine srpskih nedeljnika, prisustvo ove poruke pojačano je okolnošću da se u periodu januar – mart odvijala vrlo dinamična predizborna kampanja za grad Beograd.

U cilju dočaranja autoritarnog režima, ironične anegdote odabrane su kao slikovit način da se prenese snažna politička poruka. Tako urednik *NIN*-a povodom jubileja lista koji uređuje, domišljato referiše na stav nekadašnjeg urednika ovog lista, o značaju koji je ovaj nedeljnik imao za različite elite u državi, kako bi još jednom poslao poruku da je u Srbiji na vlasti jedan i samo jedan čovek, čovek koji sam vlada, mimo svakog ograničenja, pisanog ili nepisanog :

“Odnos između *NIN*-a i široke čitalačke publike, jedan od *NIN*-ovih glavnih urednika ovako je formulisao: ‘*NIN* čitaju oni koji utiču, a ne oni na koje se utiče’. Ironijski, ali precizno i tačno. Po tom kriterijumu, međutim, već sada bi JEDAN primerak zadovoljio tržište. Ne znam da li bi danas, da je živ, Brana Petrović ponovio ove reči. Ako bi, mislim da znam kome bi namenio taj jedan primerak.”⁵

Istovetnu poruku šalje i poznati košarkaški trener Duško Vujošević, koji u intervjuu nedeljniku *NIN* kaže: “Apsolutna diktatura koju smo dobili je odgovor svima koji su se u to vreme zalagali za ‘bele listiće’ i mislili da će kazna stići DS, a da će njihova dvorišta zaobići. Danas imamo Vladara koji umesto da vodi politiku isteruje sopstvene hirove. Način na koji ih isteruje je isti bez obzira na to da li se radi o rušenju sportskog kluba, Savamale, medija ili bilo čega drugog. To je ono što me najviše brine. Demokratski izbori podrazumevaju ravnopravne uslove za sve. Ako želimo da se predstavljamo kao demokratsko društvo, onda je neophodno da budemo demokrate i u toku izborne kampanje. Teško je poštovati volju većine čija pobeda stiže kao rezultat nedemokratskog izbornog procesa... Ja mislim da će Zapad ostati ravnodušan na sva kršenja demokratskih običaja dok se ne završi tema Kosova. Treba im da obavi taj zadatak i znaju da je u stanju da iskontroliše te najproblematičnije i najagresivnije snage da to rešenje dočekaju mirno. Obrazac je sličan kao i za gej parade. Očigledno je da se ide ka priznavanju Kosova i da je jedini smisao unutrašnjeg dijaloga da javnost podrži ono što je rukovodstvo već odlučilo.”⁶

Navedeno je zapravo već poznata reciklaža, gotovo sveprisutne, teze o geopolitičkoj “pogodbi” između predsednika Vučića i Zapada. Prema navodnoj pogodbi, Zapad Vučiću toleriše nedemokratske obrasce vladavine suprotne glavnim zapadnim političkim vrednostima u zamenu za prihvatanje kosovske državnosti. Indikativno je takođe, da Vujošević direktno dovodi u vezu Vučića sa navijačkim grupama, ne bi li podstakao tezu o predsedniku Srbije kao osobi koja je bliska huliganima, a i sama sklona nasilju.

U sličnom duhu, sa većim akcentom na postupanje aktuelne srpske vlasti nego na Evropu i SAD, govori i bivši predsednik Srbije Boris Tadić. On u jednom od brojnih intervjuja kaže: “Danas imamo politički i medijski monolog jedne stranke, a polarizacija je na liniji demokratija-autokratija, sloboda-nesloboda, normalnost-nenormalnost, a tek onda na liniji političkih razlika. Danas je bitnije da li neka stranka podr-

⁵ Milan Ćulibrk, “Jubilej,” *NIN*, br. 3500, str. 3

⁶ Duško Vujošević, “Navijači su bili i ostali Vučićeva vojska,” intervju sa Oljom Bećković, *NIN*, br. 3503, str. 23

žava autokratski sistem nego njen politički program jer je u autokratiji svaki politički program nemo slovo na papiru. Čak i s nekim opozicionim strankama s kojima ne delimo ni ključne političke ciljeve, delimo zajednički cilj – za fer izborne uslove. Danas nemamo ni prostor za demokratsko nadmetanje i zato sa svim strankama koje prihvataju osnovna demokratska načela treba da koordinišemo aktivnosti za obezbeđivanje tih načela. Srbija je zemlja u socijalno-političkom eksperimentu, a građani su zamorčići na kojima se testira dejstvo sistematskog širenja laži kroz kontrolisane medije i tolerancija na organizovanu pljačku političke oligarhije. Svi populisti i autokrate od Baltika do Jadrana pažljivo uče jedni od drugih i ponovo na evropskom kontinentu razgrađuju temelje demokratske civilizacije, dok zadržavaju samo njenu ljuštu kako bi sakrili svoje prave namere.”⁷

Slično Vujoševiću i u Tadićevom promišljanju postoji specifični “kosovski dodatak”. Naime, on otvoreno tvrdi, premda bez konkretnih dokaza kojima potkrepljuje tvrdnju, da su predsednik Vučić, bivši predsednik Nikolić i Ivica Dačić, ministar spoljnih poslova Srbije, spremni da u potpunosti zanemare bilo koji ili bilo kakav srpski interes na Kosovu zarad ostanka na vlasti. “Danas je jasno da su zarad vlasti Vučić, Dačić i Nikolić bili spremni da se odreknu svega u šta su se zaklinjali, a jasno je i da su pregovarački proces o Kosovu vodili diletantski i servilno, bez obezbeđenja minimalnih nacionalnih interesa, poput zaštite istočnog i kulturnog nasleđa.”⁸

Nedemokrati, tačnije represivni karakter vlasti, ogleda se i u već poznatoj sintagmi o “kontroli medija”. Ovu opozicionu medijsko-političku interpretaciju realnosti, plastično i sa viškom negativnih emocija, prikazao je jedan od nekadašnjih lidera Demokratske stranke Dragan Đilas koji kaže: “Ovakvo maltretiranje medija i građana nije viđeno ni u najcrnijim diktaturama. Ponekad pomislim kako je po mehanizmima diktatorske vladavine Vučić odavno prevazišao Miloševića. Moramo da stanemo na put tom promovisanju opšte podele među ljudima, podele na izdajnike i lopove, toj mržnji koja se svakodnevno sipa od vlasti među građane. Ne može ništa dobro iz toga da izađe. A izbora će svakako biti, postali smo već svetski rekorderi, a pošto je obećao strancima da će menjati Ustav zbog Kosova i Metohije, očekujem ih do kraja ove ili početkom sledeće godine.”⁹

U nesumnjivom semantičkom saglasju sa Đilasom, Tadićem, Vujoševićem i urednikom *NIN-a*, Milanom Ćulibrkom, nalazi se i reditelj Goran Marković, član Pokreta slobodnih građana, koji predvodi nekadašnji ombudsman Saša Janković. O prirodi, tačnije načinu funkcionisanja aktualne vlasti Marković govori oštros, ali uz neizbežni pesimizam zbog ugašenih nade proisteklih iz petooktobarske političke “revolucije” 2000. godine. Markovićev diskurs je paradigmatičan, budući da reprezentuje tipičan način mišljenja i poimanja događaja ukorenjen u taboru liberalno orijentisanih intelektualaca: “Ono malo nade koju nam je probudila velika pobuna Petog oktobra, danas više nema ni u tragovima. Usred smo diktature koja, kao neman, mnogo beskrupuloznije od one protiv koje sam se kao mladić borio, ždere svakoga ko veruje u istinu. Istine ne samo da više nema nego je i zabranjena. Orvel je strepeo nad putem kojim korača čovek, ali sigurno nije ni sanjao da će današnjim vladarima dati

⁷ Boris Tadić, “Nikad ne bih potpisao Briselski sporazum,” intervju sa Jelkom Jovanović, *Novi magazin*, br. 350, str. 21

⁸ Isto, str. 21

⁹ Dragan Đilas, “Ako SNS opet osvoji vlast, Beograd se neće oporaviti vekovima,” intervju sa redakcijom lista *Nedeljnik*, br. 317, str. 49-50

Novi magazin, 11. 01. 2018.

dobru ideju koja se zove – Veliki brat. Pogledajte ovo u čemu živimo: to je ostvarena distopija '1984'.¹⁰

Podsećanje na Džordža Orvela i njegovu apokaliptičnu i antiutopijsku viziju totalitarnog društva, međukorak je ka Markovićevoj političkoj fikciji o tiraniji koja se nadvila nad srpskom kolektivnom sudbinom. Naime, nakon svojevrsne dijagnoze akuelnog stanja u politici i društvu, Marković proročki utvrđuje modifikacije političkog poretka, frivilno i proizvoljno upotrebljavajući pojmove diktature i tiranije, zastrašuje javnost, sve sa ciljem da moralno i politički diskredituje vlast, i to sa demokratsko-liberalnog stanovišta: "Prvo što će budući tiranin uraditi je: izolovaće i zastrašiće ljudе. To je u totalitarnom društvu uslov svih uslova. Zatim će početi da sprečava protok informacija, sve do trenutka dok ne ovlada većinom medija. Tada počinje sledeća faza – uvođenje laži kao zamene za ono čemu informisanje inače služi: iznošenju istine. Ljudima je na taj način oduzeta mogućnost da misle i sude. Dakle, u trenutku kada istina sasvim, ili skoro sasvim nestane, tada nastupa završna faza – teror. Slikovito opisano, počinju da vam kucaju na vrata i da vas odvode. Mi smo, srećom, u predvorju te faze, ali nije rečeno da ona nije u planu."¹¹

Briga za građane i društvo ispoljena je i u intervjuu opozicionog poslanika i profesora univerziteta u penziji, Žarka Koraća. Korać se tako u maniru "stručnjaka na političkom zadatku" opširno bavi implikacijama vlasti SNS-a na psihološku i vrednosnu ravan u srpskom društvu. Spoj fragmentarizovanog naučnog mišljenja, tačnije bledih kontura naučnih matrica i oštih moralističkih osuda susreće se u sledećem citatu: "Problem kod svih autoritarnih vođa kakav je i Vučić, jeste užasno destruktivna atmosfera za društvo. Posledica toga je cinizam većine stanovništva. Ljudi su tako beskrajno cinični da ismevaju i nepobitne stvari, ne veruju nikome, i smatraju da ceo politički sistem treba ukinuti. Druga posledica je anksioznost, ljudi su napeti, nervozni, nezadovoljni. Svađaju se u prodavnici, u redovima... Loše raspoloženje, neverica, jer vi ne odlučujete ni o čemu, lider vas tretira kao krpnu i neprekidno zastrašuje. On kaže ako si dobar, čutiš i govorиш što ja tražim i misliš kako ja tražim, sve će biti u redu. Onog sekunda kada postavite pitanje mimo dozvoljenog dolazi do raspada sistema, užasna agresije, ljudi prolaze kroz medijski linč."¹²

Još jedan u nizu primera "nauke primenjene na dnevnu politiku" je stav poslanice Narodne stranke Vuka Jeremića, psihološkinje i nekadašnje liderke DSS-a, Sande Rašković Ivić, čije delove intervjuja sa neskrivenim i prilično ciničnim oduševljenjem, prenosi Dragoljub Žarković, glavni urednik *Vremena*: "Vučić je 'uhvatilo' jedan deo građana, malo više od milion ljudi, i mahom onih, što bi pisac rekao, poniženih i uvredjenih i općinjava ih. On jednim vašarskim opsenarstvom kroz medije koje je okupirao vlasta tim ljudima. Vlada njima i uz pomoć njih. Stalno im daje neku nadu, tražeći krvce u drugom, i obećava kažnjavanje tih krivaca. Oni su praktično njegov medij, ti očajni ljudi pretvoreni su u narkomane nade. Toliko su se navukli na tu nadu, bez nje ne bi mogli da žive, i Vučić im tu nadu prodaje, ne čineći u stvarnosti ništa konkretno za njih. Nekima je, poput penzionera, čak nešto i uzeo."¹³

¹⁰ Goran Marković, "Titova strahovlada je opereta u poređenju sa ovom sadašnjom," intervju sa Brankom Rosićem, *Nedeljnik*, br. 351, str. 38.

¹¹ Isto, str. 39.

¹² Žarko Korać, "Vođe plaćaju cenu onda kada padnu sa vlasti," intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *NIN*, br. 3504

¹³ Dragoljub Žarković, "Od Vrginmosta do Savskog mosta – Šta je Vučić govorio u Glini, čiji je Branko Pešić i kako se beogradski izbori marginalizuju", *Vreme*, br. 1415, str. 5

Razume se, čitav kritički diskurs bilo opozicionih stranaka, bilo javnih intelektualaca, nije zamisliv bez negativne opsесије Aleksandrom Vučićem kao ličnošću. Politička kritika "skladno" je prožeta ličnim anizomitetom koji neskriveno iskazuju učesnici u javnoj debati. U prepoznatljivom kritičkom ključu, koji izvorno nije politički relevantan, jer se u svojoj osnovi ne bavi javnim politikama, već slobodnom impresijom govornika o ličnosti predsednika, Vučić se prikazuje kao promoter kiča, a ujedno i kukavica. Tako književni kritičar Božo Koprivica kaže: "Javni govor je postao ružan igrokaz. To nije ni kič, jer kič može biti zanimljiv u kafani, književnosti, muziklu ako je doziran. Sve mora da ima malo kiča. Međutim, mene nervira kada se pojavi ta vrsta igrokaza i laži da je Vučić veliki politički i propagandni majstor. Čekajte ljudi – taj čovjek je vrhovna kukavica. Nisam ja slučajno rekao da se on samo među papagajima osjeća dobro; on uvijek isturi nekoga da priča šta on misli. Inače, kako nema pojma ni o čemu, on samo imitira Tita, pa obilazi fabrike i slično. Liči mi na nekog klinca sa školskog igrališta koji prve dvije minute prodaje neke fazone, a onda, kad shvate da ne ume da igra, izbace ga iz ekipe."¹⁴

U stalnoj težnji da se dokaže manipulativna i moralno dekadentna priroda Vučićeve vlasti, insistira se na detaljima, čija navodna "demistifikacija" otkriva "velike istine" o vlasti, tačnije njenom prvom čoveku. "Vučić kao čovek velike i stalne laži" slogan je koji proizilazi iz analize odgovora na provokativno pitanje Aleksandra Vučića prilikom posete Hrvatskoj u zimu 2018. Na novinarsko pitanje o izjavi o Republici Srpskoj Krajini iz 1995. godine, kao teritoriji koja ne pripada Hrvatskoj, predsednik Srbije reagovao je kombinacijom ravnodušnosti i nužnog zaborava fokusirajući se na aktuelne izazove.

No taj medijski manevr, podstakao je i naveo Teofila Pačića, novinara *Vremena* da započne kampanju "osvećivanja" i podsećanja građana Srbije i regionala na desničarsku prošlost aktuelnog predsednika Srbije. U maniru "moralnog čuvara društva od zaborava", Pančić konstatiše gotovo sa ljunanjem, ujedno moralno osuđujući: "Nazad u Glinu. Vučić je uhvaćen u jednoj bednoj, amaterskoj laži, možda i zato što su mu u pokorenoj Srbiji sasvim otupeli refleksi, pa je zaboravio da se našao negde gde iza njega ne stoji armija plaćenih da ga štite od njega samog. Ali, mnogo važnija i mnogo crnja i gora od laži u kojoj je uhvaćen jeste laž koju je izrekao relativizujući je: 'Potpuno je sve jedno. To nije ubilo nikoga, nije bilo čiju kuću srušilo i spalilo'. Živeti ovde u poslednjih četvrt veka znači biti izložen rafalnoj paljbi sasvim besramnih, razobručenih laži. Ipak, ne pamtim sveobuhvatniju laž od ove Vučićeve. Pa, šta je pobilo sve one ljudе, da nije 'Čoveče, ne ljuti se'?! E to, ta neverovatno gigantska, eruptivna, bar sto kilotona moćna radioaktivna laž, kad to odjekne negde izvan Srbije, čuje se i vidi do Meseca, toliko to jako detonira. A kod nas ništa, puć, brboć, mi smo oguglali, što će reći: mi smo pasivno pristali na laž, čak i ako ne verujemo u nju ne shvatamo je baš ozbiljno, pa se sve čudimo tuđem čuđenju. Uostalom, da nismo to i da nismo takvi, ne bi ni taj Vučić danas bio nikо i ne bi bio ništa. Ni nama, ni Hrvatskoj, ni bilo kome između neba i zemlje".¹⁵

Pančićeva politička ekspersija o predsedniku Srbije gotovo je simetrična sa gledištem glavnog i odgovornog urednika *Vremena* Dragoljuba Žarkovića, koji Aleksandra Vučića takođe kvalificuje kao čoveka sklonom zloupotrebi statistike i zanemarivanju činjenica koje opisuju političku i ekonomsku stvarnost. Vučić je za Žarkovića istinski manipulant i politički demagog u izvornom smislu te reči. Ovo dolazi do izražaja u kolumni lista *Vreme*: "Vučić kao neki čarobnjak iz torbe vadi samo one tabele i grafikone koji

¹⁴ Božo Koprivica, "Ne pružati otpor nije biblijski!", intervju sa Filipom Švarmom, *Vreme*, br. 1412, str. 26

¹⁵ Teofil Pančić, "Čovek od gline," *Vreme*, br. 1415, str. 18

mu odgovaraju, a ispod stola trpa i sakriva ono što mu ne odgovara. Iz njegovog šešira lete golubovi i iskaču zečevi i služi se mađioničarskim trikovima iz šatri – sad ga vidiš, sad ga ne vidiš.”¹⁶

Ni u periodu januar – mart 2018. godine nije izostala snažna retorika po pitanju evropske politike predsednika Vučića i Vlade Srbije. Evropsko opredeljenje predsednika Srbije shvaćeno je kao političko-medijiska mimi-krija, koja ima za cilj da učvrsti njegove pozicije u očima Zapada. To opredeljenje Aleksandra Vučića, po sudu određenih delova javnosti, temeljno je sporno. Ono postoji isključivo za spoljnu, odnosno medijsko-političku upotrebu. S druge strane, proruski stav je autentičan i korespondira sa autoritarnom prirodom njegove vladavine. Ovo gledište, inače često u liberalno-građanskim opozicionim krugovima, izrazio je Predrag Korksić Koraks, karikaturista i vatreni pobornik opozicije u svim periodima ovdašnjeg političkog pluralizma. Korakšić kaže: “Sve to je ogromna laž i nemam nikakvih iluzija da ćemo uopšte ući u Evropu. Očijujuće sa Putinom i Rusijom mi govori da od Evrope nema ništa i da je sve to igra u kojoj Vučić Zapadu govori jedno a ovdašnjoj rusofilnoj javnosti sasvim drugo. Naravno, uveren sam da sve mora da pukne i sruši se kao kula od karata. Golim okom možete videti permanentno propadanje. Vučić je prekrio čitavu državu i nema sumnje da je reč o autokratiji. To je sistem u kome njegovi čauši egzistencijalno zavise od njega. To ide od vrha, od Siniše Malog, Vesića i ostalih podrepaša i kao metastaza se spušta sve niže.”¹⁷

Semantički gotovo istovetan, a uz to i sažet i precizan opis aktuelne politike Vlade Srbije, ponudio je Dragan Šutanovac iz Demokratske stranke: “Ovo jeste pužajuća diktatura sa elementima enormne agresije, nasilja, besprizornih pritisaka, nepristojnih agitovanja. Ova zemlja ima vladu koja se deklarativno zalaže za EU, ali radi sve u suprotnosti sa vrednostima EU.”¹⁸

Ova svojevrsna “mesta susreta” u javnom govoru, predstavljena karakterističnim primerima na najbolji način ilustruju semantičku i retoričku podudarnost u stavovima između predstavnika opozicije i određene grupe intelektualaca, ujedno pokazujući paradoksalnost u samom zastupanju evroreformskog kursa u Srbiji. Proevropska Vlada Ane Brnabić, snažno podržana od strane predsednika Vučića, potvrđeno i nesumnjivo uspešna sa stanovišta otvaranja poglavlja u procesu pristupanja EU, ipak je izložena bespōštanoj i mahom paušalnoj kritici, upravo dela javnosti i političke scene koja i sama prepoznaje EU kao strateški cilj Srbije, odnosno osnovu budućeg napretka društva.

Nakon što je u brojnim iznetim, pseudopsihološko moralnim i političkim analizama “utvrđeno” da je aktuelni predsednik Srbije autoritarni vladar, uz to ličnost labilne i problematične individualne psihologije, spreman da koristi nasilje i širi strah, sve zarad održanja na vlasti, kritika se “spustila” na ravan političke i šire društveno-ekonomskе konkretnosti.

Ekonomska politika, reforma pravosuđa i kosovska politika Vlade Srbije, bile su u obrađenom periodu predmet žestokog osporavanja, koje je obuhvatalo širok dijapazon kritičkih “formi”: od političke kriminalizacije, preko “ekspertske” optužbi, zaključno sa jednostranim tumačenjem statističkih podataka kojima se iskazuje ekonomsko socijalni presek stanja u zemlji.

16 Dragoljub Žarković, “Od Vrginmosta do Savskog mosta – Šta je Vučić govorio u Glini, čiji je Branko Pešić i kako se beogradski izbori marginalizuju”, *Vreme*, br. 1415, str. 5

17 Predrag Korakšić Koraks, “Karikatura je presuda vlasti”, intervju sa Zoranom Preradovićem, br. 3500, str. 40

18 Dragan Šutanovac, “Neko će u istoriju, a neko će u zatvor”, intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *NIN*, br. 3503, str. 11

Ubistvo poznatog političkog lidera Srba sa Kosova, Olivera Ivanovića, pokrenulo je niz različitih i veoma snažnih optužbi na račun aktuelne vlasti, posebno predsednika Vučića.

Vučić je optužen za saučesništvo u ubistvu na više međusobno povezanih načina. Prvi i najupečatljiviji vid sadržan je u tezi da je vlast svesno prepustila kontrolu nad svim tokovima života u srpskim delovima Kosova. Polazište ove teze je da je tzv. povlačenjem države sa Kosova koje je u duhu i slovu Briselskog sporazuma zaključenog između Beograda, Prištine i EU, ono što je nesumnjivo dovelo do instaliranja kriminalnih grupa koje, kako se tvrdi, upravljaju srpskom zajednicom na prostoru Kosova.

U tom smislu, neformalna kriminalna grupa stoji i iza ubistva Ivanovića, a odgovornost vlasti je upravo u tome što je dopustila postojanje istog. Ovu tezu iznosi Rada Trajković, politička aktivistkinja sa Kosova, bliska saradnica ubijenog Olivera Ivanovića: “Uostalom, zašto bi oni ubijali nas, kad je već instalirana mafijaška grupa koja je ubijala Srbe za albanski projekat. Ne znam koliko će da me košta ovo što govorim, ali ja to moram da kažem, moram da saopštim koju istorijsku odgovornost nose Srbi koji ne shvataju da je to realnost. Međunarodna zajednica zna u gram količinu putera koju naš predsednik ima na glavi, ali još uvek čuti jer čeka izdaju Kosova. Oni će ga sigurno procesuirati, nema diskusije, samo će kajku da završe svoju agendu koju su zacrtali da treba brzo da se završi. Od potpisivanja Briselskog sporazuma i predaje kosovskom sistemu mi imamo strahovito iseljavanje Srba, imamo Kosovo bez Srba.”¹⁹

Zanimljivo je da velika borkinja za “srpsku stvar”, Rada Trajković uprkos izostanku relevantnih dokaza, već samo na bazi vlastite intuicije, vrlo tendenciozno i samouvereno, etiketira i “presuđuje”. Propagandni govor Trajković bio je izrazit na ovu temu. Njen diskurs potvrđuje da nisu važni argumenti pri političkoj diskreditaciji, da nije važna ni elementarna logika, već samo postojanje željenog efekta kod određenog, politički pasivnog dela građana.

Drugi “nesumnjivi dokaz” Vučićeve navodne umešanosti u Ivanovića je negativna kampanja protiv Olivera Ivanovića vođena od ljudi “bliskih vlasti” Aleksandra Vučića. Vodeći negativnu kampanju, navodno, određeni mediji su stvorili klimu za likvidaciju Olivera Ivanovića. Ovu ideju u kritici aktuelne vlasti i Aleksandra Vučića jasno zastupa novinar nedeljnika *Vreme*, Filip Švarm: “Ne zna se ko su izvršioci i nalogodavci ubistva Olivera Ivanovića. Treba verovati da će biti otkriveni i izvedeni pred lice zakona. Ali već sada je jasno nešto drugo. A to je da su ekstremisti i na srpskoj i na albanskoj strani – tačnije mafijaški klanovi i s njima spregnuta politička infrastruktura – spremni na sve kako bi po svaku cenu zauvek cementirali atmosferu straha i bezakonja kakva vlada na severu Kosova. Govor mržnje i podizanje nacionalnih tenzija zarad vlasti i dnevopolitičkih poena samo utvrđuju njihove pozicije... U svojoj hiperemotivnoj politici (misli se A.V. – prim. aut.) stalne agresije uperene protiv neistomišljenika u cijelokupnom javnom životu. Kada je riječ o ovome posljednjem, ne treba zaboraviti i da su za vrijeme kampanje na kosovskim lokalnim izborima odbornički kandidati Građanske inicijative ‘Srbija, demokratija, pravda’ odustajali uslijed čitavog niza pritisaka i prijetnji. Također i da je na TV Pinku, gdje se inače prati bukvalno svako Vučićeve slovo i gest, u tom periodu emitiran propagandni spot u kome je Ivanović optuživan da nije pustio suzu za ubijenim srpskim mladićem Milošem Šćepanovićem, ali da je petnaest dana plakao za svojim spaljenim folksvagenom.”²⁰

19 Rada Trajković, “Vučić je praktično predao srpsku zajednicu mafiji”, intervju sa Oljom Bećković, *NIN*, br. 3501, str. 10

20 Filip Švarm, “Hronika najavljenog ubistva”, *Vreme*, br. 1411

01 ФЕБРУАР 2018. / БРОЈ 3501 / 250 RSD

**ПАРТИЗАЦИЈА БОРБЕ
ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ
ТРЕЋИ ЧОВЕК ИЗ КАФАНЕ**

**РИЧАРД ХАС, ДИПЛОМАТА
МОГУЋ ЈЕ НУКЛЕАРНИ РАТ
АМЕРИКЕ И СЕВЕРНЕ КОРЕЈЕ**

НИН

83 ГОДИНИЕ ТРАЈАНИЈЕ

**ОЉА
БЕЋКОВИЋ**

**РАДА
ТРАЈКОВИЋ**

**ВУЧИЋ
МАФИЈИ
ПРЕДАО
СРБЕ НА
КОСОВУ**

Austria 4,00 EUR
France 3,50 EUR
Belgium 4,00 EUR
Croatia 2,50 EUR

Denmark 3,90 DKK
G. Britain 2,20 GBP
Bulgaria 4 KM
Greece 3,00 EUR

Netherlands 4,00 EUR
Hrvatska 30,00 KN
Makedonija 200,00 DEN
Germany 4,00 EUR

Norway 45,00 NOK
Slovenija 4,00 EUR
Switzerland 6,00 CHF
Sweden 60,00 SEK

www.nin.co.rs
facebook.com/ninonline
twitter.com/NedeljnikNIN

0 350 1 >
9 770027 668002

NIN, 01. 02. 2018.

Gotovo u potpunosti ista poruka u vezi sa ubistvom Olivera Ivanovića, došla je od predsednika Demokratske stranke i nekadašnjeg ministra odbrane, Dragana Šutanovca, koji u intervju nedeljniku *Vreme* kaže: "Ako su ti ljudi iz države, Marko Đurić i ne znam ko sve ne, proglašili nekog izdajnikom i stranim plaćenikom, oni su zakonska leđa koja je taj čovek imao jednostavno sklonili. Onda svaka budala može da uradi šta poželi, može čoveka da gađa kamenom, da puca na njega. U tome je velika odgovornost ove vlasti. Ne mislim da je njega ubio neki "kompletni idiot" slučajno, ali je zahvaljujući medijskom linču Olivera Ivanovića pomislio da možda nekome čini uslugu jer je čovek nedvosmisleno bio protivnik državnog vrha. Na Kosovu i Metohiji postoji značajan i ozbiljan broj bezbednosnih službi koje moraju da daju odgovor na pitanja: ko je pucao i ko je bio inspirator."²¹

Paralelno sa otvorenom kriminalizacijom vlasti u slučaju ubistva Olivera Ivanovića, novinar *Vremena* Filip Švarm ne propušta priliku da žestoko i bez ikakvih ograda napadne ponašanje predsednika Srbije, beskrupuloznu "permanentnu kampanju" u kojoj pokazuje manjak demokratske političke kulture i deficit lične pristojnosti. Švarmov pristup je jasan.

Zapravo je ideja da se sve što se u Srbiji ili regionu dogodi, a što može biti iz ma kog razloga kontraverzno, iskoristi za kontinuirano ponavljanje negativnih poruka o Aleksandru Vučiću: "Čak i ovako traumatičan događaj predsjednik Republike morao je iskoristiti u svojoj konstantnoj političkoj kampanji. Zato je, poslije njegovog obraćanja, ostao posebno mučan osjećaj. To ništa nije moglo ublažiti, uključujući i činjenicu da ni pojedini opozicioni pravci – drugo je pitanje koliko su relevantni – često ne biraju riječi kada govore o njemu. Jer, u Vučićevim rukama je apsolutno sve: potpuna koncentracija političke moći, potpuna dominacija nad medijima, potpuna vlast po vertikali i horizontali u zemlji. Zajedno sa svojim trabantima, njegov neumorni obračun sa oponentima i neistomišljenicima odavno je prestao biti zabrinjavajući. Sada djeluje vrlo opasno."²²

Nije samo ubistvo Olivera Ivanovića bilo podsticaj za eksplikaciju žestoke političke kritike aktuelne vlasti. Jednako inspirativna je bila ideja o unutrašnjem dijalogu o Kosovu i Metohiji koju je u drugoj polovini godine predložio predsednik Srbije, Aleksandar Vučić. U već uobičajenom maniru relevantnog predstavnika tzv. liberalne javnosti, Dragoljub Žarković iz *Vremena* osporava legitimitet ideje o unutrašnjem dijalogu u Srbiji. Njegova intencija je da se Vučićevoj vlasti ospori bilo kakav demokratski kredibilitet. Nedemokratska Vučićeva vlast nije takva da ima "moralno pravo" da poziva na dijalog. To pravo je izgubila zbog opštег stanja u zemlji, posebno zbog tretmana političke konkurenčije i kritičke javnosti: "Kako je moguć dijalog kada se insistira na 'vama' i 'nama', i zar nije u pravu predsednik Akademije kad kaže da dijalog 'zasnovan na međusobnim prebacivanjima, optužbama i podelama, gubi svaki smisao'? Ja bih ovome dodao još i predrasude. A za sada, nažalost, samo to se vidi i čuje na javnoj sceni."²³

Veoma sličan, preciznije relevantno sličan stav o prirodi unutrašnjeg dijaloga o Kosovu izneo je i mitropolit Amfilohije Radović, koji neretko predsednika Srbije sumnjiči za izdaju srpskih nacionalnih interesa: "Pokretači 'javnog dijaloga' izgleda pod 'dijalogram' podrazumijevaju samo one koji su saglasni sa njih-

21 Dragan Šutanovac, "Ne ide se lopatom na bager", intervju sa Zorom Drčelić, *Vreme*, br. 1412, str. 19

22 Filip Švarm, "Hronika najavljenog ubistva", *Vreme*, br. 1411, str. 4

23 Dragoljub Žarković, "Đavolske muke sa dijalogom – o popovima i političarima i zašto na razgovor zovu samo one koji veruju u svog Boga", *Vreme*, br. 1410, str. 5

vom ideologijom, tj. koji prihvataju njihov monolog kao posljednju riječ o kosovsko-metohijskom pitanju o kome se vodi svjetski dijalog već blizu 650 godina!”²⁴

Bez obzira na različita vrednosna i politička stanovišta, sa Žarkovićem i mitropolitom Amfilohijem, sa-glasan je i nekadašnji visoki činovnik Ministarstva spoljnih poslova, Borko Stefanović, aktuelni lider stranke “Levica Srbije”: “Sada dolazimo do tzv. Unutrašnjeg dijaloga o KiM. U pitanju je dimna zavesa režima da prikrije sužen manevarski prostor koji vodi jedino ka obavezujućem, sveobuhvatnom sporazumu sa Prištine. Taj sporazum je jedna od tačaka pristanka SNS režima prema zapadnim saveznicima i oni moraju to ispuniti. Unutrašnji dijalog služi kao alibi Vučiću da, eto, on sluša razna mišljenja o KiM i da nije sam doneo odluku. Potrebno mu je pokriće za odluke koje je već doneo. U tu svrhu pravi nekakve razgovore sa istomišljenicima, sa ljudima koji imaju potrebu da ponove davno prevaziđene i nerealne predloge za Kosovo. Ti razgovori su i esnafski, bez sadržaja i forme, sa pozivnicom na kojoj je štampano da je potrebno ući u novu fazu rešavanja kosovskog problema a imajući u vidu “greške, nedostatak hrabrosti i inteligencije prethodnih vlasti”. Teško da će bilo ko od integriteta i ličnog dostojanstva pristati da bude deo ove kabuki predstave o tome kako da Vučić saopšti inače anesteziranoj i nezainteresovanoj javnosti da je posle dugih i teških razgovora pristao na sveobuhvatni obavezujući sporazum sa Prištine.”²⁵

Nezakonito hapšenje i javno ponižavanje Marka Đurića na Kosovu, glavnog pregovarača Srbije u Briselu, predstavljalo je novu priliku za reči kritike na račun vlasti, tačnije za, prilično nadmeno “razobljičavanje” njene “večite politikantske suštine”. Tako urednik *Vremena*, Dragoljub Žarković, u prepoznatljivom, jetkom stilu, povodom hapšenja Đurića piše: “Nije onda čudo da se množe teorije kako je sve ovo običan igrokaz s jasno podelenim ulogama između navodno suprotstavljenih snaga. Podseća se na Vučićevu izjavu pred posetu srpskih zvaničnika da će oni preći administrativnu granicu ovako ili onako. A pošto su je prešli *onako*, dakle ilegalno, ROSU (kosovska policija) dobila je povod za intervenciju koja je bila više osvetnička nego racionalna i imala je sve primeće torture, čime je valjda kosovska vlast htela da pokaže ko je gazda u kući. Sumnje o scenariju pojačala je i naknadno iskopana informacija da je portal *pravda.rs* još u podne objavio vest o hapšenju Marka Đurića, dobrih pet sati pre nego što je stvarno uhapšen. Nisam siguran da se dve strane u ovom sporu dogovaraju o ovakvim igrokazima, ako je o tome reč. Ali, nimalo ne sumnjam da su sposobne da svaku priliku koju im pruži “protivnička strana” iskoriste da obrnu vodu na svoj mlin i da posle toga zadovoljno trljaju ruke. Pokazuju moć, pravednost i dokazuju ono što im je u određenom političkom trenutku potrebno.”²⁶

U istom tonu, samo drugim povodom, novinari lista *Vreme* koriste motiv kosovske politike Vlade Srbije za otvoreni politički obračun sa vlašću. Već ustaljenim manirom opozicionih poslanika i javnih delatnika, pomoću skupa sugestivnih pitanja i kategoričkih, decidnih, optužujućih konstatacija, novinarka Zora Drčelić i novinar Slobodan Georgiev, reagovali su na slučaj zabrane utakmice između juniorskih ženskih ekipa Srbije i Srbije u Kovilovu. Nakon što je država zbog mogućih navijačkih ispada zabranila meč, kritičari su se vrlo opstežno uključili u kontinuiranu kampanju protiv aktuelne vlasti. Čak ni kompetentna

24 Amfilohije Radović, “Dijalog o Kosovu traje 650 godina,” intervju sa Natašom Jovanović, Pečat, br. 502, str.18.

25 Borko Stefanović, “Samo ne stolica u UN,” *Vreme*, br. 1411, str. 8

26 Dragoljub Žarković, “Kosovski ciklus – Zamrzavanje konflikta doprinosi podgrevanju sukoba, o čemu smo imali pokaznu vežbu u Mitrovačkom dvoru i na ulicama Prištine,” *Vreme*, br. 1421, str. 5

policopska procena rizika po bezbednost učesnika utakmice nije bila dovoljan razlog za, barem privid, uzdržanosti u veoma stresnom vremenu razrešavanja kosovskog problema. O slučaju zabrane utakmice, sa viškom antivladinog političkog opredeljenja i manjom nekada nužne uzdržanosti, novinarka *Vremena*, Zora Drčelić jezgrovitno piše: “Kad je otkazana međunarodna rukometna utakmica između juniorki Srbije i juniorki ‘takozvanog Kosova’, tog istog dana se Aleksandar Vučić, predsednik Srbije, susreo u Briselu s Hašimom Tačijem, ‘takozvanim predsednikom takozvanog Kosova’. Zdravoj se pameti moralno oteti pitanje: A zašto predsednik Srbije nikad nije otkazao svoje ‘utakmice pregovora’ sa ‘takozvanim predsednikom takozvanog Kosova’ jer pristajući na zvanične, diplomatske razgovore s njim on priznaje i njegovu ‘takozvanu’ funkciju i njegovu ‘takozvanu’ državu? U čemu je onda, da prostite, ‘takozvana’ razlika? Zašto, dakle, predsednik nikad nije otkazao svoju diplomatsku utakmicu s Tačijem kad je ona, što bi rekao ministar Nebojša Stefanović za rukometnu utakmicu, ‘uprotna svim našim stavovima’? Pa, prosto zato što bi bio diskvalifikovan. A on, razume se, neće da bude diskvalifikovan, hoće čovek da bude u igri kako na spoljašnjem tako i na unutrašnjem planu... Vučićeva politika je politika dvostrukih aršina, politika za spoljašnju i unutrašnju upotrebu, dvojčnost kojom je dosad uspešno obezbeđivao svoju političku egzistenciju.”²⁷

U želji da ostane dosledni kritičar nacionalizma, po svaku cenu i bez obzira na kontekst, vatreći poštovanac sporta, novinarka Slobodan Georgiev pomenuto zabranu utakmice tumači kao dokaz da je vlast za točenik apstraktno shvaćenog nacionalnog interesa, a ujedno i potvrdu da je sport instrumentalizovan od strane vlasti zarad dnevno-političkih poena: “Nekakav nacionalni interes stavlja se iznad sportskog interesa, zbog koga je verovatno većina dece otrčala na teren da bi se sportom bavila. Sada im se kaže da nije to i da je sport samo sredstvo ostvarivanja neke više, nacionalne političke ideje. Pored toga, zbranjena utakmica u Kovilovu je pokazala da se država lako preda pred naletom huligana, navijača koji vole da pevaju rodoljubive pesme.”²⁸

Teme iz oblasti pravosuđa bile su važan deo analize nedeljnika u periodu januar – mart 2018. godine. Razlog je razumljiv s obzirom na aktuelnu reformu pravosuđa kroz ustavno-zakonske promene, koje zahteva otvaranje poglavlja 23 i 24 u procesu evropskih integracija. Stavovi kritičara vlasti, kao po nepisanom pravilu, bili su veoma oštiri. Njihova “izrazitost” dodatno je osnažena aktuelizovanjem nekadašnjih predstavnika pravosuđa, koji su za potrebe razvijanja kritičkog diskursa, redom, sa većim ili manjim utemeljenjem, imenovani u eksperte koji treba da “podupru” unapred zauzetu poziciju redakcije novina, posredstvom koje se oglašavaju u javnosti.

Novinarka nedeljnika *NIN* Sandra Petrušić obavestila je širu javnost da su ustavne promene potvrda manjka stručnosti predlagачa i viška političkog uticaja vlasti. Siže njenog stava je da nekompetentna vlast ne može da unapredi vladavinu prava ponuđenim ustavnim reformama, već može isključivo da zaštitи i unapredi svoj politički interes. Ona jasno i bespogovorno saopštava: “Iako su ustavne promene u oblasti pravosuđa alfa i omega našeg pristupnog puta ka EU, vlast ih je prebacila u ilegalu, a samo je satanizaciju sudija i tužilaca izbacila u prvi plan. U tim okolnostima bilo je lako potpuno obesmisiliti stručnu raspravu i pretvoriti je u rijaliti, kao i sve ostalo u društву. Konačno smo dobili ‘naprednu’ državu

27 Zora Drčelić, “Kosovsko proleće Aleksandra Vučića,” *Vreme*, br. 1421, str. 6

28 Slobodan Georgiev, “Odbrana Srbije na sedmercu,” *Vreme*, br. 1421, str. 12

po meri naprednjaka: frizerke i bravari postali su intelektualno-stručni stub razvoja i aktivno su svojim znanjem i umećem dali sveže ideje i podršku vladinom Akcionom planu za poglavlje 23. I ne samo to, već su imenovani u stručnjake koji će učestvovati u izradi izmena Ustava s obzirom na to da se pokazalo kako pravna struka, oličena u sudijama, tužiocima i civilnom sektoru, nije dorasla izradi naprednjačkog Ustava. Jednostavno ne može da shvati da demokratsko načelo podele na tri grane vlasti (zakonodavnu, izvršnu i sudsку) prestaje da postoji kada SNS dobije izbore, jer SNS hoće apsolutno sve. I pritom insistira da im se to 'sve' legitimno ustupi u rijalitiju koji su upriličili pod imenom 'javna rasprava'. Neće moći, rekla je struka i napustila javnu raspravu. Baš nas briga, odgovorio je režim i preko noći formirao nova, bolja i naravno 'starija' udruženja koja će dati legitimitet njihovoj partizaciji Ustava.²⁹

Istovremeno sa nestručnom i voluntaristički nastrojenom vlašću, o kojoj piše Sandra Petrušić, pojavljuje se jedna zanimljiva, mada ne i originalna ideja kojom se (ne)kompletno sproveđenje ustavne reforme objašnjava. Reč je o tezi da je aktuelna vlast dobila "zeleno svetlo" za baš ovakvu reformu pravosuđa, pošto je spremna za ustupak Zapadu po pitanju Kosova. Ovo gledište zastupa Dragana Boljević, predsednica sudijskog udruženja koje ima značajan medijski, a time, nesporno i izvesni politički uticaj. Ona povodom reforme pravosuđa, kaže: "Do nas 'stiže' da ponovo postoji neka vrsta trgovine, odnosno da se očekuje da vlast amortizuje stanje u vezi sa Briselskim sporazumom i eventualnim de facto olakšavanjem pravnog subjektiviteta Kosova, a da će zauzvrat dobiti carte blanche za pravosuđe."³⁰

Predložena rešenja o izboru tužilaca, prema mišljenju (u medijima eksponiranog) tužioca Gorana Ilića, ne doprinose stvaranju institucionalnih garantija da će oni biti nezavisni i u službi građana. Naprotiv, predložena rešenja omogućavaju da se mogući pritisak od strane političke elite konstantno zadrži: "Amandmanima koje predlaže Ministarstvo vrši se relokacija političkog uticaja sa jednog organa na drugi, umnožavanje i koncentracija političkog uticaja. Ukoliko stvari ostanu ovakve, barem kad je tužilaštvo u pitanju, građani će mnogo teže moći da dosegnu do pravde, pogotovo kad je sa druge strane neko uticajan i politički moćan."³¹

Značajan doprinos kreiranju negativne slike o vlasti dala je i nekadašnja predsednica Vrhovnog suda Srbije, Vida Petrović Škero, u intervjuu listu *N/N*. Ona je vrlo rezolutno dovela u pitanje aktuelnu reformu pravosuđa, tvrdeći da ona ne omogućava minimalizaciju političkog uticaja na postupak izbora i funkcionišanja sudske vlasti što je i zahtev EU u procesu proširenja i civilizacijska vrednost: "Da moramo imati sistem u kome će izvršna i zakonodavna vlast uticati na stručnu granu vlasti, a takva tvrdnja je veoma opasna. Izrečeno je još nešto što nikada ne bi smelo da bude izrečeno: da je nezavisno sudstvo fetišizam, ideološki mit i da su rasprave o njoj iznedriile sudske jurišnike koji se ponašaju kao da su iznad svega. Ono što izgleda naša vlast ne shvata, a moralu bi da shvati ako stvarno želi da jednog dana bude ravnopravni član EU, jeste da nezavisnost sudstva nije pravo sudija već pravo građana. Građani su ti koji kada uđu u sud očekuju da će dobiti pravednu odluku nezavisnu i od politike i od tajkuna."³²

29 Sandra Petrušić, "Javna rasprava u krugu prijatelja," *N/N*, br. 3506, str. 28

30 Dragana Boljević, "Političari podržavaju najlošije sudije," intervju sa Ivanom Pejčić, *Novi magazin*, br. 361, str. 18

31 Goran Ilić, "Teška poruka vlasti tužiocima," *Novi magazin*, br. 355, str. 20

32 Vida Petrović-Škero, "Vlast je zgazila pravosuđe," intervju sa Sandrom Petrušić, *N/N*, br. 3498, str. 26

Kao dokaz u prilog tezi da se politika značajno meša u rad pravosudnih organa, ona navodi javno izrečeni komentar predsednika Srbije koji se tiče toka i ishoda suđenja Predragu Bubalu, nekadašnjem ministru privrede iz vlade Vojislava Koštunice. Ovde je važno reći da posle Vučićevog komentara nije usledila nikakva "drugačija" pravna posledica po predmetno suđenje, odnosno da ista, ni na jedan način nije uticala na promenu stava suda, kao što se to unapred insinuiralo u izjavama pojedinih javnih ličnosti, aludirajući se na pritisak izvršne vlasti na sudske. Ipak, u javnosti se održala negativna kvalifikacija da je predsednik Srbije doveo u pitanje normalno funkcionisanje pravnog poretku: "Predsednik Vučić je, obraćajući se javnosti povodom slučaja ministra Bubala, rekao: 'Kada smo radili na predmetu, tužioci su rekli da imaju čist predmet, ali je sud smatrao drugačije.' On je radio na predmetu u vreme kada je bio premijer?! I on je uveren da su prikupljeni dokazi, baš kao što je uveren i Vučević. Kako oni to mogu da znaju kada presuda još uvek nije izrađena? Kako izvršna vlast ima uvid u dokaze koje je prikupilo tužilaštvo, ali čak i da ima i dalje ne može da tvrdi da je to dovoljno. Za to i postoje sudovi, jer da oni nisu potrebni, tužilaštvo, koje je strana u postupku, odmah bi moglo i da utvrdi nečiju krivicu i da izriče kazne."³³

Nakon pravosuđa težište u kritičkom diskursu prebacuje se na drugu važnu oblast kako za političare, tako i za društvo u celini - na ekonomiju. Pitanja ekonomskog rasta, efekata fiskalne konsolidacije, te upravljanja javnim preduzećima postavljaju se u epicentar političke kritike. Otvaranje pitanja o rastu BDP-a u opoziciono nastrojenim medijima predstavlja politički odgovor na zvanično objavljene podatke o neočekivano visokom ekonomskom rastu i fiskalnoj disciplini. Da bi se minimizirao aktuelni pozitivni trend, "u pomoć" je pozvana komparativna statistika iz poslednjih nekoliko godina. Rasuđivanje van konteksta, tačnije grubo poređenje podataka, bez osvrta na aktuelne ekonomske izazove, odnosno dobrim delom strukturalne ekonomske probleme, proističe iz namere da se relativizuju pozitivni pomaci u ekonomiji. U tom kontekstu, urednik *N/N*-a, Milan Ćulibrk piše: "Za poslednjih šest godina ukupan rast BDP-a u Crnoj Gori i BiH bio je dva puta, u Albaniji i Makedoniji tri, a u Rumuniji četiri puta veći nego u Srbiji. U celom regionu je gora samo Hrvatska, ali od 2015. i ona raste brže od nas."³⁴

Paralelno sa pričom o opštim ekonomskim pokazateljima, polemisano je i o ekonomskoj neodrživosti nekih konkretnih ekonomske projekata sadašnje vlasti. Tako nekadašnji direktor JAT-a, osporava ekonomsku računicu za pokretanje projekta AIR Srbija ukazujući na gubitke jednog i drugog preduzeća: "Gubici Er Srbije su veći nego što su bili gubici JAT-a. U periodu 2010–2012, neto gubici JAT Ervejza bili su oko 105 miliona evra. Ako ne uраčunamo državne subvencije, neto gubici Er Srbije u periodu 2014–2016. bili su 150 miliona evra. Šta smo onda dobili?"³⁵

Da je ekonomska politika Vlade Srbije loša, potvrdio je i privrednik Milan Knežević, samostalni preduzetnik, neretko prisutan u stručnoj javnosti sa stavom kojim afirmiše interes malih i srednjih preduzeća. Prema njegovom mišljenju, teret fiskalne konsolidacije platilo je kreativni deo privrede koji je izvozno orijentisan. U svetu ove okolnosti, ma kakvo tvrdjenje o ekonomskom napretku je izlišno. Knežević u tekstu za nedeljnik *N/N* piše: "Najveću cenu fiskalne konsolidacije platile su već polumrtve firme, od kojih

33 Isto, str. 27

34 Milan Ćulibrk, "Puževim korakom jurimo komšije," *N/N*, br. 3498, str. 11

35 Predrag Vučović, "Naplaćivanje vode pred zatvaranje radnje," *Vreme*, br. 1419

država uzima novac i finansira njihovu konkureniju, uglavnom strane kompanije koje funkcionišu kao protočni bojleri: sve uvezu, za doradu angažuju najjeftiniju radnu snagu i onda to izvezu.”³⁶

U želji da se kritika shvati sveobuhvatno, čak i po cenu konzistentnosti, kao gubitnici u procesu ekonomskih reformi, posebno fiskalne konsolidacije i poreske politike, pojavljuju se i građani sa najnižim primanjima, dok se kao privilegovani niskim stopama poreza na profit štite investitori. “Pogledajte zemlju u kojoj su najveće nejednakosti u Evropi, pogledajte zarade, privrednu politiku, klijentelizam i partijsko zapošljavanje u javnom sektoru, medijski monopol, eksperimente sa pravosuđem i nezavisnim državnim organima. Ili servilan odnos prema korporativnom kapitalu. Jeste li videli negde ovo što su oni radili sa štrajkom u Fijat Krajsljeru i štrajkom u Goši? Da li nam nezadovoljstvo naših malih i srednjih preduzetnika nešto govori? Govori li nešto linearno oporezivanje? Poreske stope kod nas idu tek do 15 odsto, u Sloveniji i Hrvatskoj do 50 odsto i kad vam dođu demohrišćani iz Nemačke, iznenađeni su tako regresivnim porezima. A regresivan porez, kao što je kod nas, relativno najviše opterećuje najniže zarade. Umesto da je poput Robina Huda, vlast kao Super Hik uzme siromašnima još da bi dodala bogatima. Zašto još nema zakona o poreklu imovine?”³⁷ Nizak ekonomski rast, teret fiskalne konsolidacije na teret preduzetništva i običnog čoveka, te neuspešni projekti vlasti, poput Er Srbije, samo su neke od ključnih tačaka analize ekonomske politike, koje su stvarale negativnu sliku sa ciljemo potpune relativizacije pa čak i ukidanja “svake pomisli” da Srbija u napreduje u ekonomskom smislu.

U štampanim medijima, pravo građanstva dobila je i ideja o partokratiji, kao kočnici privrednog razvoja, te je i (zlo)upotreba ovog pojma indukovala negativan stav o ekonomskoj politici vlasti. Razvijanju ove ideje pogoduje okolnost da aktuelna vlada još uvek nije završila proces profesionalizacije upravljanja javnim preduzećima, a na osnovu novog Zakona o javnim preduzećima, čija je to jedna od intencija. Razume se, naglašavanje motiva partokratije kao kočnice ekonomskog razvoja nije nova kritička ideja. Ona je uveliko prisutna u javnom mnjenju i nadovezuje se na ukorenjen negativan stereotip prema politici i političarima. Shodno tome, za ovim motivom se po pravilu poseže, kad god je potrebno pokušati mobilizaciju jednog dela pasivnog stanovništva.

U skladu sa ovom dnevno-političkom i marketinškom potrebotom, odgovarajući prostor dat je stavovima koje veoma odlučno zastupa prof. dr Danica Popović. Ona u intervjuu nedeljniku *Vreme* kaže: “I sad vidite da niko ne može da dobije posao ako nije u SNS-u, da privreda ide vrlo traljavo, da pravosuđe ne radi... ništa živo ne radi, ali nema deficit-a. To je stanje u kojem se nalazimo. Zavisi od partija. One su zaposele privredu. Čak se i opozicione partie nalaze ponegde na vlasti, na lokalnu, i od toga žive. Tako je bilo i pre nego što je SNS došao na vlast, kada su oni imali vlast ponegde na lokalnu. To je i znak koji jedni drugima daju, da će zauvek tako ostati. Znači, neću sve da ti uzmem, ostaviću ti toliko da možeš da preživiš, da ti voda ne ode iznad brade. To je taj burazerski sistem, partokratija, koja je uvedena odavno, a od 2001. godine sramno povećavana, naročito kada je DSS došao na vlast, kada je sve zavladalo po partijskoj osnovi i kada su ukinuti javni konkursi po državnim preduzećima... Vi posle toga nemate pravosuđe, nemate zakonodavnu vlast, nemate način da se izborite za bilo šta.”³⁸

36 Milan Knežević, "Zagrobi život srpske privrede," *NN*, br. 3508, str. 28

37 Zoran Stojiljković, "Razorna kombinacija neoliberalizma i klijentelizma," intervju sa Ivanom Milanović Hrašovec, *Vreme*, br. 3507

38 Danica Popović, "Gomila laži, beznađa i neuspeha," intervju sa Radmilom Markovićem, *Vreme*, br. 1413, str. 29

Ipak, kulminacija negativne slike o ekonomiji Srbije, proističe iz negativne opsesije političkim liderom Srbije, Aleksandrom Vučićem. Manifestacija pomenute moralno-političke sklonosti sadržana je u rečima bivšeg gradonačelnika i lidera DS, Dragana Đilasa koji u autorskom tekstu za list *Vreme* piše: “Što o ekonomiji priča čovek koji ni stare knjige nikad prodao nije i u čijoj radnoj knjižici nema ništa osim politike. Zato nam ide tako kako nam ide. I ići će još gore, dokle god oni koji državu vode napadaju na ovakav način one koji su nešto u životu napravili.”³⁹

Slika opozicije u medijima – bez moralnog kredibiliteta i demokratskog legitimiteta, pred stalnim izazovom opstanka na političkoj sceni

Slično opštoj slici ili imidžu vlasti, i imidž opozicije dominantno je negativan. Posebnu ulogu u pridavanju negativnih vrednosnih konotacija opozicionim strankama, ima list *Informer*, kako u odnosu na tekstove koji se pojavljuju u dnevnom izdanju, tako i na uredničke kolumnе Dragana J. Vučićevića. Vučićevićeve kolumnе u moralno-političkom smislu problematizuju aktere na opozicionoj sceni, kao što kritički tretiraju i opozicione medije i nevladine organizacije, uz gotovo nezaobilaznu refleksiju na period vlasti petooktobarskih pobednika.

Osnovne teze ovih tekstova moguće bi se sažeti u sledeća tri, uzajamno povezana, momenta koji tvore pristup ovog autora: 1) sadašnja opozicija nema moralni kredibilitet (zbog visoko korumpirane političke klase koja je njen sastavni deo) i politički kapacitet da predvodi državu, usled neuspešno vođenog procesa tranzicije u Srbiji, 2) u opoziciono nastrojenim medijima, a među štampanim medijima, a to je u aktuelnom trenutku većina, Vlada se napada bez ozbiljnog racionalnog obrazloženja i sa isključivim ciljem da se što pre neregularnim putem obori, 3) postoji nesumnjiva diskriminacija svih koji nisu direktni protivnici Vučićeve vlasti, u onim medijima koji su direktna podrška opozicionim strankama.

Vučićevićeva kritika srpske opozicione scene podjednako je usmerena ka opoziciji kao činiocu političkog života, ali i medijima koji su izrazito kritični prema vlasti. Njegova kritika je uvek po principu *ad hominem*, strogo personalizovana, čime ostvaruje efekat ubedljivosti i sugestivnosti. Stigmatizacijom pojedinih ličnosti, naglašava se i psihološki profil istih, koje postaju nedostojnom bilo kakvih funkcija i uloga u javnom životu u Srbiji.

Za razumevanje medijsko-političke scene u Srbiji, pisanje glavnog i odgovornog urednika *Informera* relevantno je iz barem tri, međusobno povezana, razloga. Najpre, stil pisanja i sadržina poruka koje proučišu iz njegovih tekstova održavaju interes za politiku i radoznalost o društvenim događajima kod niže obrazovanih slojeva koji su među zastupljenijim čitaocima tabloida, a ujedno su i, više puta potvrđeno,

39 Dragan Đilas, "Vučić je ekonomska neznalica," *Vreme*, br. 1420

veoma lojalni birači u izbornom procesu. Zatim, list *Informer* je za aktuelnu vlast bitan i zbog kontinuiranog preispitivanja negativnih stavova i medijsko-političkih slika, koje o njoj stvaraju i gotovo konstantno reprodukuju, kritički nastrojeni mediji. I najzad, *Informer* je nesumnjivi lider u oblasti dnevne štampe u stvaranju vrednosno negativnog imidža sadašnje opozicije kao političkog aktera.

U periodu od oktobra do decembra 2017. godine, Vučićević je analizirao i medijsku scenu u Srbiji, iznoseći negativnu ocenu prema radikalno kritički nastrojenoj štampi i opozicionoj sceni na društvenim mrežama. Takođe, on je bio aktivno angažovan na kritici evropski orientisane javnosti i naglašeno afirmisao podršku Rusiji i njenom političkom lideru, Vladimиру Putinu.

Ovakvo političko vrednosno opredeljenje urednika lista *Informer* ne vodi zaključku o identitetu između stavova Dragana J. Vučićevića odnosno redakcije i aktuelne Vlade Srbije, s obzirom da je ista aktivni učesnik u procesu evropskih integracija i zagovornik regionalnog mira i političke stabilnosti, kao što to neretko tvrde pojedini učesnici u javnom životu, osvrćući se na pitanje slobode medija odnosno često kvalificujući ovaj list kao "glasilo" vladajuće stranke.

Ostaje da je način saopštavanja informacija u ovom listu dominantno kritički, da je neretko u upotrebi i moralna stigmatizacija pojedinih učesnika u javnom životu, čime se ostvaruje efekat učvršćivanja određenog vrednosnog stava kod čitaoca. U tom smislu, evroreformska opozicija je lišena ma kakve političke principijelnosti i moralnog kredibiliteta. U prilog ovoj tezi o opozicionom delovanju, glavni i odgovorni urednik *Informer*a ističe da je opozicija spremna da upotrebi svako sredstvo ne bi li došla na vlast u Beogradu, uključujući i ulične proteste, koji bi mogli nalikovati protestima u Ukrajini, na Trgu Majdan, koji su se pretvorili u političko nasilje koje dovelo do svrgavanja vlasti 2014. godine: "Nemojte imati nikakve sumnje, ako u martu u glavnom gradu kojim slučajem pobede Đilas-Janković-Jeremić udruženi sa Šapićem, Šutanovcem i ostalim dosišćkim liderčićima, istog trenutka imaćemo krizu vlasti na svim nivoima. Žuti, nažalost i dalje brojniji mediji, jedva će dočekati priliku da ospore legitimitet vlasti SNS i predsednika Vučića u Republici; stranci će aktivirati sve svoje "spavače" na svim stranama i svim nivoima, pa i one u vrhu vladajuće koalicije; tajkuni, od kojih je Mišković samo jedan, neće žaliti prljavog keša; jednom rečju - u roku od 15 dana imaćemo opšti haos u kome finansijski nikad moćniji i od stranaca nikad podržaniji 'drugosrbijanci' neće prezati ni od nasilnog, uličnog, krvavog scenarija ukrajinskog tipa."⁴⁰

Odsustvo političke principijelnosti u demokratskom smislu Vučićević uočava i u osporavanju kandidature Ljubiše Preletačevića Belog, koji je kao personifikacija političke parodije na prošlim predsedničkim izborima osvojio gotovo deset odsto glasova, plasirajući se na visoko treće mesto: "Pokušaj Đilasa, Šapića, Jankovića, Jeremića, Šutanovca i ostalih tzv. lidera tzv. opozicije da na beogradskim izborima zabrane listu Ljubiše Preletačevića Belog precizno pokazuje najmanje tri stvari. Prvo, i Đilas i Šapić i svi ostali sada već sasvim dobro znaju da će 4. marta doživeti još jedan izborni debakl, pa onda napadom na Belog i sumnjičenjem dotičnog komedijanta iz Mladenovca za saradnju sa Vučićem pokušavaju najpre da mu otmu pokoji glas, a onda i da unapred pripreme alibi za svoj neizbežni ko zna koji po redu sramni izborni poraz. Drugo, dosovski liderčići optuživanjem Belog za neozbiljnost i sprordanje sa državom pokušavaju zapravo da sami sebe prikažu kao ozbiljne ljudi, jedine vlasne i sposobne da vode glavni grad i državu. I zato onog Belog koga su prošle godine u predsedničkoj kampanji u svojim medijima

⁴⁰ Dragan J. Vučićević, "Najvažniji izbori," *Informer*, 13. 01. 2018, str. 5

predstavljali kao 'važan dokaz demokratije' i slavili kao 'autentičnu pobunu obespravljenih protiv lopovskog sistema' (citat: Jovo Bakić u 'Danasu') danas proglašavaju za režimsku pokvarenu igru i 'projekat Vučićeve tajne policije'?! Treće, i najvažnije, Đilasov, Šapićev, Jankovićev, Jeremićev, Šutanovčev udar na Belog definitivno i nepogrešivo dokazuje da u tome što se danas u Srbiji naziva opozicijom nema ni principa, ni ideologije niti bilo kakve demokratije. Dobro je, dakle, što se desio Beli. Odlično je što je na njegovom primeru postalo potpuno očigledno najstrašnije licemerje dosovskih sećiksa i prevaranata. I zato nemojte da se iznenadite ako 'neozbiljni Beli' i na ovim izborima osvoji više glasova od njih 'ozbiljnih žutih stručnjaka'."⁴¹

Vučićević takođe uočava i transformaciju tzv. opozicione propagande. Tako se sa nivoa kriminalizacije, preciznije rečeno političke optužbe i "etiketa", uprkos izostanku relevantnih pravosudnih odluka, prelazi na identifikaciju vlasti sa moralnim zlom. Povod, a ujedno i dokaz u prilog ovoj tvrdnji, glavni i odgovorni urednik *Informer*a, pronalazi u optužbama opozicionih lidera i predstavnika nekih medija za političku odgovornost za tragičnu smrt Olivera Ivanovića: "Prvo je samozvani nezavisni novinar Dragan Janjić javno osumnjičio predsednika Aleksandra Vučića da stoji iza ubistva Olivera Ivanovića. Onda je predsednik odgovorio – poručio je 'novinaru' da treba da ga je sramota što, bez ikakvih dokaza, optužuje državu za 'politička ubistva' i naglasio da niti on, niti bilo ko iz vlasti, nema veze sa streljanjem lidera SDP. I šta se tada desilo? NUNS je, podržan od takozvanih lidera takozvane opozicije, ekspresno optužio Vučića 'da crta metu na čelu Janjića'?! Čekajte, ko je ovde lud?! Kako je, dakle, moguće da su demokratija i 'sloboda govora' ono kada Janjić, bez ijednog argumenta, optuži šefu države za ubistvo, a strašan je zločin kada Vučić na to odgovori?!"⁴²

Namera Dragana J. Vučićevića nije samo da prikaže opoziciju nedoslednom u političko-demokratskom smislu, te da tako određen procenat građana "veže" za aktuelnu vlast. Isto tako, nije namera samo ni da se na negativnu kampanju odgovori kontra kampanjom političko-medijskog odvraćanja... Stanovište koje Vučićević saopštava je postojanje izvorne nesposbnosti opozicije da utiče na smislen i konkretan način, kreativno doprinoseći unapređenju političkog procesa u zemlji. Rukovodeći se navedenim, Vučićević koristi dve uzajmno povezane strategije:

1) vrši neposrednu komparaciju političkih programa vlasti i opozicije, iz koje se "nameće" zaključak u korist vlasti, 2) zastupa mišljenje o odustvu programa opozicije. Prisustvo ovih strategija ubeđivanja vidljivo je u sledećem citatu: "Vučiću, pederu! Vučiću, lopove! Vučiću, konju! Vučiću, diktatore! U te četiri ingeniozne parole sažela se sva opoziciona politika danas i ovde, i u Srbiji i u Beogradu. Ko tvrdi drugačije čik neka pokuša da se priseti bilo koje suvisle ideje Đilasa, Jankovića, Jeremića, Šutanovca, Radulovića, Obradovića... Dajte, molim vas, podsetite nas na bilo koji konstruktivni, realni predlog koji su dosovski kandidati izneli tokom ove predizborne kampanje. Samo nemojte pritom da mi pominjete Đilasa i njegov 'predlog' da vrtići budu besplatni i da udžbenici za osnovnu školu rastu na grani. Jer to svašta nešto jeste, ali realno i ozbiljno nije. Nema tu, dakle, nikakve ideje. Nema nikavog suvislog predloga ili realnog plana. Osim ideje da se, milom ili silom, otme vlast, osim plana da se opljačkaju državne pare. Dajte, dakle, da vidimo, redom, jedno po jedno. Vučić i njegovi grade 'Beograd na vodi'. Opozicija kaže – to će, čim se dokopa vlasti, da obustavi. Vučić i njegovi napravili muzičku fontanu i sredili trg na

⁴¹ Dragan J. Vučićević, "Zabrana Belog," *Informer*, 24. 02. 2018, str. 5

⁴² Dragan J. Vučićević, "Pripreme za finalni haos," *Informer*, 24. 01. 2018, str. 5

Slaviji. Opozicija kaže - to će sve da sruši i vratiće tamo grob Dimitrija Tucovića?! Vučić i njegovi najavljuju gradnju metroa. Opozicija kaže – to se nikada neće desiti, to je čista fantazmagorija (isto su pre tri-četiri godine govorili i za ‘Beograd na vodi’). Vučić i njegovi kažu – urediće beogradsku periferiju, cilj je da svi stanovnici prestonice imaju kanalizaciju. Opozicija kaže – to je prevara, tako se kupuju glasovi ‘zatucanih iz udaljenih naselja’ (citat: Vuk Jeremić)!?!⁴³

Vučićevićeva analiza srpske opozicije pored toga uočava i kontrast između opozicije i lidera SNS-a, Aleksandra Vučića, u kontekstu autoriteta na spoljnopolitičkom planu. Vučićevu izuzetnost nadilazi bilo kakvu političku orijentaciju i kompetenciju takmaka na političkoj sceni, bez obzira da li su saradnici u vlasti ili partneri u opoziciji. Ovo se posebno potencira u odnosu na protivljenje SAD. Stavljen u širi kontekst priče o uticaju na SAD na region, Vučićevićev stav je da pored posebnosti Vučića treba potencirati i političku beznačajnost i jalovost njegovih protivnika: “Poseta Mičela pokazala je i da u Srbiji danas, nažalost, nema nikoga osim Aleksandra Vučića, nikoga osim predsednika države, baš nikoga ko sme da Amerikancima jasno i glasno kaže šta može, a šta ne može, šta Srbija hoće, a šta nikada i nipošto neće da uradi. Svi ostali, uključujući i premijerku Brnabić i šefa diplomatičke Dačića, kada vide bilo kog malo više rangiranog američkog diplomata, kao da izgube moć racionalnog razmišljanja. Odmah počnu da mrsomude i vrte ukrug izlizale fraze u paničnom strahu da se ne zamere Imperiji. Ne razumeju, sinji kukavci, da najjači poštuju samo jake. I? Šta ćemo sad? Pa pobediti ne možemo, izgubiti ne smemo.”⁴⁴

Ipak, stanovište o ograničenjima u potencijalima i sposobnostima opozicije nije zasnovano isključivo na činjenici da je reč o različitim političkim pozicijama, niti je u upotrebi jedino defaminacija psihološko-moralnog karaktera njenih predstavnika. U nedeljnoj štampi pojavili su se realistični komentari, što opozicione političke “samoskrivljene nezrelosti”, što političko-taktičke nedoraslosti. Tako Ljiljana Smajlović, kolumnistkinja *Nedeljnika*, piše: “Ako je u nedelju bitka za Staljingrad, kako tvrdi prvakinja opozicije, znači li to da je opozicija sebi namenila ulogu Hitlera? Ili možda Staljina?... Paralela je valjda da bi sa padom beogradskog Staljingrada pala i cela piramida vlasti, da Vučić politički ne bi mogao da prezivi gubitak prestoničkog plena, da bi lokalni izbori marta 2018. odigrali ulogu jugoslovenskih predsedničkih izbora u septembru 2000. Nesreća je Vučićeve opozicije upravo to što kod Vučića nema ništa od Miloševićevog nonšalantnog prezira prema opoziciji i njenim medijima. Ovaj predsednik Srbije vlasti ne prilazi kao nečemu što mu po prirodi stvari sleduje i što mu je samo palo u krilo. Naprotiv. Za Vučića je svako selo u Srbiji Staljingrad. On svake i najmanje izbore doživljava kao biti ili ne biti. U tom se smislu opoziciji može desiti najgore, odnosno upravo što je prizivala i priželjkivala: da u nedelju dočeka reprizu bitke za Staljingrad. I pored najbolje volje, ne uspevam da shvatim taj silni apetit Vučićeve opozicije za starim narativom iz devedesetih, za podgrevanjem istih starih političkih jela kojim je davno istekao rok.”⁴⁵

Slični uvid u nemoć opozicije, prepoznaje i kolumnista lista *Nedeljnik*, Zoran Panović, koji uočava njenu nesposobnost da shvati prirodu Vučićeve dominacije u političkoj borbi u Srbiji: “U strukturi prihvatanja Vučićeve harizme spontano ima prednost nad manipulativnim, i to je ono što opozicija ne uspeva da

43 Dragan J. Vučićević, “Kraj opozicione politike,” *Informator*, 17. 02. 2018, str. 5

44 Dragan J. Vučićević, “Tramp, Mičel i Srbija,” *Informator*, 17. 03. 2018, str. 5

45 Ljiljana Smajlović, “Glas Angele Merkel,” *Nedeljnik*, br. 321, str. 18

razume pokušavajući da ga sruši ad hoc koalicijama, instant ili recikliranim liderima, i to u vreme zenita naprednjačkog vođe.”⁴⁶

Prikaz opozicije u navedenim medijima karakterišu (bar) dva relevantna momenta: izrazitu vrednosno repulzivnu komponentu sadržanu u tekstovima u kojima dominira političko-vrednosna defaminacija, često ocigledna u tekstovima Dragana Vučićevića, glavnog i odgovornog urednika *Informera* i realističnije uočavanje nedostataka u taktičkom pristupu opozicionih lidera. U periodu januar-mart, pre svega uslovljeno potrebom predstavljanja kandidata i programa pred predstojeće izbore, izostala je samoviktimizacija i autoheroizacija opozicionog angažamana. Potreba za jasnom i motivišućom porukom, je tako nadišla postojani naum opozicionih lidera i njihovih medijskih “pomagača” za isticanjem njihove autentične psihološko-moralne i političko-istorijske izuzetnosti.

Bespoštedni medijsko-politički rat u vrtlogu gradskih izbora; slike političkih aktera; beogradski izbori 2018.

Izbori za Skupštinu grada Beograda predstavljali su centralnu političku temu tokom perioda januar-mart 2018. godine. Razlozi za tako nešto su brojni, premda su neki važniji od drugih. Štampani mediji u Srbiji su, pokazalo se na više primera, na poseban način senzibilisani i orijentisani većinom na unutrašnju politiku, tačnije stranački život, dok se sve ostale političke, ekonomske i šire društvene teme, tek u drugom i trećem planu. Zatim, beogradski izbori su dobili i širi i znatno kompleksniji karakter od pukog glasanja za organ lokalne samouprave izuzet od institucionalne “omnipotencije” i velikih zakonskih ovlašćenja. Razlog je u specifičnom ulogu, koji je politički, medijski i tako i simbolički pripisan ovom političkom procesu. Štampani mediji pratili su tako i kreirali slike političkih aktera, analizirali uslove pod kojima se odvija izborna utakmica, “otvarali prostor” za različite, mahom, negativne ocene rada gradske vlasti i bavili se opsežnom interpretacijom ishoda izbora.

Ulog beogradskih izbora nije bio samo politički, već u pojedinim slučajevima, gotovo istorijski. Tako Đorđe Vukadinović, opozicioni poslanik i analitičar i istraživač javnog mnjenja, povodom beogradskih izbora piše o neophodnosti jedinstvene opozicione liste i o beogradskim izborima kao izborima u kojima je ulog veći od lokalnog glasanja. Reč je doslovno o borbi za opstanak demokratije i potrebi da se održi “elementarna politička stabilnost i pristojnost”: “Ako je barem upola tačno sve ono što su predstavnici NDB, SDS, DSB i Dveri mesecima govorili u skupštini i po medijima za Aleksandra Vučića, njegovu stranku i njegove kumove i prijatelje – ili makar ako oni to sve zaista misle i veruju – onda absolutno nema nikakve dileme da su se morali ujediniti sa svima koji iole mogu pomoći da se tom zlu nekako stane na put. Ponavljam: ako je Vučićev režim takav kao što oni govore – a i ja mislim – da jeste, onda nema mesta političkom eksperimentisanju i ‘razigravanju’, jer je u igri sam opstanak demokratije i mogućnost da ubuduće nekih koliko-toliko pravih i neizvesnih izbora uopšte bude.”⁴⁷

46 Zoran Panović, “Tri spiska,” *Nedeljnik*, br. 321, str. 21

47 Đorđe Vukadinović, “Beograd pred izborom,” *Vreme*, br. 1410, str. 18

Međutim, znatno viši nivo "dramatizacije i podizanja uloga" u beogradskoj izbornoj trci, Vukadinović, ovog puta u ulozi istraživača javnog mnjenja, pokušava da postigne komentarišći sopstvena istraživanja, koja su realizovana paralelno sa predizbornom utakmicom: "Uz rizik da zvučim previše dramatično, rekao bih da se radi o pitanju da li se u dogledno vreme može preokrenuti trend kolektivnog ludila i društvene propasti, koji se sve jasnije pomalja ispod našminkanih statistika i lakisanih TV izveštaja."⁴⁸

Kao posledica dramatizacije i "podizanja temperature", podgrevana su očekivanja kako opozicionih lidera, tako i birača. Beogradski izbori su svojevrsni "prozor šansi" za početak promene vlasti u Srbiji. U kontekstu navedene ideje stoji komparacija između rezultata predsedničkih izbora u Beogradu i navodnog potencijala opozicije u aktuelnom lokalnom nadmetanju za Skupštinu grada Beograda. O tome je upravo pisao novinar lista *Nedeljnik*, Nenad Čaluković: "Rezultati sa predsedničkih izbora, međutim, kao i izborna iskustva u protekle dve decenije u Beogradu u kojima je prograđanska opcija mogla da računa na uspeh – jasno ukazuju zašto se izbori u martu tretiraju kao poslednja realna šansa za opoziciju. I prvi ozbiljniji test za Vučića od dolaska na vlast. Vučić jednostavno zna da bi gubitak izbora u Beogradu mogao da bude početak njegovog kraja na vlasti. Ili bar da ozbiljno uzdrma njegovu vlast u Srbiji. I to je suština. Ali svesni su toga i opozicioni lideri."⁴⁹

Možda najilustrativniji prikaz značaja beogradskih izbora za "nov početak" ponudio je novinar *Novog Magazina* Mijat Lakićević, koji povodom beogradskih izbora piše: "Ko drži ključeve Beograda, drži ključeve Srbije. Zato nije čudo što se oštре sablje i kopljia za beogradski boj. Beograd ima ogroman ne samo simboličko-politički nego i praktično-ekonomski značaj. U stvari, da nije drugog ne bi bilo ni prvog."⁵⁰ Istovremeno, više puta su prikazana i očekivanja i praktični značaj Beograda za opozicione lidere. Ovu dimenziju izbornog izjašnjavanja Beograđana i Beograđanki najilustrativnije je sažeо je Boško Obradović, lider pokreta Dveri: "Padom Vučića sa vlasti u Beogradu mnoge će se stvari promeniti u Srbiji i to će biti veliki početak njegovog pada sa vlasti u celini."⁵¹

S druge strane, mediji bliski vlasti, poput dnevnog lista *Informer* takođe vrlo jasno potenciraju značaj izbora. Razume se, sa drugaćijom motivacijom. Ona se, pre svega, ogleda u težnji da se potenciranjem njihove važnosti, izvrši značajna mobilizacija biračkog tela SNS-a: "Predstojeći beogradski izbori nisu izbori za Beograd. To su izbori za Srbiju. To su izbori koji će definitivno odrediti kolektivnu sudbinu Srba. Na tim izborima odlučićemo kuda, kako i s kim dalje. Hoćemo li napred ili nazad. Hoćemo li ozbiljnu državu ili tajkunski paradržavni provizorijum dosiističkog tipa u kakovom smo živeli do 2012. godine. Hoćemo li nezavisnu i slobodnu Srbiju ili vazalnu zemlju kojom se 'na dugme' vlasta iz Brisela i Vašingtona. Šta kažete? Preterujem? Na lokalnim izborima odlučuje se samo o kanalizaciji, gradskom prevozu, vrtićima i školama? Jeste, sve je tako, ali ipak uopšte nije. Jer, ako su predstojeći beogradski izbori samo 'komunalni' i samo 'lokalni', pa šta onda na njima traže Đilas, Janković i Jeremić? Da neće, može biti, NATO Vuk Pozderac Jeremić lično da se bavi proširenjem kanalizacione mreže na Banovom brdu, da neće Saša Janković svojeručno da reformiše 'Gradsku čistoću' ili je, šta vi mislite, tajkunu Draganu Đilasu baš tako

48 Isto, str. 19

49 Nenad Čaluković, "Zašto su izbori u Beogradu najvažniji od 2012. godine," *Nedeljnik*, br. 316, str. 18

50 Mijat Lakićević, "Na izbore sa firmom Vučić," *Novi magazin*, br. 314, str. 18

51 Boško Obradović, "Beograd na vodi je najveća peronica para na Balkanu," intervju sa Milanom Ćulibrkom i Zoranom Preradovićem, *NIN*, br. 3502, str. 11

jako stalno do dečijih vrtića?! Konačno, ako su u martu samo izbori za Beograd, pa šta zaboga na njima i oko njih traži Miroslav Mišković?! Otkud to da gazda 'Delte' lično poziva lidera opozicije i nudi keš ne bili ih sve ugurao u jednu kolonu protiv Vučića?! Šta rekoste? Da, istina je, lista SNS nosi ime Aleksandra Vučića, al' na toj listi nema Vučića. Njegovo ime je tu samo da bismo razumeli. Da izbori u Beogradu ni slučajno nisu lokalni, da su ti izbori najvažniji, nacionalni izbori od 2012. godine naovamo."⁵²

Po pisanju štampanih medija "bliskih" vlasti, jasno se može zaključiti da su beogradski izbori imali važan i višestruko bitan ulog. Utoliko je pisanje o njima bilo povremeno prožeto patosom dramatizacije, nemira, projektovanim očekivanjima, ili snažnim emocijama odbijanja ili indignacije, u zavisnosti od okolnosti, tačnije u zavisnosti od događaja. Ipak, važan motiv u kreiranju diskursa, posebno kritičkog, bilo je potenciranje mogućnosti da je smena vlasti i nužna i praktično moguća.

U tom kontekstu, opozicioni lideri su ovu izbornu kampanju razumeli i kao priliku da se iskažu i potvrde kao istraživači javnog mnjenja. Jedan od glasnijih u tom naumu, bio je Boško Obradović, lider pokreta Dveri koji je nastupio u programsко-koalicionom savezu sa pokretom "Dosta je bilo!" predvođenim Sašom Radulovićem. Uveren da nudi nešto posebno i inovativno, Obradović je prikazao biračke slojeve na sledeći način: "Birači u Beogradu se dele na one koji su zadovoljni aktuelnom vlašću SNS-a i oni će verovatno opet glasati za Aleksandrom Vučićem i njegovih sedam patuljaka i one koji žele povratak na staro, na vreme vlasti DS-a, i oni mogu da biraju između šest-sedam derivata DS-a. Ali, postoji i veliki broj birača koji ne žele ni sadašnju ni bivšu vlast, već nešto novo, drugačije, nekompromitovano, a Dveri su predizbornom saradnjom sa Pokretom Dosta je bilo pokazale da postoji i ta treća opcija... Po svim najnovijim istraživanjima cenzus za nas nije bio problem i mogli smo i samostalno na ove izbore, ali je naša logika bila da ukrupnimo opozicione snage i napravimo jaču izbornu listu, koja bi predstavljala alternativu strankama i sadašnje i bivše vlasti. Želeli smo da 'napadnemo' dvocifren izborni rezultat i postanemo odlučujuća politička snaga za formiranje buduće vlasti u Beogradu."⁵³

U cilju podizanja izlaznosti opozicionih birača, nije bilo dovoljno potenciranje uloga beogradskih izbora, već je, povremeno, trebalo ponuditi i projekciju rezultata, koji je jasna sugestija da treba glasti i podržati "opozicionu stvar". U prilog podrške ideji izbora sa neizvesnim ishodom, u pomoć nedeljničkoj štampi pozvan je istraživač javnog mnjenja i opozicioni poslanik, urednik sajta Nova Srpska Politička Misao, Đorđe Vukadinović.

U gotovo programskom tekstu o tehničkoj proizvođenja atmosfere neizvesnosti u medijima, ovaj društveno-politički delatnik piše "Srbija je duboko podeljena zemlja, kojom se iz dana u dan ne samo nesmetano širi, nego i sa najviših mesta u državi još podstiču ta endemska podeljenost, mržnja i paranoja. I u toj podeljenosti – ne treba imati iluzije – 'njihova' polovina je još uvek ubedljivo veća i jača. I kod nje skoro da nema sumnji, preispitivanja i kolebanja. Beograd je tu samo delimičan i uslovan izuzetak. Odnosno, zahvaljujući nešto povoljnijoj demografskoj strukturi (u prevodu, ljudi su u Beogradu ipak malo više obrazovani i bolje informisani) ovde to zaostajanje nije tako dramatično, što bi, uz maksimalnu i iskrenu mobilizaciju svih sa ove strane, teoretski moglo doneti jednu konačno i istinski neizvesnu izbornu ut-

52 Dragan J. Vučićević, "Najvažniji izbori," *Informer*, 13. 01. 2018, str. 5

53 Boško Obradović, "Beograd na vodi je najveća peronica para na Balkanu," intervju sa Milanom Ćulibrkom i Zoranom Preradovićem, *NIN*, br. 3502, str. 12

kmicu – bez koje, čak i da nema onog malignog političko-kriminalnog vrha, dugoročno nema ni demokratije ni slobodnih izbora (i obrnuto)."⁵⁴

Na Vukadinovićev stav o značaju izbora i prepostavljenoj neizvesnosti, nadovezao se prilično euforično i samouvereno, jedan od viđenih "favorita" na beogradskim izborima, Dragan Đilas. Uveren u svoju moć predviđanja, tačnije prepoznavanja i razumevanja trendova u biračkom telu, Đilas je tvrdio kategorički sledeće: "Pošto vladajuće stranke ne mogu uzeti više od 380.000 šta god radile, to znači da su 450.000 i jedan glas dovoljni za pobjedu. Važno je samo da Beograđani shvate da možda baš njihov glas može biti taj. Beogradski izbori imaju loš sistem i zato što se gradonačelnik ne bira neposredno. Tražio sam način da se to promeni, ali moja stranka to nije htela da podrži. Zato mi danas ne znamo ko je kandidat za gradonačelnika liste koja je na vlasti. Da smo se ujedinili, oduvali bismo Vučića na ovim izborima. Taj sistem bi radio i za nas a ne samo za njih."⁵⁵

U duhu Vukadinovićeve preporuke, Đilas dalje razvija svoj predizborni narativ pozivanjem na navodnu očiglednu razliku između SNS-ovog Beograda i Beograda koji je on predvodio u vremenu dok je bio gradonačelnik. Za Đilasa, razlika je jasna: "Svojim očima ljudi mogu svakodnevno da vide kako grad izgleda, verujem da znaju i sećaju se kako je bilo pre 4, 5 godina, da su porodilje imale pune pakete kad izlaze iz porodilišta, sad nemaju ništa, da su deca imala besplatne udžbenike, da smo gradili vrtiće, pomagali penzionerima, kupovali autobuse, ulagali u gradski saobraćaj... Da smo neke stvari napravili boljim nego što sada jesu. Vide da nijedna nova osnovna škola nije napravljena, nema novog vrtića, doma zdravlja. Sve je pitanje zdravog razuma, ne samo poruka koje stižu sa Pinka, Prve, Hepije, iz tabloida. Drugo, to jasno pokazuju brojevi sa izbora od 2014; tada je glasalo 815 hiljada ljudi, a SNS i SPS su imali 463 hiljade glasova, tri godine kasnije na predsedničkim izborima glasalo je sto hiljada ljudi više, a Aleksandar Vučić je dobio 403 hiljade glasova. Porastao je broj glasača, sasvim sigurno vlast je neke dopisala u spiskove, znamo šta se sve događalo i na biračkim mestima, ali opet, to je pad od 60 hiljada. Nema te matematike po kojoj ova vlast na ovim izborima može da pređe 380 hiljada glasova i nijedan ozbiljan istraživač neće reći da mogu preko toga. Po mom očekivanju, u Beogradu treba da glasa 900 hiljada ljudi i od 5. marta oni su – opozicija."⁵⁶

Ipak, da bi se uveličala vlastita uloga, a ujedno i pronašao alibi za eventualni budući poraz, nekadašnji gradonačelnik osvrnuo se i na neravноправне izborne uslove, premda je na izbore pristao zbog "viših političkih ciljeva": "Nije moguće u ovako neravноправnim uslovima uopšte doći do birača na pravi način ma koliko da smo opština obišli. Da podsetim da je SNS počeo da opkoljava naše štandove nekim svojim pretorijancima i ljudi, naravno, imaju strah da onda priđu. Pozivali su ljudi na fiksne i mobilne i uneli dodatan strah kod velikog broja njih da misle da moraju da glasaju za vlast kako im se ne bi pogoršao položaj. U medijima smo bili zastupljeni stotinu puta manje nego vlast koja od jutra do mraka na svim televizijama obećava makete u koje su neki verovatno poverovali da su već infrastrukturni objekti. Ipak, optimista sam, verujem da je mnogo mudrih birača koji znaju kako žive i vide kako se grad vodi u pogrešnom pravcu."⁵⁷

54 Đorđe Vukadinović, "Igra u opstanak demokratije," *Vreme*, br. 1414, str. 24

55 Dragan Đilas, "Mi i SNS smo smo dva nespojiva sistema," intervju sa Dragom Pejović, *NIN*, br. 3505, str. 12

56 Dragan Đilas, "Vučić zna da ih u Beogradu ne vole," intervju sa Jelkom Jovanović, *Novi magazin*, br. 354, str. 18

57 Dragan Đilas, "Ako SNS ponovo formira vlast, Beograd se neće oporaviti vekovima," intervju sa redakcijom, *Nedeljnik*, br. 317

Pored diskusije o ulogu koji izbore nose, ali i analize uslova pod kojima se izbori održavaju, pretežan deo prostora u štampanim medijima, razumljivo, posvećen je političkim porukama i interpretativnim maticama na kojima se pomenute poruke zasnivaju. Jedna od poruka, možda i najupečatljivija je stav "Vlast u Beogradu, predvođena SNS-om je kriminalna, tačnije ona funkcioniše kao organizovana kriminalna grupa (mafija) koja državu otela od građana tako što je obesmisnila svaki oblik doslednog poštovanja zakona i običaja demokratije."⁵⁸

Glavna retorička strategija koja je korišćena je strategija kriminalizacije vlasti, tačnije njenog izjednačavanje organizovanom kriminalnom grupom. Reč je o svesnom "zaboravu" policijsko-sudske prakse i različitim novinarskim kodeksa, "amneziji" u odnosu na novinarske standarde profesije, sa jasnim ciljem se vlast degradira i izazove revolt stanovništva, u specifičnim uslovima napetosti koje nosi izborni proces. Kriminalizacija vlasti, bila je tako "začinjena" nizom ličnih i moralističkih optužbi na račun glavnih protagonisti političkog života. Naravno, i ovog puta je kriminalizacija bila usmerena primarno ka Vučiću i viđenijim akterima gradske vlasti.

Potpuno u saglasju sa strategijom kriminalizacije, Dragan Šutanovac, u tom trenutku još lider Demokratske stranke, kaže: "Vode ga mali u ime i za račun velikog gazde. U Beogradu se više ne uvažavaju ni struka, ni znanje, ni iskustvo. Oni koji ga vode doživljavaju ga kao plen. Beograd je grad u kome Vesić i Mali raskopavaju ulice da bi se slikali, da bi neko zaradio stavljući kič novogodišnju rasvetu u septembru i skidaju je u kasno proleće. Zarobili su Beograd, a Vesić i Mali, kao njegovi tamničari, odlučuju šta i kako se radi i gde metroom spajaju ništa ni sa čim. Zato je naš cilj da oslobođimo Beograd od njih, zbog kojih mnogi danas žele da pobegnu odavde."⁵⁹ Doduše za ovog opozicionog političara sporan je odnos prema Beogradu i kao urbanoj celini, kako s obzirom na funkcionalisanje gradske uprave i niz nezavršenih poslova u procesu svojinske transformacije na izvoz: "Na raskopavanje grada kako im padne na pamet, razna planiranja bez konsultacija sa stručnim ljudima, silovanje zdravog razuma građana gde im uzimate novac za grejanje, a onda od tog novca pravite fontanu ili neki jarbol, potom promocija prostakluka i primitivizma koji u Beogradu nikad nije ovakav bio. Estradizacija reklama kako je ovde jeftin noćni život, dobra zabava, lepe žene, sve skupa od Beograda su napravili vašar na koji dolaze neki mladi ljudi sa sitnim džeparcem da se provedu fantastično. To sve mora da se promeni."⁶⁰

Paralelno sa Šutanovčevim zahtevom za promenom, na opozicioni narativ o glavnom gradu Srbije nadovezuje se onaj o, navodno, kriminalnim poslovima koji karakterišu gradsku upravu. Podrugljivo i suprotno standardima profesije, izrujuće se, primera radi, sagrađena fontana na trgu Slavija, a predmet ironije i zlonamernosti su i gotovo svi drugi pokušaji podizanja standarda u životu građana glavnog grada. Primer ovog stila pisanja i oštре kritičke poruke sreću se u tekstu Dragoljuba Žarkovića, glavnog urednika lista *Vreme*: "Beograd vrvi od otkrivenih i još neotkrivenih afera, gradom se upravlja mešetarski, nekako rođački, strancima se poklanjavaju zemlja i pravo na višedecenijske dividende, gotovo svake noći dogodi se neko ubistvo prepoznatljivo po mafijaškom rukopisu, aktuelna vlast pravi haos u gradskom i železničkom prevozu, govori o obnovi fasada a jedva su ih okrečili i prve aprilske kiše spraće tu šminku, Beograd se getoizira razvijajući centre 'društvene podobnosti' otvaranjem objekata u kojima nije pred-

58 Dragan Šutanovac, "Neko će u istoriju, neko će u zatvor," intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *NIN*, br. 3503

59 Isto, str. 13

60 Isto, str. 13

viđena poseta običnog sveta, gradi besmislenu i skupu fontanu na Slaviji, cinično tvrdeći da je to bio projekat Đilasove gradske uprave i ne pominjući da je taj projekat podrazumevao podzemne prolaze za pešake...”⁶¹

Redovna tema, koja gotovo da dobija svojstvo kolumnе, je i tema “Beograda na vodi”. Nakon održanih gradskih izbora, u nedeljniku *NIN* je u formi intervjuva nastavljen pokušaj obesmišljavanja ovog urbanističkog projekta. Sagovornik, stručnjak iz reda arhitekata, odabran je sa ciljem da se snagom “argumenata” struke, dobije “rat” protiv vlasti. Retorika odabranog sagovornika *NIN*-a, međutim, izmakla je iz diskursa profesije, preklopivši se sa svakodnevnim političkim diskursom protivnika režima, tako da je ista sadržala tek ponešto od ekspertske analize. Arhitekta Dragoljub Bakić u razgovoru sa Oljom Bećković, novinarkom *NIN*-a, u očiglednom opozicionom zanosu, kategorički tvrdi: “Projekat ‘Beograd na vodi’ će da ubrza promene. Jer je on kulturološka atomska bomba koja će prvo da razori vlast koja ju je projektovala. Tamo se dogodio cunami jedne bahate moći i samovolje. Cunami koji je srušio javni interes. Savski amfiteatar, jedna od najvrednijih lokacija Beograda, straćen je za sva vremena. Beograd ne može da podnese zamisao da na tom mestu bude dva miliona kvadrata nečega. To je nemoguća misija! Beograd je jedan od najstarijih evropskih gradova sa kontinuiranim stanovanjem, njegova silueta kreće od Ušća, preko Beogradske tvrđave, Saborne crkve i njenog tornja sve do zvonika i Hrama Svetog Save. Znate šta... onaj ko radi ‘Beograd na vodi’, on mrzi Beograd. Za mene tu nema dileme.”⁶²

Nakon što su svi aspekti projekta dovedeni s u pitanje, Bakić projektuje haotično stanje stvari na čitav grad Beograd. “Beogradom se loše upravlja, a on je i ružan” – moto je ovog opozicionog arhitekte. Iako zvučna, ova kritika više politička ekspresija, nego promišljen stav. Razlog je u nedostaku argumenta, ali i u prekomernoj dozi propagandne retorike: “Napravljen je haos u državi, haos u glavnom gradu, haos u glavama ljudi i nije čudo što se ovako glasalo. Šta gledaju na televiziji, koje novine čitaju? Beograd je jedna tužna priča, okružen je favelama i getoima izbeglica koje prave divlje kuće bez infrastrukture. Uništene su centralne opštine Vračar, Bulbuder, Profesorska kolonija... od divnih osunčanih ulica napravljeni su kanjoni, nijedna kuća se nije pravila po projektu, probijalo se i dozidivalo po 3-4 sprata... Ne možete tako da radite, a da imate lep grad. Imaćete jedan ružan grad, koji će biti privlačan samo za trećerazredne turiste koji će ovde imati jeftinu, banalnu, estradnu, primitivnu zabavu. Improvizorijum od države u kome svi čute.”⁶³

Relevantna sličnost između stava angažovanog intelektualca i opozicionog lidera, u ovom slučaju Dragana Đilasa, gotovo da je očigledna. U jednom do brojnih intervjuva, nekadašnji lider DS, jasno tvrdi da postoji jasna i konačna razlika između vlasti SNS-a i njegove koalicije. Njegovo insistiranje je na vrednosnoj razlici čime se govor dovodi u vezu sa pokušajem da se pridobije određeni sloj u biračkom telu koji je 2012. gotovo trajno napustio nekada moćne evroreformske stranke. Stoga, evociranje sadržaja poruke i retorike kojom se ona iskazuje gotovo da spontano ide uz Đilasa. Eho kampanje podsećanja kojom je lider demokrata Tadić pobedio tadašnjeg lidera SNS Nikolića je više nego jasan: “Ne verujem u sistem u kome će predsednik države da kaže da su oni koji misle drugačije jadnici, bednici, izdajnici i

61 Dragoljub Žarković, “Pričvrljivanje opozicije – borba za opstanak – potvrda da u politici važi slogan ili jesi ili nisi lav”, *Vreme*, br. 1416, str. 5

62 Dragoljub Bakić, “Svi su na neki način ucenjeni ili korumpirani”, *NIN*, br. 3509

63 Isto

kriminalci. Ne možete vi da izgovorite da je žena jednog opozicionog kandidata šef narko-mafije i da posle nastavite da se bavite politikom. I da šef njegove stranke kaže da se malo zaneo. Pa neka se zanese do ustanove neke koja je za takve slučajeve. E zato ne može sa SNS. Jer su to dva sistema nespojiva.”⁶⁴

Iako gradski izbori nisu oni u kojima bi bila očekivana refleksija na republičku vlast i legalno izabranog predsednika, negativna opsesija Aleksandrom Vučićem, bila je najviše korišćena tema u opozicionom diskursu. Tako Boško Obradović, lider pokreta Dveri, u intervjuu nedeljniku *NIN* poručuje: “Za mene je smena Vučića prioritet svih prioriteta i uslov za početak političkih promena, ali ne smemo dozvoliti da, kao posle pada Miloševića i Tadića, sve ostane isto, jer bez obzira na smenu vlasti Srbijom vlada politička mafija: korumpirani policajci, tužioci, sudije, političari, bankari i medijski magnati. Suština promena je da se razbije taj korumpirani sistem. Beograd navodi je najveća peronica para na Balkanu i zato prvi mora da bude preispitan.”⁶⁵

Uporedo sa negativnom opsesijom Aleksandrom Vučićem i pratećom, može se reći podrazumevanom kriminalizacijom, reaktivirala se i polemika o upitnosti demokratije u Srbiji u svetu okolnosti pod kojima se odvijaju izbori. Ova tema nije “delegirana” prvi put od strane opozicije, obzirom da je prateći narativ svakog izbornog ciklusa, od dolaska na vlast Aleksandra Vučića i SNS-a. U pomenutom kontekstu, jedan od kandidata, bivši lider DS i gradonačelnik, Dragan Đilas otvoreno kaže: “Neće biti fer i poštenih uslova, ali ne znači da treba da odustanemo od borbe. Kupovina glasova je već počela, ljudi sa prepunim kesama sa oznakama SNS-a obilaze kuće i stanove, prete ljudima tako što govore da su na spisku. Ali i pored svega toga imamo snage da sprečimo krađu na samim biračkim mestima i da izađemo kao pobednici.”⁶⁶

U sklopu narativa o već prepostavljenoj neregularnosti izbora trebalo je, izgleda, prikazati neregularnom i atmosferu i postupke u izbornoj kampanji. Prepostavljena namera je formiranje “celovite” slike o karakteristikama političkog života u Srbiji, odnosno, prikaz istog kao suštinski nedemokratskog, haotičnog i tenzičnog, a pre svega bremenitog zloupotrebama javnih resursa, medija i državnih funkcija. U tom kontekstu treba razumeti i tekst novinarke nedeljnika *Vreme* Ivane Milanović Hrašovec. Ona, baveći se izborima, navodi sledeće: “Izborna kampanja za Beograd, što je počela 15. januara, nije mnogo drugačija od ostalih kampanja u poslednjih nekoliko godina. Kao i sve prethodne, naglašeno je medijska i naglašeno funkcionerska. Upregnuta u skoro svim medijima i pre raspisivanja izbora, uz primetno uklanjanje kritičkog mišljenja, sa povиšenim tonom, sa planovima i obećanjima koji narastaju do pucanja i sa sve manje skrupula prema protivnicima.”⁶⁷

Posebno je naglašena, sa nesumnjivim umišljajem, polemična crta kampanje koja je interpretirana kao “teror” vlasti nad opozicijom. U navedenom tekstu novinarke lista *Vreme* nije prisutna ni minimalna sumnja ili upitanost povodom retorike opozicionih predstavnika, a izostala je i svaka analiza sadržine izbornih poruka opozicionih lidera. Na stubu “političkog srama” kao u filmovima sa “dežurnim negativcima”, mora da bude samo vlast, pri čemu su ovog puta, opoziciono delovanje, program i učinak, obavijeni “velom amnezije”.

64 Dragan Đilas, “Mi i SNS smo dva sistema nespojiva”, intervju sa Draganom Pejović, *NIN*, br. 3505, str. 10

65 Boško Obradović, isto, str.

66 Dragan Đilas, “Mi i SNS smo dva sistema nespojiva”, intervju sa Draganom Pejović, *NIN*, br. 3505, str. 12

67 Ivana Milanović Hrašovec, “Izbori u gradu opseña i straha”, *Vreme*, br. 1414

U tom duhu je i sledeći iskaz: "Samo što ovoga puta tako diktirana agresivna kampanja u svom pohodu 'čišćenja terena' prodire do najdubljih pora grada, seže do običnog, svakodnevnog života prerastajući u dubok prezir onog 'drugog' i direktno zastrašivanje. Već viđena Vučićeva tehnika zavođenja 'malog, običnog birača', zasnovana na 'boljem životu' i pričama o razdoru između njega i njegovih kao 'radničke klase' i opozicije kao 'heradničke', do sada je davala rezultate. Nakon svađalačkog, netolerantnog rečnika u obraćanju protivnicima, inače ustaljenom navikom u (ne)kulturi svakodnevnog života u Srbiji, predsednik se pohvalio time kako su uz njega najvredniji i najuspešniji, "najbolji lekari, profesori, borci za prava građana, umetnici".⁶⁸

Stoga je, kako sledi zaključak, sporno angažovanje poznatih ličnosti i profesionalaca na listi SNS-a, a jednak je nepoželjnom smatrano i pojavljivanje lidera najveće stranke na vlasti. Štaviše, po sudu navedene novinarke, sporni su svi koji ikad pomisle da se identifikuju sa SNS-om ili budu njegov deo, do te mere da se radi o negativnoj evoluciji političkog sistema prakse, tako da sadašnji politički poredak postaje autoritarniji i neslobodniji nego poredak Slobodana Miloševića iz devedesetih godina prošlog veka: "Zašto je onda, budući da njegovu stranku podržava vrhunski kadar, predsednik Srbije morao lično da se uključi u kampanju za Beograd, zašto je lista morala da nosi njegovo ime i zašto se nad pojedinim imenima sa te liste javnost, a pogotovo ljudi iz struke, zgražavaju i to upravo zbog 'bahatosti i osionosti'. Čak gledano i kroz istoriju moderne autokratske Srbije, ni Slobodanu Miloševiću nije bilo svojstveno takvo padanje na lokalne stranačke grane."⁶⁹

Upravo da bi se na još jedan način bacila senka na gradske izbore, korišćen je motiv tzv. "funkcionerske kampanje". U tom kontekstu, Ivana Milanović Hrašovec piše: "Ono što beogradske izbore dodatno razlikuje od ranijih jeste intenzitet funkcionerske kampanje u kojoj su angažovani i najviši državni funkcioneri. Dodatnu, nimalo zanemarljivu prednost vladajućim strankama obezbedila je duga pretkampanja – u kojoj se nagađalo hoće li biti ili ne prevremenih gradskih izbora, a onda hoće li uzgred biti i vanrednih republičkih. Tome valja dodati da je jedina sigurna opoziciona pozornica – parlament – opet mesecima 'zaključana', kao i u vreme prošlogodišnjih predsedničkih izbora. I, naravno, mediji su više propagatori vlasti nego izveštaci, dobrim delom zbog izražene funkcionerske kampanje."⁷⁰

Pišući o kampanji koju vodi vlast, značajno je tematizovano pitanje angažovanja odnosno upotrebe izbegličkih udruženja i njihovih pravaka u političkoj borbi za Beograd. U pogledu ove teme, novinarski diskurs je trebalo da ima funkciju "prosvećenja". Tako je "demistifikovana" namera vlasti da upotrebi tzv. "sigurni glas" pripadnika ratom razrušenih delova bivše Jugoslavije. Kako su zatim uočili, u pomoć je pozvan i sam predsednik Srbije, a time je, prema njihovom mišljenju, kompletirana slika o navodnoj manipulaciji i zloupotrebi u izbornom procesu. Davor Lukač, novinar *Vremena* otvoreno piše: "U svakoj predizbornoj kampanji, bilo da je predsednička ili lokalna, Srpska napredna stranka (SNS) sa svojim satelitima obavezno angažuje fantomska udruženja izbeglica, raseljenih lica, Krajišnika, prekodrinskih Srba i slično, čiji predstavnici (uglavnom *one-man show*), po pravilu, gotovo šablonski, daju apsolutnu podršku 'mudroj politici Aleksandra Vučića', koja će im doneti prosperitet. Najnoviji slučaj, pred sadašnje izbore u Beogradu, jeste pojava do sada u javnosti nepoznate Koordinacije udruženja izbeglih i progna-

68 Isto, str. 6

69 Isto, str. 6

70 Isto

nih lica u Srbiji, čiji je predsednik Milan Žunić u subotu na konferenciji za novinare SNS-a slavodobitno saopštio da 48 udruženja koje okupljaju 'predstavlja većinu Krajišnika' i da svi oni podržavaju Vučića."⁷¹

Za razliku od vlasti koja je prikazana isključivo negativno u svim aspektima koji su relevantni za izbornu kampanju, opozicija je imala vidljivo drugačiji tretman. On je uočljiv, pre svega, kroz gotovo apsolutnu prisutnost u najvećem broju opozicionih štampanih izdanja, odnosno veliki prostor za iznošenje različite argumentacije, asocijacije i optužbi, za razliku od predstavnika vlasti, kojima ni približno nije omogućen takav tretman.

Uopšteno gledano, bila je vidljiva težnja da se opoziciono delovanje prikaže slojevitije, kako bi se pripisivanjem različitih pozitivnih karakteristika i "zaobilaznjem" očiglednih nedostataka, dao "vetar u leđa". Tako su i različite analize, najčešće, varirale stav o izuzetnoj hrabrosti opozicije, moralnoj čvrstini i političkoj izvrsnosti, jednakim kao što su nastojale da predskažu dobre rezultate u predstojećoj izbornoj trci i pobedu "na dohvatu ruke".

Već citirana Ivana Milanović Hrašovec, novinarka nedeljnika *Vreme*, kada konstatuje slabosti i ograničenja opozicije smatra ih posledicom isključivo brutalne "represije" vlasti koja traje u kontinuitetu, a koja se pojačava tokom same izborne kampanje: "Medijski učutkana i izrešetana opozicija, i sama razbijena po kolonama i kolonicama, kada je u pitanju otpor vladajućoj stranci i Aleksandru Vučiću, zvuči jedinstveno. Međusobno, međutim, sklona je javnim ispadima, povremenim žaokama, a u sveopštoj borbi oko vlastitog identiteta ili prelaska cenzusa ne ostavlja utisak ujedinjene snage koja želi konačnu pobjedu. To koliko je opozicija realna u sagledavanju vlastitih snaga, koliko politički promišljena, a koliko nastupa zakulisno i kalkulantski i dalje stoji kao znak pitanja u glavama mnogih glasača. Poplava lista i različitih orientacija samo još više ide u prilog zburjenosti, pa pošto se već sada nudi bogat izbor opredeljenja od 14 lista, sva je prilika da se na glavnu misao glasača s kojom oni uvek izlaze na izbore zaboravilo. A ona glasi: 'važno je pobediti'."⁷²

Poslednje rečenice teksta novinarke *Vremena* ukazuju na nameru da se, uz pomoć medija, iskoraci iz sveopšte ravnodušnosti ili rezignacije koja je svojstvena, već duže vreme, samo(izuzetnim) biračima. Novinarstvo u ovom, ali mnogim pobrojanim primerima, poprima karakter političkog angažmana, neskrivenе političke opredeljenosti koja neretko nosi i poziv, neposredan ili posredan, na akciju.

S druge strane, u analiziranim štampanim medijima bliskim vlasti, dominirao je negativan narativ prema svakom opozicionom delovanju. Opozicija je opisivana kao nedemokratska, sklona upotrebi bilo kojih sredstava zarad svrgavanja aktuelne, demokratski izabrane vlasti. U ovim medijima, pojam opozicije shvaćen je veoma ekstenzivno, ujedno medijski i politički zapaljivo. U tom smislu, opozicija se ne razume samo kao savez stranaka koje nude alternativu vlasti i kritikuju njene poteze u institucijama i javnosti, već je ona sprega stranaka, kritičkih medija, nevladinih organizacija, kritički orientisanih javnih intelektualaca i nevladinih organizacija, ali i tajkuna. (Pre)široka definicija opozicije zato je, u mnogim slučajevima, omogućila najraznovrsnije napade na protivnike aktuelne vlasti svih vrsta. Takođe, često je korišćen motiv "jedinstva" svih protivnika i kritičara vlasti, kako bi pomoću argumenta brojnosti bio poja-

71 Davor Lukač, "O Krajino, noćas si daleko!" *Vreme*, br. 1415, str. 12

72 Ivana Milanović Hrašovec, "Izbori u gradu opseña i straha," *Vreme*, br. 1414, str. 8

čan i "kredibilitet pretnji" o vaninstitucionalnom rušenju demokratski izabrane vlasti. U svetu navedene političke optike Dragan J. Vučićević piše: "Nemojte imati nikakve sumnje, ako u martu u glavnom gradu kojim slučajem pobede Đilas- Janković-Jeremić udruženi sa Šapićem, Šutanovcem i ostalim dosištčkim lideričima, istog trenutka imaćemo križu vlasti na svim nivoima. Žuti, nažalost i dalje brojniji mediji, jedva će dočekati priliku da ospore legitimitet vlasti SNS i predsednika Vučića u republici; stranci će aktivirati sve svoje "spavače" na svim stranama i svim nivoima, pa i one u vrhu vladajuće koalicije; tajkuni, od kojih je Mišković samo jedan, neće žaliti prljavog keša; jednom rečju – u roku od 15 dana imaćemo opšti haos u kome finansijski nikad moćniji i od stranaca nikad podržani 'drugosrbijanci' neće prezati ni od nasilnog, uličnog, krvavog scenarija ukrajinskog tipa."⁷³

Relevantna je i analiza analogije sa Ukrajinom, tačnije prilikama koje su vladale pre i tokom smene Victora Janukovića. Ova analogija treba da pokaže ne samo sklonost opozicije ka nedemokratskim metodama svrgavanja vlasti, već i njihovu ideološku i svaku drugu povezanost sa Zapadom. Medijsko-politička poruka o opoziciji kao prevratničkoj i nasilničkoj protkana je mini teorijom zavere, koja se takođe rekursivno pojavljuje. Reč je o shvatanju da protiv vlasti postoji tajni ili javni, zavisi od konteksta, dogovor između domaćih tajkuna, stranaca i opozicionih stranaka. Pomenuti savez spreman je u Vučićevićevoj vizuri da učini bilo šta ne bi li se dokopao vlasti: "Obilato podržani od sve nervoznijih tajkuna i nikad nestrpljivijih stranaca, oni će naredne izbore u Beogradu pokušati da iskoriste za izazivanje finalnog beznađa i haosa. I zato već sada, više od mesec dana pre datuma određenog za glasanje, oni uveliko govore o nekakvoj 'velikoj izbornoj kradji'!?"⁷⁴

Istovremeno, opozicija, pre svega ona evroreformska, predstavljena je kao politički isprazna, odnosno lišena ma kakvog konzistentnog svetonazora i konkretno sprovodive ideje. Njen zajednički i jedini slogan je mržnja prema aktuelnom predsedniku Srbije. Ova ideja prikazana je kroz prizmu binarne, pomalo manje optike, prema kojoj je opoziciji dodeljena uloga politički nekonstruktivnog moralnog zla, dok je vlast SNS-a, otelotvorene posvećenosti i praktičnog zalaganja za opšte dobro: "Vučiću, pederu! Vučiću, lopove! Vučiću, konju! Vučiću, diktatore! U te četiri ingeniozne parole sažela se sva opoziciona politika danas i ovde, i u Srbiji i u Beogradu. Ko tvrdi drugačije čik neka pokuša da se priseti bilo koje suvisle ideje Đilasa, Jankovića, Jeremića, Šutanovca, Radulovića, Obradovića... Dajte, molim vas, podsetite nas na bilo koji konstruktivni, realni predlog koji su dosovski kandidati izneli tokom ove predizborne kampanje. Samo nemojte pritom da mi pominjete Đilasa i njegov 'predlog' da vrtići budu besplatni i da udžbenici za osnovnu školu rastu na grani. Jer to svašta nešto jeste, ali realno i ozbiljno nije. Nema tu, dakle, nikakve ideje. Nema nikakvog suvislog predloga ili realnog plana."⁷⁵

Vlast je prikazana kao diktatorska, osiona, nasilna, manipulativna, lišena bilo kakvih političkih demokratskih principa i moralnih skrupula u javnom govoru. Istovremeno, opozicija je opisana i vrednovana negativno, sa stanovišta nacionalne posvećenosti, identifikovana kao prevratnička, lišena političke kompetencije, sklona zaverama i intrigama, beskrupulozna, podozrina prema običnom čovекu, lojalna tajkunima i (mrskom) Zapadu. Snažni duh novinarskog sektaštva preneo se i na brojne

73 Dragan J. Vučićević, "Najvažniji izbori," *Informer*, 14. 01. 2018, str. 5

74 Dragan J. Vučićević, "Pripreme za finalni haos", *Informer*, 27.01.2018, str. 5

75 Dragan J. Vučićević, "Kraj opozicione politike", *Informer*, 12.03.2018, str.5

interpretacije izbora, koje su obuhvatile različite, uzajmno isključujuće, neretko sa stanovišta argumentacije slabo uverljive, ali retorički sugestivne, zaključke.

Interpretacija ishoda izbora nosila je različite političke i vrednosne kvalifikacije. Tako se opis kretao od "katastrofalne Vučićeve pobede" (Švarm), "Kraja petooktobarske republike" (Miladinović-Čaluković), sve do priznanja dominacije SNS-a zbog Vučićeve ukorenjenosti u kosovski politički zavet (Vrzić). Ovakvo stanje stvari ukazuje na višak ideološkog naboja u pristupu, analizi i zaključcima, čime je još jednom, veoma jasno, potvrđeno stanovište o zastupničko-angažovanom novinarstvu kao glavnoj odlici pisanja u nedeljnoj štampi i kolumnama glavnih urednika dnevnih novina.

Jedan od relevantnijih primera nesumnjive političke opredeljenosti uočljiv je u interpretaciji izbornog rezultata glavnog i odgovornog urednika lista *Nedeljnik*. Par excellance primer političke opredeljenosti je stav urednika nedeljnika *Nedeljnik* Veljka Lalića. Njegovo mišljenje o ishodu beogradskih izbora moglo bi se podvesti pod svojevrsni žal ili lament nad propuštenom šansom opozicije: "Da je Đilas na ove izbore išao sa Apelom 100, verovatno bi se pričalo o pobedi. Ili da je Janković sačekao godinu dana. Ovako, istopila se velika nuda građanske opcije koja je prošle godine osvojila 24 odsto glasova u Beogradu sa Sašom Jankovićem, baš kao i nerealna oko Vuka Jeremića, kojeg je samo Đorđe Vukadinović video u drugom krugu."⁷⁶

Pored žala za propuštenom šansom opozicije, kritički nastrojeni novinari pokazali su jasnu tendenciju ka degradaciji uspeha SNS-a i potvrdi političkog legitimite Aleksandra Vučića. Tako Goran Nikolić, kolumnista nedeljnika *Nedeljnik*, jasno kaže: "Samo za naivne, ubedljiva pobjeda SNS-a na izborima bila je iznenađenje. Čak i da je ta stranka uzela znatno ispod 40%, to bi joj omogućilo da ima apsolutnu većinu u gradskoj skupštini. Dakle, ko će vladati u Gradu Beogradu nije dolazilo u pitanje, ali želja režima da što više ponizi opoziciju može da objasni prljavu kampanju. Politička borba je mogla biti mnogo pristojnija, naravno ne potpuno, i SNS bi opet imao svojih 56 odbornika. Ali to nije stil njihove vladavine. Za populističke partije, najvažnija stvar jeste stvaranje jake baze glasača i to je prilično dobar opis onoga što je učinila trenutno vladajuća stranka u Srbiji. Šta SNS čini od dolaska na vlast je, pre svega, da sačuva tu podršku satanizovanjem opozicije (identičnu stvar je uspešno primenjivao Milošević praktično 13 godina). Poredeći sa Miloševićevom vladavinom, dostignuća ovog režima su zaista impresivna, kako oni često vole da naglose. Naravno da ovo nije uteha za čoveka koji bi želeo da živi u demokratskom uređenom društvu, koje uspeva da ostvari dovoljan nivo investicija za ekonomski rast barem na nivou regionala i u kojem se debata o važnim nacionalnim, odnosno društvenim pitanjima vodi otvoreno, uvažavajući stav intelektualne elite. Međutim, sve je jasnije da ovaj režim, čak i da želi, to ne može da ponudi Srbiji."⁷⁷

Jedno od upečatljivijih razmišljanja o ishodu izbora je sadržano u stavu novinara *Nedeljnika*. Prema mišljenju novinara Nenada Čalukovića i Veljka Miladinovića, beogradski izbori predstavljaju kraj ideološki profilisanih stranaka koje su od petog oktobra 2000. do danas imale značajnu ulogu u političkom životu Srbije. Konkretno, Čaluković i Miladinović navode: "Ovi izbori su možda doneli očekivanog pobjednika, ali su neočekivano 'počistili' stare političke stranke. Osim socijalista, koji su od uvođenja višestranačja srasli sa državom, sve stranke koje u svom 'DNK' imaju makar obrise tradicije (ukorenjene u devedeset-

76 Veljko Lalić, "Kraj petooktobarske republike," *Nedeljnik*, br. 321, str. 4

77 Goran Nikolić, "Privid pobjede," *Nedeljnik*, br. 321, str. 34

Nedeljnik, 08. 03. 2018.

timu) i ideologije, ostavljene su ispod cenzusa i prikačene na aparate za disanje. Ako se posle trijumfa Vučićevog interesnog i populističkog 'catch-all' koncepta tražio neki prelomni događaj da se i konačno proglaši kraj ideologije u srpskoj politici, ovi beogradski izbori se nameću kao idealna prilika. Ovoga puta razlog za osmehe ima samo Aleksandar Vučić – posle ubedljive, možda simbolički i najveće pobeđe do sada, i to na izborima na kojima formalno nije ni učestvovao. Koliko samo apsurdno i za baštinare Petog oktobra, a pre svega tradicije Demokratske stranke, zvući to da je stranka koja je od 1997. do 2014. davala i postavljala gradonačelnike, osvojila manje od pet odsto u svakoj, do jedne, od beogradskih opština, uključujući i Vračar i Stari grad, gde su demokrate pobeđivale i na prvim izborima po uvođenju višestranačja. Neuspeh Demokratske stranke, mada 'neuspeh' više zvuči kao tepanje totalnom debaklu u Beogradu, uoči obeležavanja 15. godišnjice od ubistva Zorana Đindjića, i marginalizacija DSS-a, govore da je 'palo' poslednje uporište i veza sa idejama koje su promovisane 5. oktobra. I da je ovo konačan kraj 'petooktobarske republike' i stranaka koje su nekada iznosile promene.⁷⁸

Zoran Panović, kolumnista *Nedeljnika* navodi da je nakon izbornog kraha sporno prisustvo određenih opozicionih lista u Skupštini Srbije, naglašavajući sporni karakter višepartijskog sistema u eri dominacije političkog lidera nalik Vučiću: "Generalna i suštinska neuspešnost 24 liste, onako džumle, ogleda se u činjenici da 28 godina od uvođenja pluralizma imamo opskuran višepartizam u senci lične vlasti. Parlamentarni status DJB, Dveri i Nove stranke, nakon BG izbora, postaje latentno apsurdan."⁷⁹

Motiv žala za propuštenom šansom opozicije provejava i u komentaru kolumniste *Vremena* Teofila Pančića. Njegov osrvt na izborne rezultate sinteza je političkog realizma, oštре kritike političkih i moralnih "nesavršenstava" opozicije i jetkog, pomalo rezigniranog prizivanja novog kredibilnog lidera koji bi bio alterantiva Vučiću, u svakom smislu. Za razliku od brojnih opozicionih komentatora, Pančić je gotovo "bolno" otvoren, lišen patetitike i bremenit snažnom dozom sumnje u politički talenat opozicionih pravaka u Srbiji. On piše: "Možda neko obavesti i ne-davimo-beograđane da nisu uspeli, nego propali, kao i skoro svi drugi: kada učestvuješ u ritualu parlamentarne demokratije, ostanak ispod cenzusa je katastrofa, i basta. To se ne može relativizovati. Uprskao si, rasuo glasove u vetar, finito. Nisi se kvalifikovao za participaciju, nisi uradio ništa, nema te nigde, ne samo da nisi vlast nego, ako ćemo pravo, nisi ni opozicija. Samo si neko ko, u malenom serkul drugara, tripuje da javno postoji."⁸⁰

Nakon retoričke "devastacije" političko-nepolitičkih inovatora iz građanskih inicijativa, nakon kritike njihove političke nedorečenosti i jalovog moralističkog hermetizma, Pančić otvoreno postavlja pitanje o kvalitetu Dragana Đilasa kao kandidata, u svetu podrške Vuka Jeremića i Saše Jankovića. Na ovom mestu, on je potpuno iskren: "Kako je moguće da iza Đilasa stanu Saša Janković i Vuk Jeremić, koji zajedno na predsedničkim izborima na teritoriji Beograda pre samo nepunih godinu dana odnesu preko trideset odsto glasova, da bi sada, sve sa 'harizmatičnim' bivšim gradonačelnikom kao pojačanjem, spali na manje od devetnaest? Pa, kuda su nestali ti njihovi glasovi? Naravno, deo objašnjenja je u tome da je Janković mnogo 'pao' od tada jer se nije baš snašao u praktičnoj politici, a Jeremić danas i nije više od hodajućeg avatara neuspelog pokušaja da se stvori nekakav novi DSS (tj. "demokratsko-nacionalno" drveno gvožđe) sa drugaćijom fasadom. Ali, drugi se deo odgonetke mora tražiti u samom Đilasu. To

⁷⁸ Veljko Lalić, "Kraj petooktobarske republike," *Nedeljnik*, br. 321

⁷⁹ Zoran Panović, "Tri spiska," *Nedeljnik*, br. 321, str. 20

⁸⁰ Teofil Pančić, "Pejsaž posle bitke," *Vreme*, br. 1418, str. 21

jest, još više u činjenici da opozicija nije imala volje ili pameti ili čega već da režimskoj hobotnici, umesto čoveka koji je percipiran kao neko ko je iz samog srca političkog (obaška i finansijskog) establišmenta, suprotstavi neko politički sasvim neiskompromitovano, a svima poznato i mnogima omiljeno javno lice. Pa, zar misle da je Vučić lud što je posakriva u duboku pozadinu sve svoje odbojne stranačke njuške i u prvi plan gurnuo tzv. ugledne javne ličnosti?!⁸¹

Saga o nemoći opozicije, njenom, blago rečeno, "večitom nesnalaženju" nije saopštena bez osvrta na Aleksandra Vučića i njegovu pobedu. Njen važan deo je medijsko-politička mimikrija (skrivanje političara na nivou Beograda iza liste poznatih i priznatih nestranačkih ličnosti) i manipulacije. Ipak, kulminacija Pančićeve antivučićevske ostrašćenosti ogleda se u prikazu Vučića kao političkog lidera koji otelotvoruje duh "samožaljubljene praznine". Smisao ovih nasrtaja koji potiču izvan granica racionalnog, jeste što žešće i sugestivnije osporiti pobedu SNS-a. Stoga je pobeda vladajuće koalicije eksplicitno degradirana na različite načine, uprkos svojoj nesumnjivosti i regularnosti. U tom kontekstu, sledeći negativnu opsesiju demokratski izabranim predsednikom Srbije, Teofil Pančić piše: "A što se tiče onog jedinog koji se s razlogom veselio u nedelju uveče, tajna njegovog uspeha je u savršenom korespondiranju s duhom vremena. A to je duh samožaljubljene praznine. Pošto u njemu nema ničega, možete u to prazno mesto da projektujete šta god želite, i da se nadate da će vam se želje ispuniti. Danas je to recept za uspeh pojedinca, i recept za truležno kvarenje i propadanje društva."⁸²

U istom duhu je nastavio i odgovorni urednik lista *Vreme* Filip Švarm. I ovaj medij pokazao je neskrivenu intenciju da u potpunosti ospori ma kakvu demokratsku legitimizaciju Srpske napredne stranke i lidera Aleksandra Vučića. To se najčešće izražava spojem besa i političke idiosinkrazije, koji se manifestuju u politički otrovnoj retorici koja vrvi od moralizma, političkih stigm i koja je prožeta snažnim pozivom za prevredovanje vladajućeg političkog establišmenta. Spoj "političke revolucionarnosti" i ogorčenog nihilizma, može se uvideti u nizu primera. Tako već pomenuti novinar Filip Švarm kaže: "Posljednja Vučićeva pobeda – ostvarena u ključnom i najjačem uporištu opozicije – ima stoga dalekosežne posljedice. Osjetiće je na svojoj koži, zajedno sa svima ostalima, i većina glasača Srpske napredne stranke. Riječ je o tome da je režim u potpunosti legalizirao autoritarnost, bahačnost i govor mržnje, okončao izjednačavanje vladajuće partije i njenih interesnih grupa sa državom, beznadežno podijelio zemlju na 'naše' i 'neprijatelje', učvrstio vladavinu straha, podaništva, laži i opće korupcije... Prosperitet i standard u mjeri većoj nego ikad postali su taoci povlaštenih pojedinaca, a siromaštvo, emigracija i depopulacija trajno stanje Srbije. Kada se ovome dodaju egzistencijalna zavisnost širokih slojeva od političke arbitrarnosti i podrška iz inostranstva ovdašnjem stabilokrati, eto temelja za dugi i ni sa čim ograničenu vladavinu jednog čovjeka. Malo je tko u stanju da vidi alternativu navedenom. Bez ikakve ideologije osim bjesomučne, permanentne kampanje – SNS je već u maju 2017. započeo pripreme za beogradske izbore."⁸³

Degradacija demokratskog karaktera beogradskih izbora, nastavljena je u još dva teksta, objavljena u postizbornom broju *Vremena*. Tako novinar Radmilo Marković konstatuje postojanje niza nepravilnosti u postupku glasanja. Njegov postupak počiva na nameri osporavanja izborne procedure, sa krajnjom posledicom osporavanja rezultata izbora. Marković, uprkos poznatoj činjenici da su zapisnici na biračkim

⁸¹ Isto, str. 22

⁸² Isto, str. 23

⁸³ Filip Švarm, "Katastrofalna Vučićeva pobeda," *Vreme*, br. 1418

Vreme, 08. 03. 2018.

mestima potpisani bez primedbi, naglašava: "Tokom izbornog dana bilo je toliko nepravilnosti da ih je teško i pobrojati. Zakonom zabranjeno vođenje duplih spiskova na biračkom mestu – kako bi se evidentirali 'pravoverni' glasači – postalo je 'ko dobar dan'. Kupovina glasova, organizovano dovođenje glasača, glasanje zelenim hemijskim olovkama kao dokaz o ispunjenoj pogodbi, glasanje bez dokumenata, samo su neke od uhodanih varijanti koje su mogle da se primete 4. marta. A bilo je još mnogo, mnogo više nepravilnosti. Na primer, posmatrači izbora iz redova organizacije CRTA, osim već pomenutih, javili su i da na mnogo biračkih mesta nije garantovana tajnost glasanja. Kartonski paneli nisu bili postavljeni kako treba, tako da nije postojao ugao iz kog birač može da glasa a da neki član odbora ne vidi ko je bio zaokružen. Takođe, poslanici i poslanice SNS su svojim primerom pokazali kako masovno treba kršiti Pravila o radu biračkih odbora: koristili su mobilne telefone na biračkom mestu i pokazali svoju pravovernost fotografišući listić sa zaokruženim brojem jedan i sopstvenom ličnom kartom. Čak ni broj lične karte nisu sakrili, sve je bilo transparentno okačeno na društvene mreže. U mnogo slučajeva ovekovećeni su slučajevi plaćanja glasova – to su fotografisali ili snimali posmatrači, stranački aktivisti i građani."⁸⁴

Nakon što je Radmilo Marković saopštio niz primedbi na izborni postupak, a time ujedno osporio legalnost izbornih rezultata, usledio je još jedan snažan "moralni protest" zbog "političkih neprilika" u Srbiji koje su nastupile pobedom Aleksandra Vučića i Srpske napredne stranke. Radikalni oblik političkog ekspresionizma, koji je trajna karakteristika analitičkog novinarstva u Srbiji, snažno je potcrтан u tekstu, po svojoj sadržini veoma srodnom, političkom pamfletu, koji potpisuje Andrej Ivanji, kolunista *Vremena*. Ovaj novinar konfrontira "svet pristojnih" i "svet SNS-a", nastojeći da iskaže svojebeznađe aktuelnog političkog trenutka i da za aktuelni trenutak optuži vlast. Ovaj tekst je takođe i tekst koji treba da snažno motiviše na akciju protiv vlasti, a napisan je uz prepoznatljivi izostanak racionalne kritike i preko potrebne distance spram predmeta analize. Vlast je tako prikazana kao podla, ucenjivačka, nasilna, ukratko, spremna "na sve" zarad vlastitog (samo)održanja. Ivanji piše: "U Vučićevoj demokratiji većina ljudi zaposlena u javnoj službi ne usuđuje se da pod imenom i prezimenom javno kaže šta politički misli, ne smeju da odu na neki protest protiv vlasti da ih neki potkazivač ne bi prepoznao i da ne bi dobili otakaz. Mnoge istaknute ličnosti ne žele više da javno kritikuju vlast, da se previše eksponiraju, jer nisu više spremne da ih provlače kroz pinkovsku i informersku kanalizaciju. Poslovni ljudi ne žele da izgube poslove ili završe u zatvoru. Čak se i deca u školama mahinalno uzdržavaju od pošalica na račun 'onog što se ceri, kuka i puva se' da ne bi pali u nemilost nastavnika i dobili manju ocenu. Može ova vlast da otpusti ili uhapsi jednog nastavnika ili privrednika koji šuruju sa opozicijom; novinara javnog servisa koji bi se usudio da postavi neko nezgodno pitanje. Može i njih sto i hiljadu da otpusti i šikanira, ali ne bi mogla da kažnjava hiljade njih. Samo što нико neće da bude prvi držeći se one Čorbine 'za ideale ginu budale'."⁸⁵

U Ivanjijevom spisateljsko-političkom univerzumu, vlast je za sve apsolutno odgovorna. Ona prizvodi stanje endemske društvene podele, narušava dobre običaje demokratije, manipuliše izvornim strahovima najširih slojeva građanstva. Vlast SNS-a i Vučića je otelotvorene moralnog zla: "U crno-belom esenesovskom sistemu 'nas i njih', u kome 'mi' moramo stalno i preventivno da gazimo 'njih' da ne bi došlo do 'makedonskog scenarija' ili da se, ne daj bože, ne bi ponovio '5. oktobar', to ima smisla: svako ko ne obožava Vučića mora biti da ga mrzi i te mrzitelje valja pobediti jer remete

84 Radmilo Marković, "Glasanje u atmosferi straha," *Vreme*, br. 1418

85 Andrej Ivanji, "Njihov grad," *Vreme*, br. 1419

harmoničnu ljubav vođe prema narodu i naroda prema vođi. Zastrahujuća je pomisao na to što bi moglo da se desi da Vučić s vremenom stvarno poveruje da ga svako ko ga kritikuje mrzi. Ovako samo laže."⁸⁶

Korpus optužbi je obiman i lista je bez kraja. Filip Švarm, međutim, sažima već rečeno od strane mnogih drugih javnih ličnosti, u nekoliko zaključaka: "Sve u svemu, izbori su okončani katastrofalnom Vučićevom pobedom. Malo je razloga za optimizam."⁸⁷

Potpuno drugačiju, realističniju i odmereniju analizu izbora saopštio je novinar i urednik nedeljnika *Pečat*, Nikola Vrzić, koji kaže: "Aktuelna vlast, prkoseći poznatim zakonima fizike, vinula još više u nebo posle godina vladavine bez naročito opljaljivih uspeha, potirući usput i levo i desno od sebe sve što je gajilo – pokazalo se, neosnovanu – nadu da će aktuelnu vlast svesti na meru koja je aktuelnoj opoziciji mnogo prihvatljivija. Dogodilo se obrnuto... SNS je, zapravo, brojke o tome svedoče a one su neosetljive na političke (ne)naklonosti, jedini pravi pobednik ovih izbora, i to ne samo zbog osvojene apsolutne većine i ogromne razlike u odnosu na konkurente. S osvojenih 366 hiljada glasova, naime, naprednjaci su za oko 15 hiljada glasova nadmašili svoj skor s beogradskih izbora 2014, i za oko 10 hiljada glasova ono što su osvojili na parlamentarnim izborima 2016. godine. U zbiru, dodajmo i to, SNS i SPS sada su (366 hiljada plus 50 hiljada) osvojili trinaestak hiljada glasova više nego što je osvojio njihov zajednički kandidat Aleksandar Vučić na prošlogodišnjim predsedničkim izborima. U čemu je tajna Vučićevog uspeha? Izborna krađa, manipulacija, medijska blokada... Da se nelažemo, sve su ovo samo izgovori za neuspeh, a ne objašnjenje koje može da zadovolji. Sa opozicionim kontrolorima i nevladinim organizacijama na svakom biračkom mestu, bilo kakva, a naročito masovna krađa glasova jednostavno nije moguća; tako se, uostalom, nikada i nije kralo osim na Kosovu tokom devedesetih. Da, nema sumnje da vlast koristi sve mehanizme koji su joj na raspolaganju, i time verovatno unekoliko popravlja svoj ukupni skor, ali razlika između prvoplasiranog i drugoplasiranog toliko je velika da niko ozbiljno ne može ni da pomisli da je sva (pot)kupljena nekakvim sendvičima, paketićima ulja i brašna i sličnim beneficijama. Isto se odnosi i na medijsku scenu; činjenica jeste da su se mediji bliski vlasti iz sve snage i preko granice prisustnosti upregli da joj pomognu, ali je isto tako činjenica i da je slične medijske pristrasnosti, tek nešto umivenije i sofisticirane, bivalo i ranije pod tadašnjim vlastima, a činjenica je i da su opoziciji sada na raspolaganju i televizije i novine koje su joj izrazito naklonjene, da ih sad ne nabrajamo, tako da se ni o medijskoj blokadi opozicije, kao glavnom uzroku njenog poraza a Vučićevog uspeha, ne može govoriti iole ubedljivo. Ako su pak manipulacije svojstvene (svakoj) vlasti i medijska slika i doprineli da ubedljiva razlika bude još i ubedljivija, tome su nesumnjivo doprineli i temeljan terenski rad i ozbiljna stranačka organizacija SNS-a."⁸⁸

Vrzić otvoreno dovodi u pitanje opozicioni narativ o neravnopravnim uslovima i manipulacijama, kao glavnim prepostavkama dominacije SNS-a i pre svih Aleksandra Vučića. Njegov argument je kombinacija očiglednosti i pozivanja na broke koje opisuju stanje stvari u biračkom telu. Kritičke primedbe na tok izborne kampanje i izbornu izjašnjavanje koje upućuje opozicija, ne predstavljaju ništa drugo do alibi za neuspehe opozicije, ali ne predstavljaju nikakvu suštinski važnu komponentu političkog života. Stoga, objašnjenje za premoć Vučića u biračkom telu, odnosno objašnjenje dugovečnosti njegove poli-

86 Isti

87 Filip Švarm, "Katastrofalna Vučićeva pobeda," *Vreme*, br. 1418

88 Nikola Vrzić, "Vreme Vučića," *Pečat*, br. 510, str. 3

Pečat, 09. 03. 2018.

tičko-medjuske harizme, možemo potražiti negde drugde, van pojednostavljene priče o komparativnim prednostima vlasti u resursima bitnim za političku borbu.

Prema Vrziću suštinsko objašnjenje Vučićeve harizme ogleda se u odanosti političkom kosovskom zavetu. Vučić je poput Miloševića, političar koji oseća posebnu brigu i državnički pijetet prema "svetoj srpskoj zemlji". Zato je lider i politički pobednik bez obzira na teške socijalno-ekonomske prilike i glasnu i brojnu kritiku koja se svakodnevno na različitim nivoima usmerava protiv njega: "I Miloševića su Srbi, kao sada Vučića, prepoznali kao svog vođu. Kada? Kada im je – govorimo o Slobodanu Miloševiću – vratio Kosovo i Metohiju. Ni Milošević, kao ni Vučić, nije nastradao zbog loše ekonomske situacije. Nego je nastradao, napregnimo sad sećanje, tek kada je u narodu zavladalo uverenje da je predao Kosovo. Vučić je činjenica s kojom moramo da živimo zato što su Srbi tako odlučili, i nema trenutno nikoga ko može da ga ugrozi kao što bi on mogao samog sebe. A to bi najpre mogao da učini ako bi potpisao onaj pravno-obavezujući sporazum s Kosovom koji se od njega očekuje, jer bi definitivni gubitak Kosova u lančanoj reakcija kakva je već viđena mogao Srbe da podseti i na hroničnu šupljinu u novčanicima, i na bespuće na kome se nalazimo, i na povlašcene a bahate partijske kadrove... Iako bi izborni uspesi, zaključno sa ovim beogradskim, Vučića mogli da navedu na pomisao da je od Srba dobio blanko odobrenje da učini sve što hoće i da će mu to proći, morao bi da bude svestan da su mu svojim glasom oni zapravo ukazali poverenje da će se za njih boriti do kraja."⁸⁹

"Na petnaestu godišnjicu ubistva Đindjića, u godini kada se navršava punoletstvo Petog oktobra, na beogradskim izborima definitivno je umro dosizam. Ne znam da li ste primetili, ali Demokratska stranka sa sve Borisom Tadićem i Zoranom Živkovićem u glavnom gradu je dobila jedva 2,2 odsto glasova, a Čeda je ostao na nivou statističke greške sa mizernih 0,2 odsto. Kada na sve to dodate Đilasa, Jankovića, Jeremića i Velju Ilića (19%), jasno je da danas u Beogradu jedva nešto više od petine birača podržava dosistički koncept države, onaj sistem u kome smo svi ovde živeli od 2000. do 2012. godine. Ovaj i ovakav rezultat nije iznenadenje. Ili bi mogao biti iznenadenje samo za one koji su poverovali u lažnu sliku Srbije koja se konstantno plasira na društvenim mrežama i medijima pod kontrolom tajkuna i žute medijsko političke ološ-elite."⁹⁰

Razlog za debakl opozicije ogleda se isključivo u proizvodjenju i kontinuiranom reprodukovavanju negativnih sentimenata prema lideru SNS i predsedniku Srbije Aleksandru Vučiću: "Definitivna smrt dosističke politike u Beogradu i posledično u celoj Srbiji jeste samo logična posledica činjenice da se ta politika svela na mržnju. Samo i jedino na mržnju. Mržnju prema Aleksandru Vučiću i svima oko njega. Ta mržnja je ona najgora, bolesna, patološka mržnja koja zaslepljuje i otupljuje. I upravo takvi, zaslepljeni i od mržnje otupeli, vaskoliki dosisti se evo već šest godina batrgaju u čorsokoku totalne antipolitike. Ne vide da je njihovo zanavek prošlo, ne razumeju da Srbi više nisu ni naivni, ni neiskusni i da im više nije moguće prodavati muda za bubrege."⁹¹

Za glavnog i odgovornog urednika *Informera*, Dragana J. Vučićevića i duge, vlasti naklonjene komentatore, pobeda SNS-a na beogradskim izborima bila je potvrda političke zrelosti građanstva. Pobeda je, prema ovim autorima, bez senke sumnje, ubedljiva, jasna, nesporna.

⁸⁹ Isto, str. 5

⁹⁰ Dragan J. Vučićević, "Kraj politike," *Informator*, 10. 03. 2018, str. 5

⁹¹ Isto, str. 5

Beogradski izbori potvrdili su konstante u predstavljanju političkih aktera i procesa u Srbiji. Slike glavnih aktera dominantno su negativne. Akter, bez obzira da li je u opoziciji ili na vlasti, predmet je brojnih i raznovrsnih osporavanja detaljno elaboriranih i vešto retorički plasiranih. Različito je, takođe, posmatran i izborni proces. Za antivladine medije, izborni proces je sporan u svim njegovim fazama, odnosno iz "problematičnosti" izbornog postupka, usledio je i "problematičan" ishod.

Kao i prilikom parlamentarnih izbora 2016. godine i predsedničkih iz 2017. godine, fokus opozicione kritike bio je, između ostalog, na osporavanju društvenih okolnosti i pravila pod kojima se izbori događaju. S druge strane, mediji naklonjeni vlasti ne spore ni izborni postupak, ni rezultat. Srbija je, prema njihovom mišljenju, dospjela dovoljan nivo razvoja političkih institucija i praksi, da se može smatrati demokratskom. Ono što važi za izbore, jednako važi i za javnost. Za opozicione novinare i stranke, javnost je mesto susreta haosa, konfuzije i neslobode. S druge strane, provladini mediji, javnost vide kao izrazito polemičnu, podeljenu, bremenitu gotovo "većitim" sukobima, ali nesporno slobodnu i dinamičnu.

Posmatrana iz prizme štampanih medija, slika političkih aktera i procesa je svedočanstvo postojanja nepomirljivih razlika i gotovo fatalnih sukoba u ovom trenutku, bez anticipacije mogućeg pomirenja.

5
3

O autorima

O AUTORIMA

Institut za javnu politiku je regionalna *think-tank* organizacija. Deluje u regionu Zapadnog Balkana kroz rad kancelarija u Beogradu, Podgorici i Ljubljani. Promocijom javnog dijaloga i konstruktivnih rešenja, Institut za javnu politiku doprinosi naporima država Zapadnog Balkana da postanu ravnopravni, pouzdani i progresivni partneri u evropskim integracijama i međusobnim odnosima. Nakon inicijalnog istraživanja i analize društvenog i medijskog konteksta u državama Zapadnog Balkana, *Institut* je razvio i sproveo niz projekata vezanih za medije, među kojima su: Uloga medija u procesu sekuritizacije na Zapadnom Balkanu, Civilni odgovor na klijentelizam u medijima – Medijski krug, NATO Reach Out - monitoring medija i Uloga medija u praćenju R1325 u Crnoj Gori.

Medijski arhiv EBART je privatna kompanija, osnovana 2000. godine. Njena osnovna aktivnost je čuvanje podataka iz štampanih medija u elektronskoj formi. Novinski arhiv postoji od 2003. godine i do danas je u njemu uskladišteno više od 3.000.000 tekstova iz štampanih medija koji imaju nacionalnu pokrivenost, kao i odabranih lokalnih medija. *Ebart* je specijalizovan i za izradu analiza medija. Od osnovnih, kvantitativnih analiza, preko kvalitativnih analiza koje poredi medijski tretman zadatih ključnih reči, pa sve do složenih analiza sadržaja.

Velimir Ćurgus Kazimir je rođen 1948. godine u Novom Sadu. Od 2002. godine direktor je Medijskog arhiva Ebar, jedinstvene medijske dokumentacije u Srbiji. Bio je novinar i urednik kulturne rubrike u Politici od 1988. do 1996. godine. Jedan je od osnivača Nezavisnog udruženja novinara Srbije. Autor je desetak knjiga proze i eseja na temu kulture i kulturne politike. Njegova dela prevođena su na engleski, francuski, nemački, španski, poljski i japanski jezik. Dobitnik je Međunarodne nagrade za esej časopisa Lettre International u Vajmaru 2000. godine. Član je srpskog PEN centra od 1987. godine. Priredio je više knjiga na temu odnosa politike i medija. Autor je više projekata iz oblasti istraživanja, medija i kulture. Posebno se bavio istraživanjem medijske scene u Srbiji i uticajem medija na političku i društvenu stvarnost. Autor je knjige "Hajka - analiza medijske kampanje protiv Vlade Zorana Đindjića".

Dr Isidora Jarić rođena je u Beogradu 1970. godine. Docentkinja je Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, na Odeljenju za sociologiju, na kome je i stekla titulu doktora nauka. Saradnica je Instituta za sociološka istraživanja, koji se bavi istraživanjem i ispitivanjem globalnih karakteristika i preobražaja u srpskom društvu. Urednica je dela "Bolonjska reforma visokog školstva u Srbiji: problemi, dileme, očekivanja i strahovi nastavnog osoblja na Beogradskom Univerzitetu" (Institut za filozofiju i društvenu teoriju i Filip Višnjić, 2010.), kao i dela "Politike roditeljstva" (Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, 2015). Objavila je brojne naučne radove, članke i knjige, među kojima je i "Kultura i preobražaj Srbije – vrednosna usmerenja građana u promenama posle 2000. godine".

Danica Laban, rođena u Beogradu 1976, medijska analitičarka, novinarka i komunikološkinja. Završila je master studije novinarstva na Fakultetu političkih nauka u Beogradu. Radila je na brojnim projektima, koji su u svojim medijskim komponentama imali zastupljenu vidljivost, treninge i istraživanja u oblasti medija. Saradivala je sa domaćim i stranim organizacijama i institucijama, poput Saveta Evrope (CAR project 2011-2012), UN Women (projekti u oblasti socioekonomskog osnaživanja žena 2012), Kancelarijom za ljudska i manjinska prava (2012 - 2013, 2015 - projekti za unapređenje položaja Roma) itd. Radila je i na evalvaciji medija u Srbiji za Strategic marketing/IPSOS (2009-2011), za potrebe BBC Trust. Agenciju Jigsaw Communications, u okviru koje i danas posluje, osnovala je 2006. Tokom karijere, bila je i novinar i urednik na RTS, BK TV i TV Politika.

Dr Dejan Vuk Stanković rođen je u Beogradu 1973. godine. Titulu doktora nauka stekao je na Filozofском fakultetu Univerziteta u Beogradu, na katedri za filozofiju. Trenutno predaje filozofiju, etiku i filozofiju obrazovanja na Učiteljskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Od 2000. do 2013. godine stručno se usavršavao i učestvovao na projektima Instituta za filozofiju i društvenu teoriju kao stipendista Ministarstva za nauku, tehnologiju i životnu sredinu. Od 2004. do 2006. godine radio je za Marten Board International, privatnu kompaniju specijalizovanu za istraživanje tržišta i javnog mnjenja. Od 2006. godine do danas je nezavisni politički analitičar, komentariše politički i društveni život u Srbiji i regionu za različite TV i radio stanice i štampane medije.

Unos i obrada podataka:

Predrag Bajić, doktorand Fakulteta političkih nauka

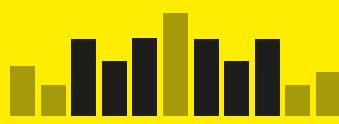
Milica Oros, diplomirani novinar, Fakultet političkih nauka

Katarina Vukajlović, diplomirani novinar, Fakultet političkih nauka

Veljko Gluščević, doktorand Filozofskog fakulteta u Beogradu

MEDIJAMETAR

MEDIJAMETAR